

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Wednesday 11th May, 2022

The Assembly met at 9am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker in the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm. Bonzour nou *staff* ki pe asiste nou. Bonzour nou piblik, telespektater e oditer. Byenveni pou nou travay pou ozordi, nou kontinyen avek deba lo Mosyon prezante par Onorab Henrie. Mon apel Onorab Sylvanne Lemiel pou son entervansyon.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou mon bann koleg Manm Onorab e tou bann dimoun ki a lekout. Mr Speaker si i annan en levennman ki anmenn dimoun ansanm dan linite, dan lazwa e dan lanmizman se *sports*, aktivite kiltirel, i bann keksoz ki fer dimoun bliy zot bann diferans. A laz 21 an sa letan mon rapel bann atlet parey Jerina Bonne, Marie-Ange

Quatre konmela Bouchereau, Decy Volcy, Marie-Antoine Gilbert, Jack Bonne ek Jeffrey Bonne, sa bann atlet ki mon pe nonmen ti sorti dan distrik Anse Royale sa.

Robert avek Ivan Roberts, Kenny avek Ivan Roberts, Steve Hoareau ti partisip dan *basketball* e sa bann dimoun ti ede anmenn meday dan Zwe De Zil '93. Mon osi rapel defen Danny Beauchamp ki ti ganny premye meday lor pou Sesel dan *long jump* e in mark listwar akoz ziska ozordi personn pa ankor kapab kas sa rikord.

E letan mon pe koz lo defen Danny Beauchamp mon oule eksprim mon gratitid avek sa group ansyen atlet ki'n pran sa linisyativ pou enstal en plak kot *long jump pitch* Stad Popiler an memwar Danny Beauchamp. Zot ti osi rekonpans li par fer son latonm detrwa lannen pase.

Mon osi konnen ki Mr Joel Melanie e son lasosyasyon *Runners for Charity* pe fer demars pou fer en proze Anse Royale pou onor defen Danny Beauchamp. E la mon lans lapel avek bann ki anvi onor sa atlet ki ti fer Sesel fyer an 1993, pou ede kontribye pou ki sa proze inisye par Mr Melanie i a ganny materyalize.

Ler mon'n ekout loter Mosyon yer, in dir sa Lasanble ki enn bi son Mosyon se pou anmenn pep Seselwa ansanm atraver en gran manifestasyon laznes lanmitye avek spor, ki pou ede promouvwar valer pozitiv e patriyotik.

Loter Mosyon pe demann Minister Lafanmir, Laznes ek Spor pou organiz sa levennman e sa pou koensid avek 30an Lanniverser depi Sesel ti organiz sa premye Zwe De Zil.

Mr Speaker ler mon regard sityasyon pep Seselwa ozordi, kot mazorite dimoun pe sey trimouse pou fer de bout zwenn, travayer servis piblik pe kontinyen demande kan ki zot pou rekomans ganny Trezyenm Mwan Saler, kan ki zot pou re ganny zot *long service allowance*, kan ki zot pou ganny zot *PSE contract allowance*?

Mazorite keksoz ki travayer pe demande dan landrwa travay ou tann dir zis napa larzan, napa promosyon, lalis i long. Pa fini, get en kou nou bann tim *sports* dan distrik zot pe *struggle* e napa larzan pou asiste bann tim. Napa larzan pou nou kapab asiste bann diferan program dan distrik e mazorite in preski disparet.

I trakas mwan ler mon tann loter Mosyon pe dir ki i

pou *press* Minister Finans pou gete kote pou koupe pou ganny larzan pou met dan sa levennman.

Si loter Mosyon pou kapab *press* Minister Finans pou ganny larzan pou organiz manifestasyon, mon ti a kontan ki loter Mosyon i ed nou isi lo sa kote latab pou *press* son Gouvernman pou get dan *welfare* travayer servis piblik, enzekte larzan dan bann tim sportif e osi bann groupman sosyal dan distrik.

E apre mon pou donn *full* sipor pou nou *press* Minister Finans pou donn larzan Minister Lafanmir pou fer sa manifestasyon.

Akoz mon plis ki sir ki ler travayer pou santi zot stab finansyerman zot napa probleman sosyal, zot kapab soulaz zot fanmir dan sa sityasyon ki zot ladan ozordi, zot pou annan kouraz e zot pou dan sa laganm pou zot vin partisip dan en manifestasyon parey ki loter Mosyon pe demande.

Sa i mon pti bout lentervansyon lo sa Mosyon Mr Speaker. Mon remersye ou.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab Lemiel. Prosen entervenan Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker le 26 Zen 2019, Onorab Chantal Ghislain ti anmenn en Mosyon devan nou Lasanble ki ti en pe similer avek sa enn. Onorab Ghislain ti pe koz lo met en striktir an plas pou rekonnèt nou bann atlet ki'n anmenn meday, ki'n fer leve bannyer nou pei, ki'n anmenn laglwar pou Sesel baze lo diferan meday ki zot in raporte lo kad ki zot in partisip ladan.

E Mosyon Onorab Ghislain ti resevwar 22 vot an faver, e 22 vot an faver *at the time* ti esansyelman la mazorite nou Lasanble, akoz nou tou mon ti rekonnèt ki sa ki nou ti pe koz lo la nou ti pe diskite sete spor, sete en keksoz pozitiv, sete lazenes nou pei. E se sa lapros ki nou nou'n pran letan ki nou'n lir Mosyon Onorab lo papye.

Enn, nou'n vwar ki ti annan similarite avek sa ki Onorab Ghislain ti'n deza propoze. E nou ti'n vwar poudir ti esansyelman en keksoz ki byen en keksoz ki pou lazenes e mon krwar an 2 repriz nou *Caucus in meet*, nou'n diskite e an 2 repriz nou'n deside pou

nou siport Onorab dan son demars ki i ti pe sey fer.

E sa ti nou pozisyon koman en *Caucus back then* ler nou ti pe diskite. E Onorab yer in prezant son Mosyon e pou dir fransman in annan en pti pe konfizyon be in napa naryen vremen ki ou kapab dir in al mal dan prezantasyon.

Mover Mosyon in koz lo en zwe ou byenal ki pou fer tou le 2an, me Mosyon li menm ti lo n manifestasyon ki pou selebre 30tyenm Lanniverser Katriyenm Zwe De Zil.

Segonder Mosyon li in koz lo en moman pou rekonnèt zefor e rekonpans bann atlet. En manifestasyon pou rekonnèt zefor e lakonplisman ki nou bann atlet sa letan ti anmenn dan spor Sesel, akoz ki nou pa fer ase pou rekonnèt nou bann ansyen atlet sirtou bann ki'n pran retret.

In annan propozisyon ki en mize spor i ganny fer e ankor propozisyon ki nou rekonmans, nou rekonpans nou bann atlet. Tou lo sirfas i bann bon propozisyon Mize Spor mon krwar NSC i annan pou li, *Maison Olympique* laba mon krwar i annan en lot. Petet vre i demann en rekonsilyasyon sa bann keksoz, en pli bon amenazman petet mon krwar bann Onorab i annan rezon,

annou fer li byen, fer li pli byen, anmenn li alaoter.

Be sa ki mon pe dir se ki sa Mosyon *as is* i en bon keksoz. Mon pa war li ki annan naryen mal avek, akoz parey mon pe dir i esansyelman menm Mosyon ki Onorab Chantal Ghislain ti anmennen le 26 Zen 2019. So-

Be selman nou, ki nou'n fer nou lo nou kote, mon pa konnen si zot in realize ki Mosyon in menm zour ki Minis in dir nou poudir Avril ti en mwan so e *air-conditions* bla, bla, bla isi laba lot, lot, lot. Menm zour ki Minis i dir nou sa, ki Minis i mank loportinite pou adres sa leokri kou lavi ki annan an relasyon avek bil *PUC*, zot vini zot anmenn en Mosyon ou en manifestasyon ki pou fer an 2023.

Now, esansyelman mon napa problem ek Mosyon mwan, be nou iresponsab koman en Lopozisyon si nou asiz trankil nou koz zis lo manifestasyon. Sirtou en manifestasyon parey mon koleg in fek fer resorti ki nou pou *press Minister* pou met plis larzan, ouswa pou donn larzan si napa, pou tir lezot landrwa pou mete pou fer sa manifestasyon kan dan nou pei i annan en leokri.

I annan en leokri kou lavi. I annan leokri *RRP*. I annan leokri *PUC*. I annan leokri saler. Mon konnen ki posibleman sa bann keksoz i pa afekte zot, akoz a sak fwa ki nou lev size vant dimoun, mwan an plizyer repriz mon'n dir zot i annan sityasyon kot dimoun i lafen dan sa pei. Be ou konnen ki larepons nou'n ganyen? Lopital pa'n zanmen dir dimoun pe mor ek lafengal! Zot ki'n dir nou sa.

E zot in menm demann Minis en zour zot in *press Minister*, Minis ti la anndan zot in demann li Minis;

“Eski lopital in deklare si i annan dimoun in mor avek lafen dan sa pei?” *So, this is a level of disconnect* ki nou annan.

So menm zour ki Minis i mank loportinite pou adres size bil *PUC*, sa Mosyon i vini. Prezan nou, nou pou iresponsab si nou pa koz lo realite nou pep. I pou iresponsab si nou pa koz lo la realite nou pei. Nou bezwen koz lo sor e soufrans sa pep Seselwa. Nou bezwen koz lo la, nou bezwen koz lo realite lavi nou pep.

Be nou, nou pa'n koz lo Mosyon kont Mosyon, negativ lo Mosyon. Nou pa'n negativ kont Onorab ki'n anmenn Mosyon.

Be nou'n lev size ki relevan. Letan Onorab i dir koumsa poudir *youth workers* ozordi pe fer 6 distrik e i pe ganny R6mil, kanmarad laba i dir avek li koumsa poudir sa R6mil zot ki'n kit la.

Be sa ki nou ti kite nou se en *youth worker* avek en saler de baz R6mil *plus allowance* pe fer en distrik, pa R6mil 6 distrik *Senyer!* E i ti koz, in met devan en senp problem ki *youth workers* pe rankontre, ki ou'n fer li sorti travay avek 1 distrik, travay avek 6 distrik pou esansyelman menm saler.

E sete tou. Sete sa ki in fer, i pa'n koz kont Mosyon li. I pa'n negativ dan son lapros, i pa'n dir naryen ki pou afekte lesansyel e lespri Mosyon *that's before the House* ozordi. E sete sa lapros ki nou'n pran. Nou'n pran en lapros pou koz lo sor nou pep. Be ler nou koz lo sor nou pep zot vini, zot dir nou ar nou, nou pe *subsidize* 69materyo kot *STC*, zot, zot ti *subsidize* zis 14.

Be mon krwar zot mank le pwen. Le pwen se ki *in the first place*, zot in les lenflasyon frap sa pep. Zot in abandonn sa pep, zot pa'n akonpany li. Zot in les lenflasyon frap sa pep e *STC* pa'n fer son manda esansyel ki ti pou *anchor* pri sa 14 komodite! Ler i pa'n *anchor*,

la prezan ozordi ou vin *subsidize that inflationary rates* ki deza bokou pli o ki i ti ete avan, ou vin dir nou ou'n *subsidize*.

Be sa R3 ki ou'n *subsidize* lo sa kilo bef la, sa fanmir pa poU gannyen en roulo *toilet paper* ek sa R3 apre pou li netwaye, en roulo *toilet paper* i pa pou gannyen ek sa *subsidy* R3 lo en kilo bef.

Prezan zot *very proud* zot vini zot dir nou, nou'n *subsidize* 69 *item*, be ou'n les dimoun noye dan lenflasyon! Ou'n les sa pep noye dan lenflasyon, ou'n les kou lavi desot li par lao son latet e ozordi dimoun pa pe konnen ki pou fer, ki mannyer pou *cope!*

E se sa reprezantasyon ki toultan mon koz lo la, nou dan en demokrasi reprezantatif e nou dan en Lasanble reprezantatif e mon'n dir zot dernyen term, nou louvraz nou fonksyon se pou reprezant sa pep Seselwa. E sete sa ki nou pe sey fer nou, e nou sey sipliy zot pou konpran ki ler nou koz an faver nou pep, nou pa pe koz kont zot silvouple!

Be zot, zot pa'n ganny elekte pou koz an faver sa pep zot? Zot pa'n ganny elekte pou koz lo bann fet e koz lo sa pep zot, akfer zot la? Ki ler nou koz an faver sa pep nou koz lo son

sor, zot dir nou, nou negativ. Eski i negativ pou fer reprezantasyon Lepep Seselwa ozordi dan Lasanble Nasyonal Sesel?

Mon pa konnen kwa ki negativ ladan mwan. Nou pa'n fer latak lo personn, nou pa'n nonm non personn, nou pa'n, nou pa'n *go below the belt*. Nou'n zis koz lo sa ki pe afekte pep Seselwa ozordi, be akoz ki zot pa kapab konpran sa ozordi zot koz tret nou negativ, kwa ki negativ? Koz lo douler sa pep ozordi i negativ?

Be si in koz lo son douler i negativ, be li ki son vant pe korde li kwa sa li, i gou pou li?

Sa Seselwa ki pa konnen ki i pou fer ek son lavi ozordi i gou pou li? Zot konnen ki mon pe koz lo la zot, akoz zot pe vwar dimoun zot osi. Pa dir mwan zis mon ki pe vwar dimoun ki vini i asiz devan mon ek larm dan son lizye i dir mon son zanfan i annan 3 zour pa ankor manze. Pa dir mon zis mon ki pe war sa bann dimoun, zot osi zot pe war, zot konnen zot!

E mon pou dir zot ankor, letan zot sey fer reprezantasyon zot dimoun devan ASP, ASP i dir ek zot koumsa, "Nou'n ganny mete la pou met lord mwan!" Mon pe met lord. *But these are the issues* ki nou bezwen konpran.

Mwan mon'n vin la anndan pou mwan fer reprezantasyon mwan, e se sa ki mon pe fer.

E mon napa naryen kont Mosyon Onorab mwan, parey mon dir Mosyon Onorab i similer avek en Mosyon ki Onorab Ghislain in deza anmenn dan sa Lasanble. So sa dan li menm i napa naryen mal avek. Be i annan keksoz ki nou bezwen konpran, nou tou nou dan politik, nou tou nou adilt, nou tou nou politisyen.

Letan mon'n asiz ek mon *Caucus* e mon *Caucus* ti'n dir mon ki nou pou siport, nou'n agree ansanm koman en *Caucus* nou pou siport Mosyon Onorab, personn pa ti'n dir nou poudir sa Mosyon *is about* eleksyon, napa personn ki ti'n di nou.

Yer ki nou tande e nou'n *surprised*, pou dir zot laverite nou'n *surprised*. Mwan pa'n soke mwan fransman akoz mon konn zot. Selman in sirprann mwan. Yer letan mon asize la anndan ki nou ganny dir poudir nou, nou pe vin ouver tiyo lannen prosenn, si ti zot, zot ti pou ouver tiyo 2025.

Nou lannen prosenn nou pe vin ouver tiyo. So, zot in anmenn en zouti kanpanny, en zouti ouver tiyo, en zouti aste vot, en zouti larg dilo 2023.

Devan Lasanble degize koman en Mosyon pozitiv pou zenn, linite e *sport*. *This is what you've done*. E yer si Onorab letan in koze i pa ti *emotionally rattled*, si i ti en dimoun ki ti posed son sanfrwa, i ti annan en bon kontrol emosyonnel son lekor nou pa ti pou'n konnen nou. E nou ti pou'n *go ahead*, kontinyen fer reprezantasyon, koz lo sor nou pep, apre nou tou lo sa kote lev lanmen ansanm ek zot, siporte e donn zot en zouti kanpany.

E resaman mon'n dir zot mon, i annan *mistrust*, i annan *mistrust* antre nou isi anndan. E mwan mon pe arete soud zepol, zis lev lanmen, vot ansanm avek zot, *vote in lockstep* ek zot! E mon ti dir zot sa an relasyon avek bann *bills* akoz depi Desanm mon ti'n realize ki ti annan problem ek bann *bills* la nou tou nou'n war in fware la.

La in fware la nou tou nou'n trouve la sa ki Loze ti dir an Mars ti laverite. Be la prezan i vin Mosyon tou. Zot anmenn en Mosyon byen zoli in ekrir byen *nice*, apre nou ganny dir poudir zot pe ouver tiyo, zot pa pou esper 2025 pou zot ouver tiyo zot. Nou ki ti pou esper 2025 pou ouver tiyo zot, zot pe ouver tiyo 2023, zot zouti kanpany.

Byen zoli, byen *nice*, e mon kontan mannyer zot travay mon, zot Gouvernman i vini, i detri tou bann striktir ki'n an plas, en dizenn atlet ki ti lo *High Level* in aret ganny sa pri R5mil ki zot ti gannyen, zot ranplas li ek *Scheme* Profesyonnèl, mon krwar i annan zis 5 lo *Scheme* Profesyonnèl la, atlet in *give up, give up!*

Zot vini zot pe koz lo linite, fer anmenn linite, zot in aktyelman pous *coach* Liza Labiche. Napa larzan pou pey *coach* Liza Labiche. Selman yer non, Liza Labiche in ganny mansyonnen dan Lasanble, zot pous son *coach*, zot pe *coach* en fiy ki'n naze, selman linite. Mon pa konpran zot mwan.

E zot realize Liza pa pe fer *sport* la an se moman, petet enn bann keksoz ki nou devret fer se retourn li lo sa nivo *High Level* kot i ti ete, annou retourn li lo sa nivo kot i ti ete. So mon pa pe konpran sa bann keksoz ki zot pe demande! Sa bann demann ki zot pe fer, en kantite demann ki zot pe fer sa bann keksoz ki zot menm zot, zot in kase, zot Gouvernman in kase.

Zot Minis letan in vini in kase, prezan zot asize la anndan zot demann menm keksoz ki zot Gouvernman in kase. Enn par enn zot demande. Zot ti aktyelman

anmenn kestyon pou kestyonn Minis lo reminerasyon ki bann atlet i gannyen koman en rekonpans ler i anmenn meday.

Zot rapel ki zot Minis ti dir zot? Mon pa krwar ki zot rapel ki Minis ti dir zot ler zot ti anmenn kestyon ti demann li e *yet* zot pe rod rekonpans atlet la. Zot rekonpans atlet. Atlet ti ganny rekonpanse avan li, apre zot menm zot, zot bezwen kestyonn zot Minis lo rekonpans ki atlet i gannyen wi ou non, e prezan zot retournen ankor la zot rod rekonpans pou atlet. Konpran mwan?

Mon pa krwar zot pe rod rekonpans pou atlet mwan. Mon pa krwar *this is about* atlet akoz yer nou'n ganny dir poudir sa i *about* ouver tiyo.

Now, eksplik mwan, mon koman en politisyen ki asiz lo en lot kote opoze avek zot, ki manner mwan an tout bonn konsyans mon lev mon lanmen anler mon vote pou siport en Mosyon apre ki mon ganny dir sa set en zouti politik, *design* koman en zouti konpany eleksyon pou gard zot o pouvwar?

Ki manner eski mwan mon siport zot la? Mon ti a kontan zot eksplik mwan sa. Ki manner mon siport zot Mosyon la? En Mosyon ki nou ti'n fini agree pou nou vini e

siporte, zot vwar dilenm ki zot in met nou ladan la prezan? Akoz la nou'n pri la. Nou'n pri la.

Mersi Onorab Michel Roucou pou dir mwan ki pa fodre mon vote, pa fodre mon vote. Mersi Onorab Michel Roucou. Lazenés Seselwa i a konpran poudir ou, ou'n dir mwan ozordi poudir pa fodre mon vote lo en Mosyon ki dapre zot ti pou lazénés Seselwa.

(Off-Mic)

HON JOHAN LOZE

Be Mr Speaker mwan mon pa'n enteronp person mwan, kalme zot silvouple.

MR SPEAKER

Mon ava demann Manm pou rapel pou evit komanter *off-mic* silvouple. Onorab ou'n pre pou apros 20 minit.

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker nou pe koz lo 30an katriyenm Zve De Zil, e sa i koensid, *well*, i ti 1993 e 1993 i koensid avek premye repons diskour Leta Lanasyon ki Prezidan then en zenn politisyen John, Charles, Wavel Ramkalawan ti fer.

E Prezidan Ramkalawan dan son premye repons SONA an 1993, ti dir konmkwa ki tou

sa bann lenfrastriktir sportif ki ti pe fer pou Zwe De Zil, ti en gro gaspiyaz larzan! E sa Mr Speaker ou kapab get dan ou verbatim ou a trouve ou a konfirman - en gro gaspiyaz larzan! Wavel John, Charles, Ramkalawan ki ti dir. Mon rapel sa bout.

Ou vwar sa 2 koneksyon ki zot annan, sa mank vizyon. E sa mank vizyon la i ankor la ozordi li. Parske ozordi zot tou zot vini zot pe koz lo nou bann lenfrastriktir sportif ki zot Prezidan ti deklare en gro gaspiyaz larzan apre zot vini zot nonm nou Albert Rene.

Enn i vini i nonm nou Prezidan Rene la. Lot i debout *State House* i dir nou Prezidan Rene ti plant pye dibwa, be Prezidan Rene ti zardinyen li? Prezidan Rene en zonm ki i ti antre *State House* avek en vizyon. I ti vin ek en vizyon in donn sa pep ledikasyon iniversel! Lasante iniversel! In donn nou en pansyon iniversel! In elev nivo lozman sa pep ki apel Seselwa!

I ti antre dan lofis avek en plan travay. I pa'n vin dan lofis pe vey dan glob *World Bank* avek *IMF*, pou li tay taye vini vin dir nou *result-based* restan, restan *World Bank* li. I ti annan son plan, i ti enplimant son plan. Zot, zot napa ni en plan

ni en vizyon zot pe enplimant *result-based*, restan ki *World Bank* in kit ek Sesel.

Pa zot plan sa, i pa zot vizyon sa, restan *World Bank* ek restan *IMF* sa! Zot napa en plan, zot napa en vizyon. Ler zot anvi maltret France Albert Rene la debout devan en laglas get zot en pe, get dekadans ki zot, zot ladan! Get pei kot pe fware, ni en *case* zot pa kapab fer devan Lakour. Se sa ki zot bezwen pe fer!

Sa bann kalite keksoz ki zot krwar zot pou fer ki nou, nou pou kontinyen asiz trankil get zot kot *in lockstep* ek zot, in fini sa bann letan! Napa sa bann zafer ankor la. I annan 10 nou lo sa kote, e zot annan 2 tim foutbol avek 24 ankor lo ban, be sa 10 nou la, nou pa pe asiz trankil pou les zot fer sa bann gasi ankor! Fini, arete, arete! Vol bennzin dan minimok touris osi Baie Lazare pou arete.

Alors nou bezwen konpran ki ler nou vin la anndan pou nonm non dimoun la, konnen ki nou pe dir.

Mr Speaker mwan mon pa pou koz pou mon *Caucus* mon pou koz pou mwan personnelman, mon pa pe lev mon lanmen pou vot pou sa Mosyon mwan. Mon pa pe al donn zot en zouti eleksyon.

Mosyon ti pe al byen trankil. Ou konnen Mr Speaker mon a donn zot en pti *anecdote* an terminan. Dan tou fanmir Kreol nou konnen i annan en tonton kek par *three, four times removed* ki li i kontan bwar pa manze li. Sak fwa i bwar i pa oule manze li, e nou tou nou konnen li sa enn ou pa envit li dezennen pou Nwel, ou pa envit li dezennen nou Pak.

Ou envit li en parti ler nou tou nou pe bwar nou tou nou lo menm *level*, nou tou nou *steam* parey. Li ou envit li sa bann letan. Ou konnen ki'n arive yer dan sa Lasanble? Yer zot in envit sa tonton ki ou pa sipoze envit dezennen, zot in envit li dezennen yer sa tonton la ki ler i bwar i pa oule manze, zot in envit li dezennen.

In vini, in vin dan dezennen in vin gat tou keksoz, e pou prouve, pou prouve ki i kontan bwar pa manze in anmenn en tiyo avek li in deklare ki lannen prosen i pe al ouver. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Pillay ou'n pare pou ou lentervansyon?

HON SEBASTIEN PILLAY

Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou koleg Onorab e bonzour tou dimoun ki pe ekout nou.

Mr Speaker dan Lasanble Nasyonal keksoz i ekstrememan fasinan dan ki mannyer nou devlop plizyer deba e nou koz lo plizyer size. E ler mon pran laparol mon oule *remind* tou Manm Lasanble lo en langazman ki nou tou nou'n fer. E i annan nou ti al kanpanny dan en distrik e nou ti ganny elekte.

I annan nou parey Konstitisyon parey mwan menm Konstitisyon i prevwar ki proporsyonnelman ou ganny mete dan Lasanble baze lo reprezantasyon lo performans ki ou parti politik i ganny fer.

Me, pe enport ler ou vini ou asiz lo sa sez, langazman ki ou donner anba sa Konstitisyon se ki ou bezwen vin travay pou sa Lepep Seselwa ki'n met ou la. Si ou bezwen demann kestyon ou demann kestyon, si ou bezwen fer deba, ou fer deba, si ou bezwen anmenn ou Mosyon ou anmenn ou Mosyon.

Mon war ki lo *Order Paper* Onorab Henrie in anmenn en Mosyon atraver ou Mr Speaker, in amenn en Mosyon kot in koz lo en gran manifestasyon 2023. E Onorab Henrie in al pli lwen pou koz lo son konviksyon e son

- atraver ou ankor Mr Speaker son lanvi ki si dan Bidze ler i vini, i pou *press* Minister Finans pou vwar ki i annan Bidze ki ganny met akote pou fer sa menm aktivite.

Mon war li i en pti pe drol ki nou pran sa lapros ozordi, akoz in annan plizyer size ki'n vin devan Lasanble kot koman en Lasanble nou'n ganny demande pou met presyon lo Gouvernman, pou fer Gouvernman reazir ki nou pa'n fer Gouvernman reazir.

E mon vwar li ankor pli drol ki sak fwa nou koz dan Lasanble lo soufrans dimoun, lo konsern par egzantp en biznesmenn ki santi poudir ozordi dan klima aktyel malgre ki i pe onor son bann *commitment* avek taks, i pe *struggle* pou li kapab kontinyen fer son biznes grandi, mon vwar li drol ki avek sa enn Mosyon nou'n pare pou annan sa konviksyon pou pous Minister Finans sa zistans.

Me nou pa'n pare yer par egzantp menm si Minis in nonm plizyer distrik kot nou bann elektora in pey zot bil elektrik plis ki zot ti sipoze peye, bokou fanmir vilnerab, bokou nou pa'n vwar li neserer pou *challenge* Minis lo sa ki pe ganny dir.

Mon vwar li drol ki ler en Gouvernman i deside anmenn en *Statute Law Revision* e i koz lo revizyon bann Lalwa biznes, okenn Manm sorti dan parti mazoriter, sorti dan *LDS* dan Lasanble ki reprezant Gouvernman, pa'n kapab koz lo en morso sa Lalwa an relasyon ek sityasyon ki'n kapab souleve ek sa Lalwa.

Be sa mon bezwen *remind* Seselwa la deor, mon bezwen *remind* Seselwa akoz preokipasyon la mazorite dimoun ozordi, se premyerman sa *commitment* ki Gouvernman ti'n donner pou fer en revi saler.

Dezyenmman se kote nou *stand* vizavi Trezyenm Mwan Saler?

Trwazyenmman se kote nou *stand* vizavi *long service allowance*? Sa i bann size ki osi pertinan ki nou bezwen demande. Nou bezwen osi regarde ki sityasyon ki bann biznes e sekter prive dan nou pei i ete ozordi fas a bokou sanzman dinamik ki arive dan lekonomi global, e ki enpakte lo nou lekonomi lokal.

Set alor ki ler nou'n war sa Mosyon ki lo *Order Paper* nou konsiderasyon premye lye ki sa Mosyon i en Mosyon ki i pa *harmful*. I pa pe vin avek okenn ditor, me premye kestyon sete

eski son *timing* pou en tel Mosyon i pertinan ek sityasyon ki nou ladan ozordi?

E sa ki drol pou ou sa Seselwa ki pe ekout mwan, sa ki drol akoz ki sak fwa ou al kot sa *MNA* - mon pe koz lo - la mon pe koz pou bann ki'n *call* mwan in dir mon ou'n al kot *MNA* par egzantp dan ou distrik ki ou'n elekte ki dan ou parti mazoriter, e i dir avek ou i pa pou kapab fer naryen vizavi ou *welfare*. I dir avek ou i pa pou kapab fer naryen vizavi *MLUH*, eski ou pou *still* ale al aklanmen ler ou vini ou vin ek en Mosyon ou al ouver tiyo 2023?

Oubyen eski ou pou egzize ki sa reprezantan ki ou'n met dan Lasanble, i komans koz lo bann size ki pe afekte ou e i pe annan en lenpak lo ou lavi ozordi? Se sa ki fondamantalman mon bezwen ganny en konpran lo ki direksyon ki nou oule sa Lasanble i ale.

E i paret nou'n devlop en larogans. En larogans pou krwar ki akoz nou an mazorite nou komans dir ek dimoun ki pe koze e pe reprezant sityasyon ki zot, zot in rankontre atraver dimoun ki'n vin kot zot, ou kapab pa vote si oule nou Mosyon pou pase, nou annan mazorite.

Me si sa i latitid ki nou oule pran dan nou demokrasi ozordi, mon demann tou Seselwa ki pe ekout mwan ozordi, pou realiz byen ki desizyon ki ou'n pran pou nou ariv la.

Mr Speaker ler ou ganny ou en Mosyon ki koz dan en manifestasyon, en gran manifestasyon 2023, mon vwar sa i al kot tou prononsman ki Minis pou Finans li menm in fer, ki Prezidan Larepublik li menm in fer e ki Gouverner Labank Santral li menm in fer, kot i koz lo ki mannyer koman en pei nou bezwen kontrol depans. En manifestasyon lo sa nivo si nou pou *achieve* li i pou annan en Bidze konsiderab ki pou asosye avek.

E la kot pwen Onorab Lemiel in pertinan kote ki nou pou ganny sa larzan pou nou fer sa manifestasyon? Me si i annan keksoz ki bann Manm lo lot kote latab Mr Speaker i konnen vizavi lekonomi e ki zot konnen kote ki nou pou ganny sa larzan, alors ler Seselwa i vin kot zot ek son problenm - par egzantp parey sa madanm ki pe dir mwan ed li ek R60mil *regarding* son lakaz ki malgre i ti vot pou *LDS*, i ava vin kot zot. I ava vin kot zot akoz i paret ki zot, zot konnen kote sa tiyo ki sipoze ouver i ete.

Akoz i esansyel sa. I esansyel e la mon demann tou dimoun ki annan en problem *welfare* al kot bann *MNA LDS*, akoz zot konnen kote tiyo i ouver. Se pa mwan ki'n dir ki tiyo pou ouver 2023 mazin byen, Onorab Loze in dir en kantite keksoz petet zot pa'n dakor.

Me i annan keksoz ki in dir pran li dan en fason. Si ou annan serten dimoun ki ou konnen i pa oule gat ou parti, pa envit li ladan, akoz se li ki fer nou konnen ki lentansyon vreman deryer sa ki zot pe dir. E ler li in fer nou konpran zot lentansyon nou war poudir be tyonbo en kou.

Akoz mwan ler sa bann dimoun pou vin kot mwan, mon pou dir e mon konpran ou sityasyon be lakle tiyo, *valve* pou tiyo i anler laba, ale al anler laba al gete. Akoz nou bezwen sitye nou lo kwa ki nou oule *achieve* avek sityasyon ki nou ladan ozordi.

I osi kler Mr Speaker ki nou ankor pe sant sa zistwar sa retorik ki tou zenn Seselwa i lo *methadone*. Tou zenn Seselwa pa oule travay. Zot be annou arete dir sa! Annou arete dir sa akoz pa tou zenn Seselwa ki lo *methadone* e pa tou zenn Seselwa ki lo-

MR SPEAKER

Onorab Loizeau esper ou trou pou koze silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

E pa tou zenn Seselwa ki lo drog, me si nou pe koz lo lepanouisman zenn, eski zot in al gete konbyen profesyonnel ki'n kite dan zot louvraz dan Gouvernman resaman la? Ler zot pe konplent ek mwan, zot konnen zot, sa bann dimoun in kot zot tou.

Me zot napa sa kouraz pou debout ek zot Gouvernman pou dir li. E apre ki arive zot bann siporter i pas partou i blanm nou Lopozisyon konmkwa nou, nou devret fer louvraz Gouvernman. Be pa nou ki dan Gouvernman. Nou pe seye fer sa ki nou bezwen fer.

Me nou pa kapab fer sa ki nou, nou bezwen fer si nou, nou pa ganny sipor mazorite ki dan Lasanble, pou dir ek zot prop Gouvernman tyonbo en kou la.

Ou konnen si mon kapab donn zot en legzanp. Depi ki zot Minis *sport* in antre koman Minis pou *Sport* apre ki in fini felisit sa atlet ki'n vini, son lot parol ki servi se ki in vin zwenn tou keksoz ki pa ti bon. E li san i pa realize i pe ofans en kantite dimoun ki'n donn en kantite zot letan - pa bann dimoun ki ti politikman *involve* avek

Minister, en kantite zot letan pou fer marse *sport* dan Sesel.

Akoz son lentansyon se zis fer paret poudir zot ki pe travay e zot ki pe fer byen. Eski zot realize par egzantp ki la an Me ki Federasyon pe *release* bann *Grant* pou bann lekip sportif? Konbyen *MNA* la ki'n ganny reprezantasyon *from* bann lekip sportif pou rod *sponsor* e ki zot in dir sa bann lekip?

Annou *être* realis, annou regard sityasyon mannyer i *été*. Nou annan lezot priyorite ki nou bezwen dil avek. Nou kapab dir poudir i annan en kantite keksoz ki'n anmenn nou isi ozordi dan sa sityasyon ki nou ladan, me nou bezwen fer fas ek sa sityasyon se sa problem. Nou pa kapab kontinyen kit nou lize lo lepase. Ler ou ganny en sityasyon leker en Minis i vin dir ek ou bil elektrik en dimoun ki li menm li i napa en *aircon* in monte aköz in servi *aircon*, be *mes amis* zot pa kapab zwenn nou dan sa lager pou dir be sa pa akseptab?

Zot pa kapab ed nou dan sa lager pou fer dimoun konpran vre sityasyon ki nou ladan? Se koumsa ki nou pou kapab fer Gouvernman fonksyonnen.

E mwan mon krwar i annan en keksoz enteresan ki'n

devlope yer. Ou konnen ozordi par egzantp bokou zot in koz lo atlet e mwan mon pa konpran sa Mosyon ki pe koz lo manifestasyon sportif.

Akoz ler mon'n ekout sa dimoun ki'n segonn Mosyon e mon'n ekout de enterven an apre li, zot tou zot krwar nou pe al fer en lot *Zwe De Zil*. Sa ki Onorab pe demande se en lot *Zwe De Zil*. E la tou diskisyon in lo atlet, sportif eksetera. Be si nou pran atlet, nou annan atlet ozordi ki pe fer anmenn meday pou nou pei ki Prezidan fek zwenn avek ki lo sispansyon dan travay.

Be sanmenm aköz zot pa pran letan pou zot regard *issues* dimoun zot zis konsider sa ki bon pou medya me zot pa *go in-depth* pou zot gete. E pa mwan ki pou kapab fer *reverse* sa bann sispansyon. Se zot. Se Gouvernman li menm, aköz pou vwar lakle tiyo parey zot dir i avek zot. Eski nou oule onnet avek sa ki nou oule *achieve* avek sa Mosyon?

Eski zot tou zot konvenki ki alors baze lo tou sa ki'n ganny dir lo vizavi lekonomi, e 2023 kwa ki bann priyorite 2023, ki en manifestasyon sportif i sa keksoz ki nou bezwen al fer? Eski zot pou dir mean ki zot tou ki asize lo lot kote latab i konvenki ek sa?

Menm apre ki Gouverner Labank Santral in dir sa ki in dir, menm apre ki Minis Finans in dir sa ki in dir, menm apre ki menm Prezidan Larepublik in dir sa ki i dir, eski nou konvenki e zot tou zot konvenki ki ler Bidze pou vini, zot pou debout ek Minis Finans, zot pou dir ek Minis Hassan met larzan pou nou ganny sa aktivite?

Akoz si zot pas sa Mosyon se sa *commitment* ki zot pou pe don Seselwa. E mon ti a kontan war sa arive ler sa Bidze i vini. Mon ti a kontan war zot pe koup en Bidze pou met larzan ladan. Ou bezwen - nou bezwen *être* realis e konpran kote nou oule ale.

Me sa ki pou enteresan se ki pou zot, zot pa pou kapab atak sa ki nou dir, zot pou bezwen atak bann endividi ki'n koze zot. Akoz se sa fason zot in ariv o pouvwar. E prezan problemn ki nou pou annan avek en tel Mosyon ou annan ou bann lezot eleman ki asosye ek sa Mosyon, ki ou bezwen fer vin ansanm.

Nou'n koz lo problemn *youth workers*, be pa zis problemn *youth workers* ki nou annan. Nou annan en gro problemn *teachers*. Nou annan en gro problemn kot bokou dimoun pe *resign* avan 65an, bann ankadrer avek bokou

leksperyans, ki pa *around* pou ed sa bann zenn devlop sa talan ki zot annan, eski zot, zot mazin sa?

E ler nou pou dir sa zot pou dir nou poudir nou negativ. Be plito mon negativ e mon realis e mon fran ek sa pep ki mon vin sey bat son latet 2023 e ouver tiyo pou fer li danse diverti kontan, be problemn i la. I pa mwan ki'n dir zot pe al ouver tiyo. Ankor enn fwa mon repete i pa mwan ki'n dir, i pa nou ki'n dir, i zot ki'n dir.

E ozordi ou konnen ki mannyer keksoz pe ale ozordi i sirtou an relasyon avek sa size ki nou pe koz lo la, nou pe vwar ki ptitapti bokou bann atlet [e dekonsertere, akoz zot napa lendepandans pou zot swazir, zot pe koz lo atlet, pou zot swazir lekel sa formater lekel sa dimoun ki zot santi zot pli kapab travay avek.

Akoz i annan en lot dimoun ki krwar i pli konnen ki sa atlet lekel ki kapab travay ek li lo nivo *High Level*. Be la mazorite bann dimoun lot kote latab zot bann dimoun entelizan, zot konn sa tre byen, zot non, pa zot konnen poudir i bezwen annan en relasyon ant sa atlet avek son ankadrer.

E si napa en bon dinamik ant le 2 ou pa pou ganny *the best out of* sa atlet.

Sa i bann defayans ki nou bezwen adrese. Me akòz nou pe koz lo sa bann defayans? Nou pe koz lo sa ki bezwen ganny adrese avan. *Once* ou'n adrese sa bann keksoz, *once* nou konnen poudir *salary review* in vini e Seselwa in ganny en logmantasyon saler, *once* nou konnen poudir Seselwa pe al ganny son trezyenm mwan saler.

Ler nou konnen ki par egzanzp ki bann *teachers* ki'n ariv 50an pe ganny zot *long service*. *Then* nou a fer en manifestasyon, me pa avan, pa avan.

Mr Speaker mwan mon pa'n koz pou Lasanble mwan. Mon'n koz pou sa pep ki pe ekout nou la deor, e mon krwar Lepep pe ekout nou parey Konstitisyon i dir mon vin koz avek *freedom of speech* anba nou Konstitisyon.

E mon bi se koz pou sa pep. *Remind* zot ki nou priyorite. Kwa ki nou bezwen sirmonte, e kote nou oule ale. Ki ou endividi ki annan ou loubraz ki ou en biznesmenn, e ladan ou ava annan tou ou bann lezot aktivite ki pe pase, ou ava annan bann aktivite sportif, kiltirel. Tousala i a montre nou ki mannyer nou kapab *overcome* bann sityasyon ki nou ladan.

Me i enportan - mon repete mon pou fini lo la - i enportan ki nou ganny byen kwa ki nou priyorite ozordi. An se moman, parey mon'n dir, an se moman malgre ki dan lekritir e dan son mo sa Mosyon i pa en Mosyon ki pou anmenn en danze, me son lentansyon, son laplikasyon i pa annakor avek letan ki nou pe viv ladan ozordi.

E mwan mon envit bann Manm lo lot kote latab, mon envit ou reprezantan dan sa Lasanble, ou sa Seselwa ki pe ekout mwan, nenport ki distrik kot ou ete pou regard byen kwa ki ou *MNA* i konsider koman en priyorite pou ou e kwa ki i konsider koman en priyorite pou li. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon annan Onorab Audrey Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Bonzour Mr Speaker. Tou Manm Onorab, zabitan Roche Caiman e tou manm piblik ki a lekout. Mr Speaker i enportan note ki la sport ek kiltir i form parti entegral larm en nasyon. E se atraver sa bann manifestasyon kot talan i ganny dekouver e lafyerte lanasyon

sans patriyotik, linite, solidarite i trouv lekspresyon pep Seselwa.

United Seychelles in toultan krwar ki konbinezon sa 3 eleman i toultan e nou nasyon pou grandi e prezant nouvo fason pou konbat bann fleo e defi sosyal nou sosyete.

Deba yer apre ki loter Mosyon in koze, bann Manm tou le de kote latab in konfirman ki tou sa bann manifestasyon sportif ki'n ganny organize anba Gouvernman *SPPF*, Parti Lepep e *United Seychelles* in anmenn loportinite dan *sport* pou idantifye e devlop abilite nou bann zenn fanm ek zonn Seselwa, pou fer Sesel fyer avek zot lakonplisman ki swa atletik e lezot disiplin sportif.

Tou sa bann devlopman sportif ki Seselwa in kapab vwar e zwir partou dan nou bann distrik enkli dan mon distrik Roche Caiman kot mon asire ki plizyer zot in ganny loportinite pou ki swa servi sa bann fasilite e siport en klib ouswa zot bann atlet, zenn fanm ek zonn dan sport sorti dan zot distrik respektif.

Mr Speaker si i annan en parti politik ek son bann politisyen ki annan en rikord lo koz negativ, se pa lot bann ki dan ansyen parti Lopoziyon ki

ozordi la mazorite zot pe asize, ankor pe asize lot kote latab dan parti ki pe siport Gouvernman. Zot in telman negativ ki ler zot in al dan Gouvernman in pran zot letan pou zot sanz zot gir.

E atraver ou Mr Speaker mon oule fer rapel avek *LDS* se zot Gouvernman ki la. Seselwa ti vot pou sanzman, avek en lalis promes ki zot pa ankor kapab ni menm kapab delivre. E non pa pou vot pou en sanzman pou zot pri dan en lepase 43an ki menm serten zot pa ti ankor ni menm ne.

Avan larive *COVID-19* dan pei, Sesel ti pe fer byen dan la mazorite sekter, malgre avek larive *COVID-19* pei in bezwen re adapte li avek nouvo fason fer. Nou'n vwar nou bezwen ralanti nou bann langazman travay dan sport, lar e kiltir.

Nou bann artis pa'n kapab organiz nou bann manifestasyon lanmizik e nou ban atlet zenn fanm ek zonn dan *sport*, in vwar zot bezwen dekonekte avek zot bann fasilite lantrenman, zot bann lantrener ek koleg.

Bann mezir restriksyon i pa'n selman afekte nou bann atlet zenn fanm ek zonn dan spor, me osi nou bann zenn dan nou distrik. Par kont Seselwa pa bliye sa pti group ki'n ganny

privilez pou groupe dan bann moman restriksyon letan zot, zot ti pe swiv lord lasante piblik.

Mr Speaker loter Mosyon pe demann zot Gouvernman pou organiz en gran manifestasyon lazenes, lanmitye avek spor lannen prosenn pou ede promouvwar bann bon valer pozitiv, patriyotik e menm anmenn Lepep Seselwa ansanm pou selebre 30an depi ki Sesel in organiz premye Zwe De Zil.

Mon oule met lo rikord ki nou lo sa kotye latab nou rekonnet e apresye nide orizinal deryer sa Mosyon, akoz omwen Onorab Henrie in vin avek en nouvo linisyativ ki son Gouvernman pa ankor kapab vin devan pou eksplike ki mannyer sa bann gran, gran plan pou marse, ki ti pou benefis pou nou bann zenn Seselwa.

Mr Speaker sa Mosyon apre ki mon'n ekout loter Mosyon prezante, i fer mwan mazin mon ansyen koleg Onorab Chantal Ghislain. Enn ki'n toultan pasyonnen letan i tous lo sa size zenn e zenn dan *sports* oubyen nou bann *sportswomen* Seselwa.

Nou dan *United Seychelles* san okenn dout nou partaz pwennvi pou elev nou bann atlet zenn ek zonn ek fanm dan

spor. Akoz la mazorite zot in fer Sesel fyer dan zot parkour atletik e sportif parey bann artis ki'n ganny marke kot Libreri Nasyonal pou zot lakonplisman, nou ti a swete ki nou bann atlet zonn ek fanm dan *sport*, ki'n fer monte paviyon Sesel nasyonalman e osi enternasyonalman i osi ganny menm tretman.

Kot lot zenerasyon i kapab osi konnen lekel zot ki'n fer bann tel lakonplisman pou Sesel. Nou'n fatige vwar e tande kot tou zenn i ganny mete dan menm pannyen. Enn nou bann artis Seselwa ti fer resorti dan son lanmizik, ki i annan bokou pozitivite la ater ek nou bann zenn. Wi nou annan en group zenn ki ler in tonbe e zot bezwen leve debrouye parey lezot pou donn nou koudmen.

Me nou bezwen annan program efektiv ki kapab ede e gid zot ver e meyer demen. Apre nou kapab regard ki mannyer nou kapab organiz manifestasyon pou nou kapab donn zot sa lanvi zwa de viv, sa linite an plis ki nou pe rode pou Sesel.

Mr Speaker lefe ki nou ankor anba serten restriksyon akoz *COVID* e nou pa ankor vwar lavi retourn sitan normal oubyen menm en pe parey nou to ava voudre, eski loter Mosyon

ki nou konnen i Sekter Zeneral Parti *LDS* pe dir avek nou ki sa swadizan kof ki zot ti toultan koz lo la pou plen e ou'n pare pou zot komans ouver tiyo e komans large 2023? Prepar zot pou zot kanpanny eleksyon.

Yer nou'n tann enn zot Manm dir zot pe sere, zot pe ser pos ek bann Seselwa? Apre ki sa Gouvernman in rann lavi artis avek zot bann restriksyon en pwa de mezir, zenn pa'n kapab de-foule parey Minis dan Gouvernman *LDS* in de-foule. Zot Minis in dir tarif pa'n monte, elektrisite in monte akoz *aircon*, me dan tou lakaz Sesel i annan *aircon*?

Dan zot distrik kot zot reste tou sa bann dimoun ki pe kriy o sekour akoz kou lavi i annan *aircon* dan zot lakaz? Mon kit sa pou zot. Seselwa pe fer sakrifis pou fer 2 bout zwenn, zot bil elektrisite ek delo i kontinyelman monte, bis in monte, komodite esansyel, esansyel menm si nou ti annan 14 sa 14 ti esansyel.

La ozordi la gete la bannla, mazorite zot in monte. *STC* in revwar e sa bann ki pa neserman bon pou nou lasante sanmenm sa bann ki'n desann. E la pou kontribisyon anver pansyon, prezan la zot vin koz anmenn pep Seselwa ansanm 2023 pou sey krwar

Seselwa pa vwar kler ki zot pe fer.

Letan Seselwa in groupe pou fer zot lavwa tande, ouswa anmenn dimoun ansanm atraver zot lar sa Gouvernman i fer tou posib pou penaliz zot ki swa anvoy Lapolis pou dispers zot rankont, selman aktivite antre zot bann dirizan dan pei zot kontinyen donn bal. Pa gannyen tiket zot.

Loter Mosyon i fer en zoli lentervansyon lo en laspirasyon pou 2023, me sa bann artis zenn fanm ek zonn dan spor ek lezot group Seselwa ki'n organiz zot bann aktivite pou ede promouvwar valer pozitiv, patriyotik pe sey anmenn Lepep Seselwa ansanm napa menm drwa avek zot bann Dirizan, ki pe ganny tretman spesyal dan letan restriksyon.

Sanmenm sa Prezidan i dir Seselwa napa drwa, akoz drwa i aplik zis pou li avek son bann Minis. Dir nou 2023 sa kof Leta ki zot pe koz lo la, la, pou deborde ek sa bann larzan penalti ki zot anmase? Sa bann Seselwa ki zot in fer fo promes met larzan dan zot pos e kot zot pe zis tire dan plas mete?

Akoz i kler pou nou ki depi Oktob 2020 ziska 2022. Seselwa pa pou zwir sa bann fri ki zot ti ganny promete dan bann kanpanny eleksyon, pou

zis kas dan pye met dan pos. Dan plas zis rod leskiz 43an labi, kof vid ek *COVID*, zot in anbet Seselwa avek fer sakrifis par tir plis larzan dan zot pos ek sa kou lavi ki pe demann, ki pa desann e napa ase sipor pou bar li, prezan in anmyel Seselwa avek manifestasyon 2023. Serye zot *LDS*!

Zot oule koz lo promouvwar bann valer pozitiv, patriyotik e pou anmenn pep Seselwa ansanm ? Annou aret ipokrit e aret bann diktater. Aret met restriksyon lo sa pep kan zot pa pe respekte zot prop restriksyon.

Aret sa manni pou dikte avek Lepep Seselwa kan ki zot krwar i konvenyan pou zot fer manifestasyon e pas dimyel o bor labous Seselwa ki zot in kit ater depi Oktob 2020. Akoz dapre zot zis Seselwa ki bezwen ser sang, ziska ler ki zot, zot ouver tiyo 2023. Akoz sa i moman pli bon pou large pou preparasyon eleksyon 2025.

Mr Speaker mon pou termin mon lentervansyon avek en pti mesaz ; si *LDS* pe reve la 2022 pou anmenn linite 2023, nou dan *United Seychelles* nou dir zot kontinyen dormi, kontinyen reve akoz i kler ki zot in dekonekte avek laspirasyon, avek sa pep ki'n elekte zot dan en mazorite pou met zot la.

Akoz Seselwa la dir pa pe reve parey zot! Seselwa la deor pe vin ek en realite kot lavi i ser. Kot i anvi war zot pos annan larzan pou pey zot bil delo ek elektrik, annan ase manze dan son *fridge* ek son *deep*; annan mwens presyon ek kou sa kou lavi ek stres lavi ki zot pe viv ladan ozordi.

Pou li kapab viv byen dan linite, se sa ki pep Seselwa pe rode. Pou li kapab viv an linite avek son fanmir, avek son prosen ler ou'n get dan son *welfare* ou'n tann li e ou'n konpran son soufrans. Apre la i ava annan lafors pou li kapab zwenn zot dan manifestasyon pou nou kontinyen gard linite pou sa pti pei Sesel. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab Vidot. Mon pa pe pran okenn nouvo entervenans mon pe termin deba avek Onorab Loizeau e apre byensir loter Mosyon pou *wrap up*.

HON NORBERT LOIZEAU

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou Manm, bonzour tou dimoun a lekout. Mr Speaker mon'n ekout bann entervansyon.

E ler mon'n ekout bann lentervansyon, lot kote latab i paret mwan zot in krwar konmsi sa levennman pe al fer. Mr Speaker kan sa i en Mosyon. E Mosyon pa *binding* lo Gouvernman.

I zis en Mosyon ki nou'n met devan pou nou devlope. E se sa lespri Onorab Gervais Henrie. I annan in dir ki Mosyon in deza anmennen dan Sizyenm Lasanble par Onorab Ghislain. Wi i vre Mr Speaker.

Mwan koman sa enn sa Manm dan ansyen lopozisyon ki Onorab Audrey Vidot in dir, ki kontinyen la pe fer bann keksoz negativ en pe parey in dir Mr Speaker, mwan mon ti koz lo sa Mosyon. Nou ti fer bokou bann propozisyon, nou ti menm mansyonn bann dimoun ki'n partisip dan sa bann zwe, parey Ange Dubignon, Bernard Dorasamy e plizyer lezot Mr Speaker, ki sa Gouvernman laba lot kote in pran in kit ater. Nou pa war zot oli? Kan sa ler Mr Speaker, zot ki ti o pouwar ler Onorab Ghislain ti vin ek sa Mosyon.

Zot ti merit pran sa Mosyon e fer keksoz avek, ki ozordi Onorab *Josee* Gervais Henrie pa ti pou bezwen, vin avek bann tel Mosyon koumsa lo *sports*.

Mr Speaker ler mon pou tourn lo *Jeux des Iles*, 30an *Jeux des Iles* Mr Speaker, wi mon rapel tre byen, konmsi ti yer.

Sa letan mon ti en zenn ki ti pe travay *SBC*. E lo tou sa bann *venue* mon ti la Mr Speaker. Sa ti fer mwan Mr Speaker, rapel sa linite ki ti annan ek Lepep Seselwa.

Sa linite pa ti vin sirtou akoz sa sport sa levennman ti pe fer sa letan. Ti vin akoz ti annan ; enn, eleksyon miltiparti pou la premyer fwa dan nou pti pei Sesel.

E se sa ki ti fer dimoun ini ansanm. Kot malgre nou ti sorti dan eleksyon Mr Speaker, sa zwe ti ranpli avek bokou bann slogan politik.

Onorab Audrey Vidot in dir pou bann ki pa ti ankor ne, mon pa konnen si li i ti ankor ne, si i ti'n ne, be mwan mon ti'n ne sa letan Mr Speaker, mon ti pe travay.

Ti annan bann slogan politik, bann sanson ki zot ti servi dan zot konpany politik Mr Speaker. Tousala ti antre dan sa zwe.

E nou ki nou ti fer, akoz ti annan sa linite, miltiparti ti'n antre dan Sesel, nou osi nou ti sant ansanm ek zot. Nou ti sant sa sanson David Philoe ansanm ek zot Mr Speaker.

Kot ti dir “Ar wi Sesel o mon pei Sesel, nou ava apiy ou pou ou pa tonbe, nou pou pouse, nou pou bouse pou nou red, pou fer li monte!”

(laughter)

HON NORBERT LOIZEAU

Me ozordi Mr Speaker, ou konnen akoz i sant sa sanson, akoz ozordi se nou dan Lopozisyon ki pe pouse, pe bouse pou fer red, pou fer Sesel ariv anler.

(APPLAUSE)

HON NORBERT LOIZEAU

Mon pe dir zot. Sa zour Mr Speaker, levennman degre ti gou, laserpoul ti leve lo nou. Degre ti gou, ti annan ti plere. Me malgre sa Mr Speaker i annan bokou dimoun ki’n partisip dan sa levennman ki ozordi in kit nou. E zot memwar i ankor la dan nou lekor.

I annan bokou ti mon zanmi Mr Speaker. E la i fer mwan mazin mon frer Lenny Aglae, Bad Aglae, mon zanmi NYS Danny Beauchamp ki Onorab Lemiel ki pe kit lasal in koz lo la taler.

Lydia Lablache, Simone Jaffa, Jimmy Baker, bokou lezot ankor ki’n kit nou Mr

Speaker. Zot in koz lo en plak, e la mwan mon dir, si sa levennman i arive ganny fer Mr Speaker, i bezwen en legzibisyon pou nou onor tou sa bann dimoun ki’n kit nou.

(APPLAUSE)

HON NORBERT LOIZEAU

Mr Speaker kot nou bann zenn ki pe monte ozordi, i ava konnen lekel ki’n anmenn sport en nivo Sesel. I ava konn zot, petet i annan ki pe lekol ek zot bann pti zanfan, i a konnen ou papa ti fer keksoz pou Sesel.

Mr Speaker, mwan mon pe vin ek bann propozisyon si sa i arive, pa bann keksoz negativ parey serten lot kote pe vin avek.

Mr Speaker ler mon mazin an term en levennman Mr Speaker, dernyen fwa malgre COVID, ti annan sa *Queens Baton Relay* ki ti ganny fer - ti en manifestasyon dan en pti lanpler Mr Speaker.

Ti napa gran larzan ladan, parey zot pe koze pou annan gran larzan. Me selman avek linite bann distrik, Mr Speaker nou ti fer.

E la mon ti war bann atlet ki lontan mon pa war parey Vincent Confait, Ms Lina Estrange ki ti mon *PE teacher*, ki ozordi si mon’n konn zwe

basketball se Ms Lina ki'n fer mwan aprann.

Simone Bamboche ki tri sanpyon *basketball* e menm ganny *Sportswoman of The Year*, mon krwar pou 2 fwa.

Mr Speaker ti gou, se sa ki nou pe mazin, ki Onorab Henrie pe sey mazin. E ler mon'n ekout mon ser Desheila Bastienne, lakantite dimoun ki ti form par sa zwe ki pe reste Perseverance.

E mwan si mon pou dekor Perseverance ozordi, atraver sa ta meday lor ki mon ser in koz lo la, mon pou dekor Perseverance an or.

Akoz Perseverance ti enn sa distrik ki ti akomod bann atlet pandan bann zwe ki ti deroule Sesel.

E la si sa zwe i ganny fer, si sa manifestasyon i ganny fer, e mwan senserman mon krwar Perseverance i merit en landrwa ki serten parti sa levennman i ganny fer laba.

Mr Speaker, nou bezwen osi mannyer zot pe koze konmsi zis Gouvernman ki pou fer. Onorab Henrie in koz lo en Bidze. Onorab pa'n dir donn en Bidze pou fer sa antye.

Petet Gouvernman i kapab kontribye en pti bout dan enn de pti keksoz lozistik ki pou fer, me nou bezwen ankouraz bann *sponsors* Mr Speaker.

E la ler mon pe koz lo bann *sponsors* Mr Speaker, i enteresan, i enteresan Mr Speaker, mannyer bann *sponsors* ozordi pe angaze avek nou lazenes.

Yer lo televizyon, semenn, pase lo televizyon in pas kot *Masons Travel Mr Speaker*, in adopte lekol Primer Mont Fleuri, in *sponsor* zot, in gid zot, in fer bann levennman pou donn bann zanfan, bann zenn, fer zot konpran kwa *tourism* pou tir zot aret antre dan bann move lenfliyans.

E yer lo televizyon Mr Speaker, mon ti kontan pou vwar *Creole Holiday, Creole Travel* e Mr Guillaume, son langazman, Guillaume Albert son langazman ki i annan ek lekol Bel Eau ki en lekol ki dan mon distrik Mr Speaker, en lekol ki dan mon distrik, ki in pran pou adopte.

Be sa ki enteresan Mr Speaker, ti annan zot triko *Creole Kids*, lekel ki ti peye sa? Gouvernman ki'n peye sa triko? Lekel ki ti pey sa *glass bottom boat* pou zot al gete, Gouvernman ki ti peye?

Lekel ki ti pey pou zot? Mr Speaker me sa biznes ki ti fer. Sanmenm sa ki nou pou bezwen angaz biznes. Aret tro krwar si tou keksoz nou bezwen

rod larzan dan Bidze pou Gouvernman fer.

Sa bann *mindset* koumsa la, zot bezwen tire. Akoz lontan ler zot ti pran dan kof Gouvernman la, i annan ti al dan zot pos.

(APPLAUSE)

HON NORBERT LOIZEAU

E nou, nou pa anvi sa. E yer nou ti menm vwar nou Minis osi parmi sa bann zenn. Mr Speaker se sa lespri, se sa lespri ki nou, nou anvi.

E osi Mr Speaker, nou anvi anmenn sa sans responsabilite parmi nou bann atlet.

Mr Speaker ozordi akoz en atlet i anmenn en meday lor, i bezwen fer sa ki i anvi dan son landrwa travay? Ou anmenn en meday lor, ou bezwen en legzanp.

Si ou fer mal dan ou landrwa travay, ou a ganny met deor Mr Speaker. Se sa lespri ki mwan annan dan mon latet, nou anvi bann atlet vin profesyonnel.

Pa zis dan zot spor, me dan zot travay Onorab Pillay, se sa *mindset* ki nou anvi anmenn. I annan pe koz lo ouver tiyo Mr Speaker.

Zot ler ti zot ti ouver tiyo, zot ti pran par seo pou zot, si

dimoun an deor ti ganny par ti kwiyer. Nou, nou pa pou fer sa nou.

MR SPEAKER

Onorab.

HON NORBERT LOIZEAU

Wi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Ou pe fer kler ki ou pa pe akiz okenn Manm lot kote latab.

HON NORBERT LOIZEAU

Non, non, mon pa pe akiz personn mwan, mon pa'n nonm non personn.

MR SPEAKER

Absoliman, pa al dan sa laliny.

HON NORBERT LOIZEAU

Mon pe koz lo tiyo, akoz zot in koz lo tiyo.

MR SPEAKER

Yes. Sa ki ti ouver tiyo, byen.

HON NORBERT LOIZEAU

Aprezan si zot oule koz mon lo rakor, mon a dir zot ti pis delo, zot ti pis delo lo zot, me selman nou bann dimoun ki ti bezwen, zot, zot pa ti ganny mouye Mr Speaker.

E la Mr Speaker, permet mwan al lo katriyenm parti mon premye pwen. Mon annan 5

pwen. Katriyenm parti mon premye pwen Mr Speaker.

Ozordi Mr Speaker si letan i permet mwan mon a fini. Mr Speaker, ozordi spor in retournen. Bann Federasyon in ouver, pe organize.

Foutbol pe fer pou li. Foutbol son *league* in demare e bann konpetisyon antre bann tim i a laoter. E menm nivo official osi i a laoter.

E mwan Mr Speaker *basketball* osi in tournen. E mwan Mr Speaker mon'n santi li mon devwar pou mon retourn dan *basketball* ankor pou vin ed mon tim Mr Speaker.

E mon panse zot osi zot a vin donn en koudmen. Parey Onorab Gabriel ki ti zwe *basketball*, vini ed ou tim.

Pa lager ek *DA*, pa lager avek *Office Manager*, avek *Office Assistant* ...

(laughter)

HON NORBERT LOIZEAU

... pou fer zot tou taye kite. Vini ede pou nou kapab fer ou distrik bouze.

Akoz mwan Mr Speaker, se sa ki mon ti fer ler zot ti dan Gouvernman. Malgre mon ti dan Lopozisyon, mon ti travay ek mon *DA* dan distrik pou nou fer keksoz bouze. Sanmenm sa

ou war mon ankor la, Mr Speaker.

Mr Speaker, e dan sa bann levennman ki mon'n gete, dernyen fwa mon'n dan -. Mon'n kot basketball Mr Speaker, konpetisyon ti o nivo. Kantite dimoun ki ti vin get *match* Mr Speaker, sa detrwa wikenn ki nou pe, ki konpetisyon i *on*, Mr Speaker ti enkrwayab! Kalite talan.

Malgre Mr Speaker ti annan *COVID*, ennler ou a krwar ti napa *COVID*. Mon pa konnen kot sa talan i sorti. E se sa ki nou anvi Mr Speaker.

Nou, nou anvi pous nou bann zenn. E parey nou Prezidan i dir, lesyel ki zot limit, e nou, nou bezwen siporte pou nou pous sa.

E Mr Speaker, malgre bann sport in ouver ozordi, bann konpetisyon pe deroule, zis mazine, en manifestasyon sportif parey Onorab Deputy Speaker in vin avek Mr Speaker.

Be pa ti pou enteresan. Zis la napa sa bann pti manifestasyon, sa kalite lanbyans ki i annan dan bann *venue sports*, Mr Speaker, i enkrwayab!

Me en keksoz Mr Speaker, mwan mon vin ek propozisyon, mon pa zis koze. Si sa i arive Onorab Henrie, nou bezwen fer

sir ki napa lalkol ki ganny deroule dan sa bann levennman sportif.

Mr Speaker nou pa pou kapab fer parey ler bannla ti pran bann zenn ti anmenn Mahé Beach, ti noy zot dan lakol. Bis *SPTC* ti monte desann Mr Speaker.

Nou pa kapab fer sa dan en manifestasyon kot lalkol i priyorite. Parey ti annan Espace sa bann letan. Kot nou ti war nou bann zenn fiy, in tonbe sek, bannla ti'n filmen met lo *Facebook*.

Fodre pa annan dan sa manifestasyon Mr Speaker. Nou, nou bezwen fer li lo en lot nivo. Me selman Mr Speaker, mon dakor ek zot, nou bann lenfrastriktir sportif i bezwen ganny *maintain*. Pou le moman napa gran larzan, nou pe seye.

Akoz nou konnen Mr Speaker, kot zot in kit nou ler zot in sorti dan Gouvernman, ki leta nou ti ete. E la Mr Speaker i annan pe demande kot nou pou ganny larzan.

Mr Speaker en keksoz ki enteresan ki nou bezwen konpran, si Gouvernman presedan avan pa ti toler koripsyon, Mr Speaker nou ti pou annan larzan.

I annan *case* 50milyon ki nou ankor pe rode, mon pa pou al lo la, zot pou dir mon en

subjudice, i larzan ki'n ale. 4.5 milyon dan demars pou fer Perseverance, ti ale.

Nou pa konnen kot in ale. Bann later ki zot in pran malapropo tou. Zot pe rod larzan, mon pe dir zot kote larzan i ete Mr Speaker.

SBFA i enn, *Building JJ Spirit* ki'n kout sepa 150milyon par bann *sponsors*. Ozordi in vann pou sepa konbyen.

Yer mon'n tann dan program Lopinyon, i annan en msye in koz lo la. Tousala se larzan. Larzan ki zot ti gannyen pou lwe *STC*. En later ki zot in pran e menm zot in revann 18 milyon. Tousala se larzan ki nou kapab gannyen Mr Speaker.

E sa bann larzan Mr Speaker, si mon pou refer lo la, tou sa bann larzan nou ti kapab, lenfrastriktir ki Onorab, Onorab Ernesta ti koz lo la yer, ki manner in koze yer.

Konmsi ler zot, zot ti ale, tou lenfrastriktir ti byen. Li ki'n dir yer, nou 2an nou pa'n kapab, soz lenfrastriktir. Be lenfrastriktir in pouri.

Pandan 2an la nou pe sey aranz lenfrastriktir pou Onorab Ernesta atraver ou Mr Speaker, les tou sa larzan ki mon'n nonmen, nou ti pou kapab refer nou bann lenfrastriktir Mr Speaker; enn.

Bann federasyon parey Onorab Cosgrow in dir, met larzan dan Federasyon, nou ti a kapab met larzan dan Federasyon pou zot *run* li pli byen.

Met larzan dan bann lakademi, i pou *groom* nou bann atlet, pou fer sir lavenir nou ganny bann atlet ki o nivo. *Invest* dan *High Level Sport* ki Onorab Pillay in dir, nou ti pou annan larzan pou pran sa bann manrmay pou anvoy deor, pou al spesyalize dan sa sport.

Nou ti pou annan sa larzan pou nou kapab fer sa manifestasyon ki Onorab Henrie pe koz lo la.

Mr Speaker, larzan ti pou reste. *Welfare?* Pou nou met dan *welfare* ankor. Tousala larzan Mr Speaker. Ler mon tann zot koze, zot pa realiz sa. Zot krwar konmsi zot fek vini sorti lo en lot planet, zot in tonm ater? Alor zot pa okouran nanryen sa bann zafer ki ti pe fer.

Mr Speaker ti pou annan larzan pou nou aste plis komodite, fer li pli bon marse, met kot *STC* si ti napa sa bann koripsyon dan lepase ki nou'n perdi en ta larzan.

Mr Speaker dernyen, ti pou annan larzan pou pey dimoun pou trezyenm mwan saler. Ti pou annan tou sa

larzan, si tou sa bann larzan pa ti'n ale.

Mr Speaker, e nou pa konnen kot in ale. Ti pou annan larzan pou nou aste plis *toilet paper* Onorab Loze.

(laughter)

MR SPEAKER

Onorab.

HON NORBERT LOIZEAU

Ou'n dir *toilet paper*.

MR SPEAKER

Onorab.

HON NORBERT LOIZEAU

Mr Speaker li ki'n dir pa mwan!

MR SPEAKER

Onorab adres Speaker silvouple.

HON NORBERT LOIZEAU

Atraver ou Mr Speaker, ti pou annan larzan pou aste plis *toilet paper* pli mou posib pou zot Mr Speaker. Pli bon marse. Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab Woodcock ou pa pe koze la.

HON NORBERT LOIZEAU

Tousala se bann larzan ki ti la, ki nou pa konnen kot in

ale, ki ozordi ler nou pe koz lo larzan, nou ti annan larzan pou nou fer tousala. E larzan napa !

Nou bezwen fer fason retourn sa bann larzan pou nou kapab fer. E sa manifestasyon Mr speaker ki Onorab pe fer, i en manifestasyon ki pou inifye tou dimoun.

E nou ler i fer bann manifestasyon, ki en manifestasyon ki ler dimoun i vini, i pou kontan. Pa parey ler zot ti fet 5 Zen depi le premye Zen lafet ti komanse.

Pourtan 5 Zen ti en zour nwanr dan nou listwar. Nou ti *invest* larzan pou nou fer selebrasyon Mr Speaker.

Kan ler zot, zot pe selebre, ti annan deryer ki ti pe plere Mr Speaker, ou konpran? Tousala in arive. Se bann larzan ki'n zis ganny gaspiye dan nanryen ditou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab ou lo 20 minit Onorab la en.

HON NORBERT LOIZEAU

Mon annan zis 20 minit Mr Speaker.

MR SPEAKER

Prosed lo en konklizyon silvouple.

HON NORBERT LOIZEAU

Ok. Savedir bann, bann lot parti dan mon bann pwen mon a kennsel. *Ok* Mr Speaker, mon konpran ou, i annan dimoun, *ok.* Mon a kennsel enn, de, mon ava fini avek sa.

Mr Speaker mwan mon konpran tre byen lespri deryer Onorab Deputy Speaker. Mr Speaker la dan lasal mon enn parmi bann dimoun ki'n partisip dan bann levennman sportif Mr speaker, mon'n partisip ladan.

E mon konnen mannyer i gou ler i annan bann levennman parey. Pourtan Mr Speaker bann letan ki mwan mon ti fer li, nou pa ti ganny asiste ek nanryen.

En soulye nou ti ganny prete ek kanmarad. E menm liniform nou ti bezwen aste en triko R15 anvil kot malbar, tir son lanmans *pink* lo la pou vin zwe.

Ozordi keksoz in sanze. Keksoz in sanze, e mwan mon panse ki en manifestasyon parey i bezwen ganny fer. Selman si nou kapab fer li, si nou annan larzan pou fer li, nou a fer li.

E parey mon'n dir, bi prive i bezwen antre, tou dimoun i bezwen fer en fason, pou nou kapab si i arive nou fer li, i vin en levennman ki fer nou tou Seselwa fyer Mr Speaker.

Mr Speaker mon a remersi ou pou sa lentervansyon ki ou'n permet mwan fer. E mon pou siport Mosyon Onorab Henrie, menm si i pa *binding* lo Gouvernman. Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi. Bon mon ava demann zot pasyans dan prolonz sa peryod en pe pou nou terminen avek sa. Mon a demann Onorab Henrie pou fer son *summing-up*.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Espesyalman bonzour bann zabitan distrik Mont Buxton.

Mr Speaker dabor mon oule remersi tou entervenans ki'n partisip dan sa deba. Fransman mon ti mazine poudir i pou en Mosyon ki son deba pou bokou pli kourt ki'n ete.

Me mon bezwen, dan tout fransiz, prezant en leskiz avek lazenes Seselwa. Sa Mosyon i pe target zenn zanfan, manrmay.

Dan mon lespri se nou pe koz bann manrmay 12 a 18an ki menm pa ankor ganny laz vote.

E serten konversasyon ki'n pase la anndan, pa zot laz, e mon anbarase par fason ki'n annan serten reaksyon lo sa Mosyon. Depi 2018, 2019, 2020 in annan en zanfan ki'n vin la devan sa Lasanble.

An ka nou'n bliye, pou bann kekfw ki pa ti dan Sizyenm Lasanble, Shayanne Hoareau sorti lekol Beau Vallon an 2018.

Michael Bristol sorti lekol Mont Fleuri an 2019, Tanny Samedi kot lekol Eksepsyonnell an 2020. E tou le 3 sa bann zanfan dan zot entervansyon, elokan ki zot in fer devan nou, ti annan en sel pledwari.

En pledwari sorti dan en sanson Patrick Victor, ki dir "Ekout lavwa bann zanfan." Mon a repete, "Ekout lavwa bann zanfan."

E ki zot in vin fer, ler zot in vin la? Zot in vin koz ek nou koman bann adilt, ki osi vye pou zot papa, ki reprezant Lepep Seselwa atraver ki'n elekte nou, ki sa 93mil nou pa kapab asiz la anndan.

Me i annan enn nou sa ki sorti dan sak distrik pou reprezant zot. E sa bann zanfan in demann nou pou pran en keksoz.

Pran bann size ki zot pe koz lo la aker - pran li aker. Pran li serye, ekout zot lavwa. E

trouv meyer solisyon pou zot koman zanfan, e ki pli bon fason nou kapab avans sa bann keksoz devan.

Mr Speaker ozordi politik, la demokrasi pe fer fas avek en kriz. Akoz tro souvan, nou koman politisyen, nou pran bann keksoz ki nou pou ganny en keksoz ladan zour eleksyon i vini.

Be ou'n tande, ou pe koz pri lavi, dimoun pe soufer, *welfare*, perdi travay. Wi, tousala i enportan. Me lentere e langazman fitir zenerasyon pa kapab ganny inyore dan sa Lasanble!

I bezwen annan en moman ki nou koz lo ki nou lazenes i oule. E mwan koman en Manm elekte ki'n fer letour mon distrik, e osi dan plizyer lezot distrik, zenn i koz ek mwan.

Akoz ler mon al kot zot, mon pran en letan pou koz avek zanfan. En keksoz ki mon'n deza dir la anndan e mon a repet ankor.

Ankouraz zot pou travay byen lekol, ankouraz zot pou lir, ankouraz zot pou ekout Nouvel pou agrandi zot *general knowledge*.

E alors sa bann zanfan in dir ek mwan, "be Mr Henrie, i en pe *boring* dan distrik, napa aktivite bann keksoz koumsa."

Se sa alor lentansyon sa demann pou organiz sa manifestasyon, ki are sikann lanvi e lanbisyon bann zenn pou regard *sports* koman en keksoz pou zot fer.

Pozitiv, pozitivite nou pe koz lo la, la. Wi tou sa bann size ki nou'n koz lo la, pri lavi, mank lanplwa, i annan son letan. Me nou osi bezwen fer en pe panse pou bann zenn.

E sa nouvo ladministrasyon i pa'n sourd lo laspirasyon lazenes Mr Speaker. Letan sa nouvo Gouvernman in vini, malgre difikilte ekonomik in anvoy 2 *cohort*, pa 1.

Me 2 *cohort* nou bann zenn ki'n fer byen dan zot letid, ki pa ti ankor al liniversite. Prezidan avek son *Cabinet*, in debrouye, in trouv larzan, nou'n kapab anvoy *cohort*, 2020 e 2021.

Nou pa pe ekout lazenes, nou pa pe reponn a zot laspirasyon? Annou pa bliye Seselwa, ekout mwan en kou la pou 2 minit.

I ti annan bann program ki ti la, a ki, ki Lepep Seselwa atraver *taxpayers* in siporte. Pa lenvansyon parti *US* sa, i *tax payers* Seselwa ki'n peye.

Youth Employment Scheme, 2022, R5milyon in ganny mete ladan. *Youth*

Entrepreneur Scheme, 2022, R1 milyon in ganny mete ladan.

Children's Special Fund, ki dayer i *sponsor* bann proze ki target zanfan, R7milyon in ganny met ladan. *New Born Savings Scheme* in ganny mentenir R1milyon ladan.

Laptop Scheme R5 milyon in ganny mete ladan. *Education Loan Scheme* ki nouvo, R8milyon in ganny mete ladan.

Contribution to University of Seychelles, nouvo, R5 milyon in ganny mete ladan.

Alor koman en Manm elekte, mon pe ekout laspirasyon bann zenn, mon distrik Mont Buxton e laspirasyon zenn Seselwa ki'n fer mwan anmenn sa Mosyon.

E nou ava vwar poudir bokou bann Manm, sirtou lo kote lopoziyon, ki pa elekte direkteman dan en distrik, se zot ki'n profit loportinite pou anpay bann Manm elekte pou fer politik bon marse lo en keksoz pou manrmay.

Mr Speaker lo lot kote latab laba i annan 7 *MNA* ki pli zenn ki mwan. E mon'n deza dir zot sa. Mon ava adres zot ankor en kou atraver ou Mr Speaker.

Se, Jean Ally i sante, "*There is a time for everything.*" I annan en letan pou nou fer

politik. Me i annan en letan ki nou bezwen vwar en keksoz, en pli grander lespri, vwar son lobzektivite ladan, vwar son pozitivite.

E pa tou keksoz ki nou bezwen pas en kwiyer politik ladan. E parey mon'n dir taler, fason fer dezormen pou sa zenerasyon e sirtou Setyenm Lasanble, nou bezwen get bann size par devan politik.

Akoz nou pei pe fer fas avek en kantite defi. E nou komans a landrwa ki debat bann size ki nou *constituent* i met a nou latansyon pou nou kapab trouv en pozisyon bipartisan e ki mannyer nou pou avans Sesel avek Seselwa de lavan.

Dan lepase in annan plizyer keksoz ki ti'n kapab fer sa. Laspirasyon 2013, zot rapel? Ler ti fer *Expo 2020* avek tenm '*Touch the Future.*' E enn ki ankor la, se vizyon 2033.

Be nou bezwen *deliver on the promise to the young people.* Akoz si non zot pou ziz nou. E enn bann rezon aköz *US* in perdi eleksyon lannen pase, kot zot in *let* bann zenn *down* e zenn nepli kapab krwar dan zot.

Mwan sertennman mon anvi ki nou parti *LDS* i fer diferaman, kot dan milye nou bann *policies*, drwa e lentera

zenerasyon lavenir fodre ki i ganny respekte.

E fodre pa, la mon adres mon bann koleg *LDS*, fodre pa ki nou fer menm fot. Nou vin pli atantif, e kot nou kapab *press our Government for action*, nou bezwen onnet.

Nou pa neseserman bezwen vin fer li la anndan nou, lav lenz sal antre fanmir. Nou annan kominikasyon, nou kontinyen koze pou byennet Sesel e byennet Seselwa. Mr Speaker.

(Interruption)

MR SPEAKER

Silvouple, Onorab Pillay, annou gard lord.

HON GERVAIS HENRIE

Pou mwan kontiny, pou mon kontinyen avek larepons lo sa Mosyon, mon ava fer li koumsa.

Si konmela mon pa ti enterven sa Mosyon e mon ti pe partisip dan sa deba, mon ti ava fer li koumsa. Mon ti pou egzamin merit sa demann ki devan nou.

E kwa sa demann ki devan nou? An vi ki 2023 pou fer 30an depi ki Sesel ti organiz premye *Jeux des Iles l'Océan Indien*, sa Lasanble pe demann Minister Lafanmir, *Lazenes*

avek Spor, pou organiz en gran manifestasyon lazenes lanmitye avek spor lannen prosen, pou ede promouvwar bann valer pozitiv, patriyotik e pou anmenn Lepep Seselwa ansanm.

Alor mon ti ava egzamin merit sa Mosyon par demann en seri kestyon e sey trouv larepons pou sa bann merit.

Alor premye kestyon mon ti ava demande, eski i fer sa ki sa Mosyon pe demande. Mon krwar i wi, e akoz?

Koman en pti nasyon i byen, i enportan ki nou annan lide, nou annan lanbisyon e ki nou anvi reve pou akonplir ankor plis sa ki nou pe fer.

E parey mon'n dir, i ti deza annan zwe ki ti apel *Jeux l'Espoir* ki depi 2018 pa fer. 4an pe al pase, e alor akoz nou pa kapab reorganiz en tel levennman

Dezyenmman, eski nou kapab fer en tel manifestasyon? Wi. Akoz nou'n deza fer, nou'n organiz *Jeux des Iles*, nou'n organiz *CJSOI*, nou'n organiz *Jeux l'Espoir*.

Alor nou annan abilite koman en Nasyon pou nou fer. E zot a rapel ki mon'n donn legzanp *Jeux l'Espoir* a plizyer reprim.

E nou annan alor dan kategori zanfan 12 a 18an, ase

zanfan, ase partisipan, volonter pou ede avek sa travay, e lenfrastriktir pou nou kapab fer en tel levennman.

Trwazyenmman, kote nou pou fer? I annan landrwa ase gran pou *host* sa levennman. E mon krwar en levennman koumsa i bezwen fer dan en sel landrwa.

E landrwa kot nou'n mansyonnen deza, se *Sport Complex Roche Caiman* i ideal. Akoz? Stad Linite i kapab fer atletik, i kapab fer foutbol.

Palais des Sports ki en *multipurpose court indoor* i kapab fer *basketball*, i kapab fer *volleyball*, i kapab fer *netball*, i kapab fer *handball*.

I annan *court tennis*, i annan basen naze, i annan dojo ki kapab fer *judo*, *table tennis* e tou bann *sports marshal art*.

Carting i annan son fasilite i la, *fitness trail*, la en keksoz enterese ki mon ti ava swete ki bann Manm ti ava'n met en lide lo latab.

Natir *fitness trail*, ozordi nou kapab ankouraz nou bann zenn pou al dan *sports mountain biking*, akoz son striktir manner i ete i kapab fer.

I annan en *skateboarding park* Roche caiman ki nou pa pe servi li byen lo nivo konpetisyon.

Alor si nou pe koz 12 a 18an, vwala en landrwa kot nou kapab fer en manrmay bril zot lenerzi ki zot annan.

Mr Speaker letan nou mazin en zwe koumsa lo sa lanpler, nou ti kapab osi reve, dir be akoz bann zwe tradisyonnèl Sesel nou pa enkorpor li dan sa manifestasyon?

E si nou ti fer par egzanz sa levennman mwan Out, ki dan letan vandswet, servolan, ki dernyen fwa nou'n vwar manrmay pe fil servolan? En? Mazin nou lesyel in kolore avek tou kalite *shapes* servolan. Konpetisyon. Dernyen fwa ki mon'n vwar lo televizyon ti en msye aze, mon krwar Mr Pillay ki ti ranport ti fer *Freedom Square*.

Be selman, Bel Air, be solman telman dimoun ti kontan. Zwe kannet, ki dernyen frwa nou'n vwar zanzan pe zwe kannet, zwe toupì.

Sa i bann *traditional game* ki nou ti kapab met li a kote sa manifestasyon. Akoz pou nou kapab *pass on* sa konesans, sa lanvi avek nou bann zenn.

Prezan son aswar letan bann sport levennman in fini, ou met en stage, nou pe koz moutya *UNESCO* la, kot touris i war moutya.

Organiz konpetisyon ladans moutya pou bann zenn, pou zot partisipe. Nou fek tande zot term in partisip dan en *workshop* kot zot in aprann konpetisyon ladans kanmtole. Ki dernyen fwa nou'n war? So *all these were ideas* ki mon ti pe ekspekte bann dimoun i kapab vin avek Mr Speaker pou met de lavan.

E i osi annan mon koleg Mr Speaker Onorab Philip Arissol ki ti pou segonn Mosyon, me ki pou rezon lasante in pa kapab avek nou.

In dir mwan poudir si en tel levennman i fer osi, met sa bann nide de lavan. Par egzanz sa i ava moman pou nou kapab fer en lodit dan performans Sesel, dan tou bann *Jeux des Iles* ki'n fer depi avan.

Pou nou vwar nou febles, pou konnen kwa ki nou ti fer byen, e vwar kwa ki nou merit travay lo la pou nou kapab kontinyen fer progre. Son premye pwen.

Dezyenm pwen, pou travay avek bann edikater Ledikasyon Fizik, i dir ki sa i premye group dimoun ki detekte abilite nou bann zenn atlet.

Alor Minister Spor i merit pe travay pli pros avek sa group dimoun, devlop zot abilite pou ki an retour zot a pli byen

kapab ankadre nou bann zanfan.

E ki fodre nou valoriz zot kontribisyon dan devlopman nou bann zenn atlet. La i pe koz lo bann *PE teachers*.

I osi dir ki pandan sa manifestasyon, nou kapab organiz bann *workshop* pou bann lantrener Nasyonal, kot zot a kapab partaz leksperyans, bann ki pli for a kapab ed bann ki pli feb. Si i nesaser envit bann *expert* etranze pou ed bann lantrener dan preparasyon zot lekip e bann atlet. Trwazyenm lide Onorab Philip Arissol.

E finalman i dir ki dan sa manifestasyon Minister i kapab osi devwal liniform ki Sesel pou servi pou onzyenm *Jeux des Iles* e osi devwal lekel ki pou anmenn nou paviyon.

Sa a komans motiv tou bann atlet e osi bann Seselwa pou aport sipor. E espere ki Sesel i fer pli byen dan sa prosen edisyon *Jeux des Iles*.

Alor Mr Speaker i osi annan sa fame Mosyon, ki i annan en Manm ki'n dir poudir i ti vin dan Lasanble Nasyonal. Wi mon rapel sa Mosyon ti vini an 2019.

E mon ava zis lir sa Mosyon, akoz i en keksoz ki zot ti kapab pran e demande ki i ganny enkorpore.

E zot ava vwar ler mon pou lir, poudir napa nanryen parey avek Mosyon ki mon pe prezante. Alor sa in *mislead* Lasanble. Mosyon ti prezante le 26 Zen 2019. E i ti pase le 3 Zilyet 2019. Mosyon ti lir koumsa, prezante par Onorab Chantal Ghislain sa letan ki ti en Manm proporsyonnel;

‘Mosyon pe demande ki Gouvernman i met an plas en striktir pou bann atlet ki’n fer spor lo nivo *High Level* e ki’n, form parti bann lekip Nasyonal, apre ki zot in pran retret.

Sa i ava enkli regard dan byennet e kalite lavi sa bann sportif.’ So la i pe koz en package pou bann atlet, en rekonesan.

Napa nanryen pou fer avek en manifestasyon. *So it’s completely different.*

E zot ti’n kapab demande ki par egzantp kot *Complex Roche Caiman* i annan en moniman, en keksoz koumsa ki ganny fer, an loner tou bann medaye *sports* Sesel.

Alor Mr Speaker an konklizyon, mon ava dir poudir wi, mon krwar i annan merit pou nou adopte sa nide ki’n ganny prezante ozordi.

E bokou dimoun in koz lo kote larzan pou sorti? Be i nou rol koman Manm Lasanble pou rode kote larzan.

Dan mon prezantasyon inisyalyal mon’n dir ki sa levennman i kapab en levennman byenal. Savedir i fer tou le 2an.

Ozordi *Special Children’s Fund* i ganny R7milyon par an. Be ki i fer si tou le 2an son kontribisyon i desann par R1 milyon? Sa zwe pa pou koute 1 milyon.

So, be i pou zanfann menm sa. Mon’n dir ant 12 a 18an, zanfann. *So we will just transfer the money from one Fund to another,* ki pe *still* al lo program pou lepanouisman lazennes Seselwa, kwa ki difisil pou nou konpran ladan sa?

Koman en propozisyon. *So it’s our responsabilite as Members of the National Assembly to think and to propose ideas to the Government of the day.* Nou pa zis kritike e demande kot pou sorti, kot pou fer, kot pou gannnen.

Mr Speaker bokou dimoun in koz lo lenfrastriktir. E ankor, fodre pa ki nou bliye koman Manm Lasanble, akoz nou tou nou ti dan Lasanble pandan Bidze, nou bliye nou ki nou vot lo la?

Mon a rapel zot si zot in bliye. Lenfrastriktir zot pe koz lo la, en total R11milyon dan Bidze 2022 pou lenfrastriktir,

kote sa larzan pe al ganny depanse?

2 milyon pou renovasyon Stad Linite. 2 milyon pou renovasyon *Palais des Sports* ki nou fek war Mr Arnephy pe donn en *interview* lo televizyon e in donn laparol, ki di-si Desanm sa lannen *Palais des Sports* pou'n fini son renovasyon.

3.75 milyon pou renovasyon Anse Royale *Sports Complex*. 1.175 milyon pou renovasyon La Digue Sports Complex.

E finalman 1.5 milyon pou renovasyon bann lezot lenfrastruktir *sports* dan pei. Bann Manm Elekte, bann Manm COGA, sa i keksoz ki nou merit pe swiv, olye vin kritik leta lenfrastruktir.

Larzan i la, i nou responsabilite koman *oversight* pou nou gete poudir larzan pe ganny depanse. Larzan in donn.

Finalman Mr Speaker mon ava dir poudir en tren - en tren transformasyon in pas Sesel depi Oktob 2020 e la i ankor pe kit stasyon dousman, dousman.

I annan bann dimoun ki ankor kapab *catch up* pou ganny en pasaz lo sa tren, pa ganny kit deryer.

Sa pti group siporter ki ankor pe rezerve dan en fason ou en lot, i ankor annan letan. Annou ekoute, annou regarde, annou rod leklersisman lo ki pe arive antre nou.

Evite anbank lo en tren *US* ki napa fren, aköz nou pou al fini dan petren! Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon ava envit Manm pou vot lo Mosyon ki ti devan nou. E si zot a permet mwan zis repas lo Mosyon pou rafresi zot memwar. Mosyon ki nou pe vote i lir koumsa ;

An vi ki an 2023 pou fer 30an depi ki Sesel ti organiz premye Zwe de Zil Losean Endyen, sa Lasanble pe demann Minister Lafanmir, Lazenés avek Spor pou organiz en gran manifestasyon lazénés, lanmitye avek spor lannen prosen pou ede promouvwar bann valer pozitiv, patriyotik e pou anmenn Lepep Seselwa ansanm.

Manm ki an faver lev lanmen silvouple? Mersi, Manm ki kont? Mersi. Bon vot lo Mosyon ki mon fek lir in ganny 20 vot pour, 0 vot kont e 7 Manm in *abstain*.

Alor Mosyon in aprouve par Lasanble. Bon nou'n ariv a lafen lo sa Mosyon. Nou a pran

en *pause* la, nou a kapab rebran 11.30. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Byen nou a kontinyen avek nou dezyenm Mosyon pou sa semenn. E sa i dan non Onorab Wavel Woodcock. Onorab ou a prezant ou Mosyon.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon Mosyon i *comme* swivan: - Komite Lasanble pour Medya, Lazenes e Kiltir i demann sa Lasanble pou amann *Terms of Reference* sa Komite pou osi enkli *Sport*.

MR SPEAKER

Mersi mon a demann segonnman pour Mosyon. Onorab Samynadin?

HON KELLY SAMYNADIN

Mersi Mr Speaker. Lo lapar Medya pour Lazenes ek Kiltir, mon ti ava kontan segonn sa Mosyon. E mon pe prezant osi mon lentansyon pou koz lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Woodcock ou a adres Mosyon *please*.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Mon pou komans mon entervansyon par koz enn pti pe lo parkour nou komite - *Media Youth and Culture Committee*. Annefe nou Komite ti komans dan sizyenm Lasanble, sa letan i ti zis Komite Medya.

The Media Committee ki ti ganny etabli an Mars 2012, *pursuant to Order 84 of the Standing Orders 2009*, atraver en Mosyon ki ti ganny table par Onorab Charles De Commarmond.

E mon dan sa komite sa letan ti pou *ensure fair, proper dignified and unbiased coverage of a proceeding of the National Assembly*.

E osi responsabilite sa komite, sa letan ti pou;

'enhance the quality of media coverage of the National Assembly.' E osi pou

'ensure maximum media coverage of National Assembly, providing members of the National Assembly with the right' - avek bann zouti neser pou zot kapab enterakte avek media.

E osi pou asiste avek *training* pou bann *parliamentary journalist, reporters*, eksetera. Raporter eksetera.

Mr Speaker, dan sizyenm Lasanble sa letan anba

Chairmanship Onorab Gervais Henrie e Onorab Flory Larue ki ti *Vice-Chair*, mwan osi mon ti en Manm lo sa komite, nou ti amann *Term of Reference* sa Komite, Komite Medya pour enkli lazennes avek Kiltir. Sa ti vin atraver en Mosyon Onorab Gervais Henrie, Merkrede le 10 Avril an 2019.

Ki nou ti fer nou ti *enlarge*, *TOR* sa Komite. Parey mon'n dir *from Media Committee*, nou ti *expand* en pti pe lo son *Term of Reference*, pou non son *only*, kouver bann travay Lasanble pou *ensure* ki i annan *proper coverage* bann travay Lasanble.

Me osi pou annan en *oversight* lo bann diferan Lazans, Minister, Departman ki annan pou fer avek medya. *Oversight* lo lafason ki larzan ki ganny bidzete pou al lo kote medya i ganny depanse dan en fason ki byen.

E parey ki annan *balance and fair reporting* dan nou pei. E pou lazennes avek kiltir, nou ti santi ti annan en nesesite, pou annan en *oversight* lo kiltir. Ozordi kiltir evolye. Nou en annan en lenstitisyon, pou kiltir ozordi, pou tou bann Departman ki annan pou fer avek kiltir.

Lazennes osi, i pe kontinyen progrese e nou santi poudir nou bezwen sa letan.

Dan sizyenm Lasanble ki nou ti bezwen met en pe plis lanfaz lo lazennes. Pour epanouisman nou bann zenn. Ankouraz nou bann zenn. E pour nou annan sa *oversight* parey mon'n dir, lo tou bann Bidze Gouvernman kot ki annan pou fer avek lazennes, kiltir ek medya.

Me Mr Speaker, nou komite ozordi ki ankor parey dapre nou *Standing Orders*, i dir nou komite, nou annan nou 7 Manm. Annefe Mr Speaker, nou annan nou 5 Manm lo kote *LDS* ozordi. Nou annan 5 Manm lo kote *LDS* avek 5 Manm lo lot kote latab. Annefe nou bann se mwan menm koman *Chairman* sa komite.

7 Manm, Onorab Arissol koman *Vice-Chair*, nou annan Onorab Zialor, Onorab Samynadin, Onorab Loze, Onorab Flory Larue e Onorab Ernesta ki fek zwenn nou ase resaman.

E nou komite Mr Speaker i enn ki vreman, ki vreman aktiv. Ki dan lepase koman *MYCC* Komite pou *Media Youth and Culture*, nou'n fer plizyer vizit e rankont, lo Mahé, Praslin e La Digue.

E kot i konsern, parey mon'n dir konsern medya, kot i konsern lazennes e kot i konsern kiltir. E zisteman, pa tro bokou letan pase nou dan en vizit ki

nou ti fer, ti kot *SBC*, ki apre i en miting ki nou ti annan avek *SBC*, zot ti *extend* en lenvitasyon pou vin vizit *SBC* pou konpran enn pti pe konteks. Pou konpran en pe bann konsern ki zot pe fer fas avek.

E nou ti pas dan plizyer seksyon. Petet i annan enn ou de seksyon ki nou pa'n ganny sans vizite. Me nou angaze pou nou kontinyen travay avek tou bann travayer. Parey mon'n dir, pou nou zwenn, diskit avek tou bann antite.

Tou bann sekter, tou bann seksyon ki annan epou fer avek medya. Mon sagren ki nou vizit, *SBC* i annan enn de landrwa ki nou pa'n ganny sans vizite, parey pou bann *technical operators*, petet bann drayver osi.

Me selman nou la, pare nou angaze toultan avek tou bann travayer ki travay dan sekter medya osi *SBC* ek lezot *media houses*.

E Mr Speaker apre - E enn bann rezon aköz nou komite, ozordi in deside pou amann nou *Term of Reference*, se aköz bann diskisyon, bann konsern ki'n ganny souleve ek bann obzervasyon ki nou komite in fer dan plizyer sa bann vizit.

E koman *Chairman* sa komite avek *blessing* tou nou

bann Manm, tou Manm Komite *MYCC*, ozordi mon pe *move* ki nou enkli '*sport*' dan nou Komite pour bann rezon swivan:-

Mr Speaker enn i annan koelasyon, direk ou kapab dir - en koelasyon ant lazenes avek *sport*. E *sport* i sinonim avek lazenes. Aköz i plizoumwenn bann zenn, ki pratik *sport*. Lamazorite se bann zenn ki vwar zot, i angaze bokou dan *sport*, dan distrik partou kot ou pase.

Ou vwar bann zenn i angaze avek *sport*. E nou bezwen ankouraz zenn. Nou bezwen ankouraz zenn. Nou bezwen met plis lanfaz lo *sport*. E ozordi nou Gouvernman aktyel osi. E mon krwar sa i en enspirasyon okenn Gouvernman ki lepase, ozordi ki en zour nou pei, nou kapab anmenn en meday Olenpik.

E sa langazman, sa lenvestisman, sa lanfaz fodre i komans la konmela la menm, si nou anvi dan fitir, dan bann lannen ki vini ki en zour nou kapab anmenn en meday Olenpik Sesel.

Me i pou enportan Mr Speaker, pou nou Komite annan en pli bon *oversight* lo *sport*. Ki nou komite koman Lasanble Nasyonal osi, pou nou donn sipor bidzeter

Gouvernman. Ler Bidze in vin devan Lasanble Nasyonal, nou *scrutinize* bann Bidze, pou nou get enn pti pe pli profon, ki fason, ki sa bann sou, sak sou ki nou pe aprouve, i tous sa bann zenn la deor. I ed nou bann zenn progrese, devlope dan tou bann domenn sportif ki annan Sesel.

E osi Mr Speaker, dan nou bann vizit komite, ki nou komite in fer – *in fact* lannen pase, sirtou vizit ki nou ti fer Praslin/La Digue, nou'n vwar plizyer, plizyer bann defayans ki'n egziste pou pa mal, pa mal letan.

E bann zenn osi ki'n met plizyer zot bann konsern devan avek nou. Atraver parey mon'n dir bann rankont, bann miting ki nou annan avek plizyer group.

E parey enn bann konsern ki zot in souleve, ki zot ti met devan nou, se kot i konsern lenvestisman, dan bann diferan domenn sportif. Sirtou lo nivo distrik, e menm o nivo rezyonal e osi o nivo Nasyonal.

Sirtou kot i konsern finansman. Sirtou bann aktivite sportif, lo nivo distrik, lo nivo la kominote. E nou koman en komite, koman en Lasanble nou bezwen *empower* nou zenn, atraver *sport*, atraver - parey mon'n dir pli boner lo

Mosyon avan osi. Sirtou atraver bann aktivite pozitiv.

E en lot konsern ki nou ti vwar - en lot *issue* aneefe nou komite in *share* nou annan, se ki ler nou'n fer nou bann vizit, sirtou sa vizit Praslin, La Digue, nou'n vwar poudir i annan en gro problem *maintenance*, lo bann lenfrastruktir sportif.

E i annan diferan fasilite, ki annan, ki annan bokou lannen 10an, 20an en bon pe lannen pa'n neserman, bann gran travay, *maintenance* i ganny fer lo la.

E nou santi poudir, i annan en nesite ki i annan travay ki ganny fer lo plizyer sa bann fasilite. E Mr Speaker zisteman, ler ti, nou komite ti fer sa vizit Praslin. Nou, mon osi mazin de landrwa kot nou ti vizite, nou'n pase - *Watersport Center* Grand Anse Praslin nou ti vwar, sa laplenn futbol son leta ki i ladan.

Akoz ti annan bann aktivite ki'n ganny fer lo laplenn dan lepase. E sa bilding o bor laplenn, ki en bilding ki bokou pli vye ki mwan, kot ozordi, i annan bann klib *Judo*, ki pe servi, i annan en klib *Judo* ki pe servi, osi i annan en klib laboks.

Nou'n vwar poudir vremen zot leta, sa bann batiman, i pa neserman dan bon kondisyon. Ki nesit en pe

travay ganny fer, en pe investisman pou repar sa bann fasilite. E osi en nesesite, pou nou ede, bann sport evolye.

Parey lo Praslin nou pe koz met lanfaz bokou lo *watersport*, *windsurfing*, *sailing*, *kite surfing* ek lezot.

E ozordi nou pe koz, bokou lo *sports tourism*. E sa i bann keksoz ki nou santi, i enportan pou nou pei bouz ladan. Ki pou ed nou, kolekte plis reveni dan nou pei. Nou'n vizit *swimming pool* osi, ti annan en pe defayans *Sport Complex* La Digue.

Annefe ki ti dan en, en leta vreman, vreman malerezman deplorab. Ki mon kontan ki apre nou vizit i nou'n fer, zisteman i annan rapor, ki nou komite i vin fer nou'n anvoy, kot sa bann Departman konsernen, parey *NSC*, e lezot Minister, Departman *Sport* e osi nou'n annan bann rankont avek bann antite konsernen.

Annefe, nou annan rankont ek *NSC*. E nou kontan ki apre nou vizit, bann raportaz ki'n pas lo televizyon, lo radyo e osi, rapor ki nou'n anvoye, Nou'n vwar dan Bidze ki'n vini pou sa lannen en alokasyon bidzeter R11milyon, pou renovasyon bann diferan lenfrastruktir sportif.

E zis pou mansyonn detrwa, i annan 2milyon pou renovasyon Stad Linite. 2 milyon pou renovasyon *Palais des Sports*. R3.75milyon pou renovasyon Anse Royale *Sport Complex*. R1.75milyon, pou renovasyon La Digue *Sport Complex*.

E en lot alokasyon R1.5milyon pou fer en pe, renovasyon lo lezot lenfrastruktir. Nou konnen i demann pou plis larzan ki sa.

Me dan en letan difisil, kot nou bezwen vey byen, depans byen nou larzan. Sak sou, sak kas ki nou anmase. Me *at least* i annan, en serten lenvestisman ki pe fer lo sa kote *sport* pou ede met nou bann fasilite, en pe pli annord.

Nou konnen Mr Speaker ki i demann bokou plis milyon pour nou fer renovasyon lo sa bann fasilite. Me koman sa komite, nou pou annan sa rol *oversight* pou gete ki mannyer sa bann larzan i depanse, lo lenvestisman pou met sa bann lenfrastruktir lo en standar enn pti pe pli o.

Mr Speaker, e ozordi parey mon'n dir sa Mosyon, sa Mosyon- Annefe nou fek, avan nou vin lo nou Mosyon pou mwan, nou'n konklir Mosyon ki Onorab Henrie, anmennen kot i

konsern en manifestasyon *sport* dan fitir pros.

E mwan mon dakor, mon santi poudir i annan en nesosite, pou nou met en pe plis lanfaz lo sport. E nou lasanble osi i enportan, nou bezwen angaze. Nou bezwen nou osi, donn en koudmen pou nou progresyon spor dan nou pei. E sirtou pou lepanouisman nou bann zenn dan nou pei.

E alor Mr Speaker, se pour sa rezon ki nou Komite pe demann nou Lasanble ozordi. Lasanble Nasyonal, pou amann *Terms of Reference Media Youth and Culture Committee MYCC*, pou vin *Media Youth Sport Culture Committee (MYSCC)*. E avek sa de mo Mr Speaker I *beg to move*. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab, Onorab Samynadin. Ou anvi adres Mosyon la?

HON KELLY SAMYNADIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker Komite pou Medya Lazenes ek Kiltir i annan bann lobzektif prensipal swivan pou li kapab fonksyonnen;

Asir sipervizyon ek analiz bann Polisi. Ladministrasyon ek Bidze bann Departman Medya, Lazenes ek Kiltir dan Gouvernman. Nou osi annan

manda pou egzamin bann ka, ant sa bann diferan portfolyo ministeryel.

Parey nou tou nou kapab konnen, lazenes in toultan mars ansanm avek *sports* e anvi ki nou Komite pe deservi rol *oversight* lo portfolyo lazenes, i tre valab ki nou pe fer parey pou Departman *Sport* ki osi enkli NSC. Ki li osi koman en lorganizasyon parastatal in ganny mandate, pou promot akse ek partisipasyon dan sport, ek aktivite fizik pou tou Seselwa.

Mr Speaker swivan vizit ki nou komite ti fer an Oktob 2021, parey loter Mosyon in presize oparavan, lo Praslin ek La Digue, e kot nou ti soke pou vwar leta serten bann lenfrastruktir sportif, ki pa'n neserman ganny byen antretenir pandan sa dernyen 27an.

Malerezman Mahé osi pa'n ganny eparnye. Se a sa lenstans ki nou komite ti deside, preski inanimite, pou nou enkli sport dan nou *Terms of Reference*. Nou santi ki sa Departman enkli NSC zot annan en rol tre enportan, dan devlopman e lepanouisman bann zenn dan *sports*.

E pou sa kapab ariv dan en fason pli efikas, Lasanble Nasyonal li osi bezwen pe fer

son par atraver nou Komite. Etandonnen ki nou, nou annan en rol entegral pou zwe. E sa se *oversight*.

Mr Speaker, serten parmi nou bann responsabilite koman Komite pou Medya Lazenés ek Kiltir, se pou diriz bann lanket dan bann domenn lentere. Tel ki bann devlopman ki nouvo, ou ki deza an plas dan bann diferan lenfrastruktir ki enkli *sport*. I osi enkli bann distribisyon bann fon ki an relasyon avek bann lorganizm gouvènmantal.

Parey mon ti'n deza elabor lo la pli boner, nou Komite i osi bezwen efektye en rol *oversight*, lo tou bann proze fitir dan bann antite, e lorganizasyon medya, lazénés, *sport* ek kiltir, ki ganny *subsidize* antyèman ou parsyelman dan Bidze Nasyonal. Oubyen ki en propriyete Gouvènmant antyèman, ou parsyelman.

Mr Speaker, en lot nou rol se pou efektye bann vizit kot bann fasilite, *studios*, sant ek departman ki annan pou fer avek medya, lazénés, *sport* ek kiltir.

E finalman enn lot nou rol mazer, se pou revwar bann Lezislasyon ki deza an plas dan bann portfolyo ministeryel, medya, lazénés, *sport* ek kiltir.

E sa i osi enkli bann *Bills* ki gouvèrn sa bann sekter.

An konklizyon Mr Speaker, i enportan pou retenir ki nou koman en komite, nou santi ki i annan en kantite travay, pou fer dan sa Departman. Sirtou kot *maintenance* bann lenfrastruktir, resours imen, Polisi ek program i konsènen. In deza annan bokou travay ki Gouvènmant aktyel pe fer, pou ankouraz devlopman *sport*. E anmenn li lo en lot nivo.

En legzanp Mr Speaker se, *Zwe CJSOI*. Vi ki Sesel i annan prezidans aktyel sa zwe, kot sa Minister in deside pou enkli en konponan akademik, ansanm avek son bann lesanz, ek levennman kiltirel e sportif.

Sa Mr Speaker i ava non-selman promot *training* dan *leadership*, lesanz ant bann zenn profesyonnel. Osi byen ki bann konferans, lo loportinite ek potansyel pou devlopman profesyonnel. Anmezir ki i pe promot bann lyen lanmitye, bann zenn - bann diferan pei Manm. Favoriz korperasyon rezyonal, kiltiv sportif e devlopman bann zenn.

Mr Speaker nou konvenki ki bann plan ki Minister pou Sport pe met an mars, pe asire ki nou bann zenn pa pe zis partisipe. Me zot pe osi enkilke

bokou lezot valer e *skills* ki pou ed zot epanouir dan diferan domenn.

E nou koman lasanble Nasyonal, atraver Komite MYCC nou la pou *oversee* e propoz bann solisyon konkret, pou ki sa i materyalize. Pour ki nou kapab ede relev nivo nou bann enn dan *sports*, i enportan ki tou bann parti prenan i desarz pli byen zot rol, e pran zot responsabilite. E nou koman en Lasanble, nou osi bezwen fer nou par.

Se pour sa rezon ki mwan koman, en Manm Komite MYCC, mon pe aport mon sipor pou sa Mosyon, pou amann *Terms of Reference* Komite Medya Lazenés ek Kiltir pou osi enkli '*sports*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon a pran lentervansyon bann lezot Manm Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker koman mon'n lev lanmen, *Mr Chair of the Committee* in warn mwan "*no politics!*" Mon pran laparol Mr Speaker, *as a member of the Committee*. Akoz mon santi ki i annan nesesite fer en *minority opinion* lo sa ki pe pase.

Komite ki TOR pe ganny diskite ozordi, *is a Committee of the National Assembly of Seychelles*. *The National Assembly* kot nou tou, nou lev nou lanmen drwat anler, e nou *swear oath and allegiance to serve*.

E mon koman en Manm sa komite, mon rekonnèt lenportans travay, ki komite Lasanble i fer. Pa zis sa enn, me tou bann Komite Lasanble, ki si zot pe *perform according to* zot TOR ki'n ganny set, e zot pe fer louvraz *diligently*, i enportan travay ki Komite Lasanble i fer. E *ultimately*, Komite travay Komite Lasanble i pa an benefis pou Lasanble.

Me i sipoze an benefis pou sa pep ki'n elekte nou. E in met nou la dan sa Lasanble. So mon pran laparol ozordi, mon pe koz an sipor, pou travay ki komite Lasanble i fer, pour elabor enn pti pe lo lenportans ki travay komite i annan.

E mon pe koz osi an sipor, pour sa TOR ki'n ganny mete devan Lasanble ozordi. E mon fer sa akoz mon anvi, i kler ki si zis Manm mazoriter ki koze, i kapab anvoy en mesaz, ki sa i en zafer Gouvernman, ouswa i en zafer mazoriter.

So mon pe fer en *minority contribution*, pou les konpran ki in annan diskisyon ki'n pase. In

annan enteraksyon, ki'n deroule. E menm si in annan kestyon, par egzanp eski sa pou anmenn plis travay ki Komite li menm, i kapab fer.

Eski sa elarzisman manda, i donn nou *more than we can chew*, plis poul pou tay avek esansyelman. Be lenportans se ke travay, komite Lasanble bezwen ganny fer.

So mon pou profit sa moman Mr Speaker, pour mwan lans en pledwari *towards your office* ki posibleman, i kapab annan bann moman kot *the committee itself for the Chair* i bezwen sipor, resours e lasistans an plis pou delivre dan sa travay ki zot pe fer.

So mon ti a kontan lans en pledwari anver ou ki zot ava ganny sipor resours, e lasistans ki zot bezwen. E in *delivery of* travay komite, travay Lasanble, ki zot annan pou fer.

E mon pe dir sa, aköz konnen koman en Manm lo sa komite mon lekspektiz, i plito dan medya. E par egzanp letan i vin Lalwa devan komite ki annan pou fer avek medya. Mon partisipasyon i vreman aktiv, mon pou diskite, mon pou fer antre bann lopinyon.

E bann pwennvi ki petet bann lezot Manm pa'n panse. Direksyon ki zot, zot pa'n vwar. Be apard sa mon vwar ki bann

Manm Komite zot annan lantouzyazm, zot annan sa lenerzi, zot anvi fer.

E lo kote *US* ziska prezan, mon'n sel Manm permanan depi nou'n antre, ki'n lo sa komite. Aköz tou bann lezot Manm ki'n okip sa *seat, they tend to be rotated*. E mon'n kapab obzerv lafason ki bann lezot pe travay. E mon'n vwar zot leker i ladan, e zot annan sa senserite. So mon'n pran laparol pou mwan zis eksprim sa sipor anver travay ki zot pe fer.

E mon krwar i merit en serten nonm laplodisman e rekonesans, pou travay ki'n ganny fer. So mon'n pran laparol pou mwan eksprim sipor anver *TOR*, ki'n ganny etabli devan Lasanble ozordi. Mon fer li ki i kler.

Menm mon konnen *I've gone off record in the past* kot mon'n dir i annan *mistrust*, i annan isi, i annan laba, be mon, *I'm a big enough person* kot i annan konsansis, pou mwan dir *ok* la i annan *consensus, it's clear and above board*. Nou fer li ansanm, e *we go in lockstep*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Loze. Onorab Loze dan son lentervansyon in

annan en lapel pou Speaker, siport sa komite. Mon le dir ki mon krwar fermeman dan travay komite Lasanble.

Akoz mon vwar li en manner kot Lasanble i sorti anndan kot nou ete dan nou *cocoon* e nou al deor, e travay avek lezot antite osi.

So wi mon tann ou Onorab Loze. Prosen entervenans Onorab Naddy Zialor.

HON NADDY ZIALOR

Mersi Mr Speaker. Bon bonzour tou dimoun. Mr Speaker, bokou in ganny dir. Mon ti a kontan senpleman, azout mon kontribisyon vizavi sipor TOR Komite MYCC.

Koman en Manm ki asiz lo sa komite, mon krwar depi ler Chair in pran parol. Osi sa ki'n segonn Mosyon. E resaman mon koleg ki'n koz zis avan mwan, in fer resorti travay ki komite in fer depi ki, nou'n etabli li dan sa setyem Lasanble.

E la mon krwar i an moman - en loportinite ideal, pou mwan zwenn avek lezot Manm ki'n koze pou fer konpran, ki kot travay en komite i enportan.

Parske enn nou, parey in ganny dir nou reprezant Lasanble Nasyonal Sesel. Savedir en moman kot nou pe

travay ansanm, koman en Lasanble, e sa ki enportan se ki i osi en *extension*, en ekstansyon nou rol koman en *oversight*.

So an azoutan sport, i fer mwan realiz en keksoz ki mon'n toultan dir depi ler ki mon'n zwenn setyem Lasanble, se ki mon vwar nou Lasanble pe anmenn, pe anmenn li menm li lo en lot letap, en lot nivo.

En nivo kot, ou ava bann lezot sekter ki nou pa zis pe demann kestyon, letan bann Bidze i vini. Ouswa nou pa zis pe demann kestyon pou bann Minister. Me nou osi pe donn sa koudmen, pou vremen annan nou rol e elev standar nou Lasanble.

Bokou in ganny dir. Petet mon pa sipoze pe fer referans me zis detrwa erdtan pase, nou'n koz longman lo sport. E mon osi mon'n aport mon kontribisyon. E mon santi ki i annan en mayon, ant lazenes, sport e kiltir.

E mon krwar i ava en moman ideal, parey Onorab. atraver ou, Onorab Loze in dir a en moman donner nou ti pe demande, koman en komite si i pa pou tro bokou. Mon krwar larepons i non. Mwan mon toultan krwar ki osi lontan ki nou kapab anmenn sa transformasyon, anmenn sa

kontribisyon sa signifkans, pou nou montre ek Lepep Seselwa ki, nou pa zis vin la dan Lasanble dan Mardi ek dan Merkredi. Me nou travay i bokou plis. E ler nou travay, nou travay dan lentere sa pep.

E mon krwar ozordi i ava en moman, pou nou osi lans en lapel, avek sa, sa trwa, sa trwa sekter. Medya, Lazenes, Kiltir ek Sport, pou osi apros nou komite. Donn zot kontribisyon lo ki fason, petet ki zot menm zot kapab donn zot kontribisyon atraver nou, pou nou regarde ki mannyer sa bann sekter i kapab bouze e anmenn li anver en lot letap.

Alors Mr Speaker, mon ti a kontan vin lo rikord, met lo rikord ki mwan osi, mon pe aport mon sipor pou lamannman *Terms of Reference* pou Komite MYCC. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Zialor. Prosen entervenans Onorab Porice.

HON DOYACE PORICE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou mon bann koleg MNAs, e tou dimoun a lekout. Mosyon anmennen par Onorab Woodcock konsernan *Terms of Reference* sa Komite Lasanble Medya Lazenes ek Kiltir, pe

demann sa Lasanble pou osi enkli spor ladan.

Pou mwan ler mon get lazenes i konsern osi sport. Kot se sa ki zenn i vremen enterese pou egey zot lavi. Mon pou siport sa Mosyon aköz mon konnen ki annan bokou pou diskite dan sport Sesel. E ki sa Lasanble i konsernen avek.

Sportsmen i ava annan plis kouraz, pli determinen pou partisip dan sport. Letan ki zot, zot pou vwar sa sipor ki sa Lasanble pou anmennen pou zot.

Ki atraver, moralman finansman lekipman, la kot nou pou vwar plis meday pou Sesel. Koman en Manm setyenm Lasanble, mon pou sipliy avek sa komite, pour silvouple get byen sport. Aköz i annan bokou pou fer. E zot demann, bokou sipor. Sirtou sportsmen lo zil parey mon zil Praslin, e Zil Pros.

Si nou get sport lo Praslin e Zil Pros, zot in anmenn bokou meday, e fer Sesel fyer, ler nou get judoka, karateka, e tou lezot sport ki nou konnen lo nou zil. Alor annou get zot pli pre, e siport zot. Ede pou donn zot pli bon, lenfrastruktir ki'n vremen deteryore kot personn pa'n get ladan. E nou zil in ganny neglize kot i konsern sport.

E si tou i mars byen, Pralinwa, Pralinwaz e Zil Pros i a kontinyen anmenn meday pou Sesel. Mwan kot i konsern sport mon leker i vremen atase avek. E mon pou toultan pouse pour ki Praslin e Zil Pros, i ganny pli bon lenfrastriktir. Menm si mon pa form par sa komite.

Sirtou kot i konsern zot lantrennman, preparasyon pou nenport ki konpetisyon. Mwan ek *sponsors* lo Praslin, in ed serten lenfrastriktir sport pou ganny en landrwa, enn pti pe pli prop pou zot kapab *train*.

Alor avek sa sa lentervansyon, mon pou siport sa Mosyon anmennen par mon koleg *MNA* Grand Anse Praslin. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Porice. Swivan lentervansyon Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon pa pou long. Mon pou servi benefis mon leksperyans. E donn serten gidans ki mon krwar i bezwen ganny pran dorenavan, an sa ki konsern travay komite. Ki mannyer travay komite, i ganny raporte devan Lasanble Nasyonal.

Mon oule premyerman par komanse pour montre Onorab

Chairman sa komite, pou dir li ki nou pe montre ou grander lespri la. E mon pou bezwen fer sa pwen avek ou, akoz i nesese mon fer sa pwen ek ou. Mon pa fer li dan okenn fason negativ.

Me selman mon krwar mon bezwen *remind* sa komite, ki ler en Manm sa komite, i dan en konvalesans, i pa kapab *attend* bann vizit, sa pa kapab vin en size en deba dan en Mosyon.

In fini depi yer, me selman i pa kapab repet ankor. E nou aksepte ki koman bann Manm komite zot annan en rol enportan pou fer. E mon krwar sa *move* pou zot enkli sport i en rol enportan ki zot annan pou zwe. E i annan en lekspektasyon, en gran lekspektasyon, ki sa komite Lasanble, i fer en travay lo en nivo pli larz e osi regard bann size ki konsern sport. Pa zis, *from* en perspektiv siperfisyel. Me al vremen regarde, *in-depth* ki pe arive. E mon krwar i nesese.

Me en keksoz ki relevan e mon krwar malgre, ki Speaker in donn sa langazman, mon *still* konsernen par lefe, ki Lasanble Nasyonal pour li kapab fer en *oversight* ki efektiv. Sirtou lefe ki la sa komite, in pran sa rol an relasyon ek sport, i devret

ganny akse avek resours pou li kapab fer sa travay.

As *it stands*, mon prezimen sa komite i annan zis en sekreter. E probableman napa lezot dimoun ankor ki asiste sa komite an relasyon ek travay. E nou konnen akoz. I pa en blanm lo sa komite. Me petet, i en mesaz ki mon pe lans ver Legzekitiv.

Ki pou bann komite Lasanble, kapab fer zot louvraz, nou bezwen kapab ganny resours neser pour nou kapab fer li.

En dezyenm pwen ki mon oule fer vizavi sa size resours, set osi donn bann Manm sa komite loportinite, pou kapab annan bann enteraksyon.

E kree bann platform, pour ki bann dimoun, bann endividi i kapab vin donn zot lopinyon lo bann size ki pe pase. Par egzanp enn bann langzman ki sa komite i devret pran se pou annan en platform pou bann lasosyasyon sportif, apre ki nou'n agree lo sa *Terms of Reference*.

Pou bann lasosyasyon sportif kapab vin devan. Olye servi zis platform ki egziste avek Legzekitiv ozordi, zot kapab ganny en platform pou osi met zot bann konsern devan avek Lasanble Nasyonal.

E nou konnen atraver tou bann distrik nou annan diferan kalite groupman sportif ki fer bann aktivite. E i annan serten kalite sipor ki zot gannyen, me mon krwar nou, nou bezwen bouz sa deba, pou sorti lo zis sipor, me osi koz lo konfigirasyon.

Ki mannyer zot striktire, ki mannyer zot kapab ganny plis, avek bann striktir ki nou annan ozordi. Prenon kot ki nou en pti zil, avek en resours ki limite vizavi bann keksoz ki nou kapab mete dan diferan domenn.

En trwazyenm pwen, ki kardinal, e mon krwar sa ki enportan, se ki sa komite ek son bann Manm, i devret annan en enteraksyon ek Minister Ledikasyon, lo pwennvi ki rol sport, pe zwe dan bann lekol.

E ki mannyer sport i kapab ganny servi atraver atraver bann lekol pou osi ede pour devlop zenn. Akoz sport i en balans natirel ki vin dan sirkonstans kot ou pe devlop laprantisaz. E mon krwar sa i pou en rol enportan.

So mon espere ki ler komite i rezwenn, e zot pe regard sa *Terms of Reference*. zot kapab konsider bann eleman ki annan - ki mon'n met devan an relasyon avek sa *Terms of Reference*. Mon swet

sa komite, parey mon pou swet nenport ki komite Lasanble. Mon konnen poudir, dan *Chamber*, lo *floor*, nou annan en rol pou nou zwe.

E dan komite nou annan en rol pou nou zwe. E souvandfwa piblik i demann bokou kestyon, lo reminerasyon sa bann komite, lo rol ki sa bann komite i zwe.

E ki mon swet sa komite bonn sans dan son travay. E mon swete ki avek sa enklizyon sa nouvo *terms of reference*, i ava annan en lapros davantaz pli konekte ant Legzekitiv e Lasanble Nasyon, pou asire ki Lasanble i kapab, egzers son rol *oversight*. E non-pa ki lasanble i vin en lekstansyon Legzekitiv, parey mwan mon ti a senserman toultan swete.

Mon krwar Mr Speaker ki ler nou regard - e dernyen pwen ki mon pou fini avek - ler nou regard revizyon propozisyon komite ki ti propoz bann revizyon lo Konstitisyon.

Ler nou ti konsider Lartik 104, zot ti dir enn bann keksoz ki ti devret arive, se ki Lasanble i kapab form bann komite. En komite pou Sport Kiltir e Lazenés, mon krwar *going forward* i en komite ki nou bezwen komans osi koz lo la an relasyon avek Konstitisyon. Relasyon avek donn li en stati e

en lenportans nesaser. Ki ava permet Lasanble pou annan *oversight* lo en eleman enportan. Akoz zenn se nou fitir demen. E mon pa ti a kontan retourn dan deba ki'n arive lo Mosyon taler. Me i fodre ki Gouvernman i senser dan son langazman anver sa.

Avek sa Mr Speaker mon ti a kontan termin la e swet bann Manm komite, parey mon'n dir bonn sans dan zot travay. E mon swete osi ki nou, nou lapel pou ganny plis resours pour ki bann komite Lasanble i kapab fer zot travay, i ganny ekoute par Gouvernman dizour. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon ava envit Onorab Woodcock pou fer son *summing-up*, pou nou konklir lo deba sa Mosyon.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon pou bezwen konklir mon lentervansyon e mon. sa Mosyon ki mon'n anmenn devan sa Lasanble, de lapar nou komite, par remersye tou bann Manm, tou bann Manm ki'n enterakte, ki'n koz lo sa komite.

Ki'n donn sipor sa Mosyon, pou amann nou *Terms of Reference*, pou enkli, sport dan nou komite. E mon osi anvi

profit sa lokazyon pou remersye tou bann Manm, lo nou Komite. Tou bann entervenans, tou bann Manm aneife ki form par nou komite.

Sirtou bann ki'n entervenir lo sa Mosyon. Mon apresye travay ki zot in fer. Mon'n mansyonn zot non oparavan, bann Manm lo komite. Nou'n fer en kantite travay e nou'n vwar rezilta, serten bann travay ki nou'n fer atraver bann vizit. Bann diferan miting.

Non selman lo kote dan lepase, lo kote medya, me kiltir osi, e lazenes. Zisteman mon mazin ler mon pe mazin en pe lo bann travay nou'n fer dan lepase, mon mazin sa pou *repeal* dan *Penal Code*, pou *decriminalize defamation*.

Mon rapel sa ti en topik kontansyon ase serye dan nou pei ki la in ganny tire dan *Penal Code* ki *defamation* i nepli en krim. Ki sa in ed nou mont, monte lo *Index Laliberte Lapres*. Ki ozordi nou, nou douzyenm, ouswa trezyenm. Nou'n fer en gran *improvement*. E sa i montre enn pti pe bann travay ki nou komite in fer.

Bann langazman ki nou annan, avek bann diferan Departman, Minister. Menm Biro *Attorney Zeneral* ek lezot parey mon'n dir sa trwa sekter

ki tonm anba nou komite. Medya lazenes avek kiltir, e la nou pe al enkorpor en lot eleman en lot sekter sport.

Mon'n apresye lentervansyon ki Onorab Samynadin in fer. Anneife in tous enn pti pe lo *scrutiny* bann *Bills*. Bann Lalwa ki vin devan Lasanble Nasyonal. Mon konnen *Bills Committee*, i annan en pe sa, i zwe sa rol.

Me an menm tan, nou koman Komite ki responsab sa trwa sekter i osi enportan ki nou get pros. Bann diferan Lalwa, bann *Bills* ki vin devan Lasanble, ki annan pou fer avek sa bann sekter.

Akoz i pou annan en lenpak. I pou annan en lenpak lo nou popilasyon. I pou annan en lenpak lo bann dimoun ki travay dan sa 4 sekter. Ki bann Lalwa ki vin devan nou Lasanble, i Lalwa ki pou benefisye tou dimoun.

Mon'n apresye sa ki Onorab Loze in dir. E mon siport li, ki nou Komite, i en komite Lasanble. I en komite bipartisan, parey mon'n dir i annan Manm ki sorti lo tou lede kote latab. E *it's not about* nou lenter politik, me i *about* nou *oversight* role. Nou rol *oversight* pou bann travay Gouvernman.

Parey mon'n dir lo bann Lalwa ki anmennen e osi lo

larzan ki ganny bidzete, pou fer sir ki bann depans ki Gouvernman i fer dan en fason, ki bann langazman k i Gouvernman in fer. Ki sa ki zot in dir zot pou fer avek sa bann larzan, ki sa bann larzan i ganny servi dan en fason ki byen.

Dan en fason ki apropiye, ki dapre bann program, tou sa bann Departman sa bann Minister, zot pou swiv zot program e zot depans nou larzan, ki nou Lasanble i aprouve dan en fason ki byen ki benefisye Lepep Seselwa, tou kours nou popilasyon. E sirtou bann zenn ki nou komite i reprezante.

Onorab Loze in mansyon enn pti pe lo resours. E osi Onorab Pillay, in koze lo resours. Si nou annan ase resours. Konmsi an term resours si nou pou annan ase resours, pou nou deservi sa responsabilite.

Me ler mon pe gete dan sa, pres 2an depi ler nou komite in ganny formen tou nou bann Manm pe travay lo la, lazenes parey mon'n dir in relye pros avek, avek sport.

E dan nou bann vizit travay ki nou'n fer, nou vwar poudir sa de i annan en *interlink* avek kanmarad. E kot nou'n vwar nou pe deza pe fer

sa bann travay. Dan nou bann travay, dan nou bann vizit, dan nou bann miting, nou deza pe fer en pe travay ki annan pou fer avek spor.

La nou zis en formalite plizoumwen ki nou pe fer. *Of course*, mon dakor, ki nou pou bezwen sipor Sekretarya ki Mr Speaker in donn nou langazman, ki nou pou kontinyelman ganny sa sipor Sekretarya, ansanm avek Clerk ek bann travayer dan Sekretarya Lasanble Nasyonal.

Onorab Zialor in koz lo lenportans lev standar ; lenportans lev standar sa 4 sektor la. Enkli sport, *media, youth and culture*. Sirtou lo sport. E mwan mon santi poudir, nou dakor wi nou bezwen lev standar. Akoz apre tou nou sa ki nou anv vwar se progresyon, se devlopman, se elev nivo tou sa bann sektor.

E elev nivo, nou sport Sesel, plis lenvestisman, plis lanfaz lo nou kiltir, lo promouvwar, promosyon nou kiltir dan nou pei. E nou komite in fer bokou travay. E tou lede parti ki reprezant. Ki ganny reprezante lo sa Komite, nou pe travay dan lentere nou pep kot i konsern sa kat diferan sektor.

Mon'n apresye osi entervansyon Onorab Porice,

ki'n in demann nou, in demann sa komite pou nou pran nou *oversight role* serye, sirtou kot i konsern Zil Pros, Praslin avek La Digue. E in demann nou pou met en pe plis lanfaz lo zil.

Annefe i premye fwa ki sa Komite Medya, Lazenés avek Sport, *Media Youth and Culture* depi son kreasyon an 2012, sa term ki nou ladan la, nou'n al fer en vizit lo Praslin, La Digue, ki montre nou langazman avek Zil Pros, pou nou donn soutyen, sipor Zil Pros, e pou nou vwar progresyon.

Sirtou lo sport, parey in mansyonn detrwa sport *judo*, karate, e mon osi dan lepase mon koz lo *watersport*. E nou anvi vwar sa. Nou anvi vwar epanouisman bann zenn lo Praslin. Nou anvi vwar devlopman bann sport lo Praslin.

E mon dakor ki nou bezwen met lanfaz enn pti pe plis lo zil osi, pou nou ed bann atlet lo Zil Pros. Onorab Pillay, mon'n apresye enn de keksoz ki'n dir. Me selman ou konnen, enn ler dan politik ler i sofe ennler i annan serten bann keksoz ki ganny dir.

Ou konnen aköz mon rapel mwan Mr Speaker, ler mon ti ganny en kondisyon lasante. Mon rapel dan sizyenm Lasanble, mon ti ganny *Bell's*

Palsy ki mon'n *recover*. Mon rapel lot kote latab, zot ti fer en bann teat, en bann *show*.

Nou pe koz lo grander lespri. Grander lespri i mars lo tou lede kote. Ou konnen si ou pe dir en kote pa fer, lot kote osi i bezwen donn legzanp. Ou bezwen osi egzanpler. E koumsa nou bezwen travay. Parey nou pe dir la koman en komite nou travay ansanm, e sa i lafason ki nou bezwen travay. Annan sa grander lespri, kot ler i enportan pou nou agree pou nou travay ansanm.

I parfwa i normal ki nou annan bann dezagreman. Ouswa ki nou pa pou dakor lo serten topik, lo serten *Bills*, lo serten Mosyon. Me i annan bann landrwa ennler ki nou tou nou zwenn ansanm. Sirtou parey kot i konsern sa komite, pou medya, lazénés sport, avek kiltir.

E mon'n apresye ki ou'n dir osi se ki, ou pare ou menm ou koman *Leader* Lopozisyon, pou donn sipor sa Mosyon. Ki devan Lasanble ozordi, e nou tou nou annan langazman ki nou pou travay ansanm koman en lekip. Aköz sa i en komite Lasanble Nasyonal, i pa en komite Gouvernman. I en komite Lasanble Nasyonal, e ansanm nou pe amann *Terms of*

Reference ozordi, pou nou enkli sport.

En keksoz enportan osi ki ou'n dir, se ki nou bezwen get sa komite lo en pli en pli gro lanpler. Anfe anba *Order 90*, i annan en propozisyon ki nou pe mazin anmennen dan lefitir, ki nou komite osi, i kapab ganny mete parmi sa bann *select committees, of the National Assembly*.

E sak fwa lasanble i pran, en nouvo Lasanble i antre, i annan bann *select sessional committees*. Sa i en *House Committee, Scrutiny of Bills Committee, Defence and Security Committee, International Affairs Committee, Committee on Government Assurances, Woman Parliamentary Caucus*.

E mwan mon santi parmi bann *selection committees* ki ganny, ki ganny apwente sak fwa en nouvo Lasanble, i inogire, mon krwar i enportan pou nou a zot *Media, Youth, Sport & Culture Committee*, petet koman enn sa bann *select sessional committee* anba *Order 92*.

Mon santi poudir sa i en keksoz ki nou bezwen. Akoz se ozordi nou vwar mannyer nou. *We started as just a Media Committee*. Nou'n azout, pli tar nou'n azout, sizyenm Lasanble

nou'n azout, kiltir avek lazenes. E la nou pe amann li ankor, nou pe azout sport. E mwan mon santi poudir *the time* pe aproz kot nou pou bezwen konsidere pou azout komite *Media, Youth, Sports & Culture Committee*, koman en *select sessional committee*. Avek sa de mo, Mr Speaker, mon dir ou mersi. E mon remersye tou bann Manm pou zot lentervansyon. E *I beg to move* Mr Speaker. Mersi bokou.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab Woodcock. Mon ava apel bann Manm, pou vot lo Mosyon ki lir koumsa: -

Komite Lasanble pour Medya, Lazenes e Kiltir i demann sa Lasanble pou amann *Terms of Reference* sa komite pou osi enkli Sport.

Manm ki an faver lev lanmen silvouple? Tou Manm in vote. Okenn Manm ki vot kont? Mersi. Vot lo Mosyon ki mon'n lir, 25 Manm in vot pour 0 kont e 2 Manm in *abstain*.

Alor Mosyon in aprouve par Lasanble. Mersi. Nou a kapab aret la pou *la matinée*, kantmenm nou'n komans apre midi. Nou a repran travay, 2er lo lot Mosyon. Mersi nou a pran poz.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bonn apre midi tou dimoun. Nou pe pran Mosyon anmennen par Onorab Sebastien Pillay. *Leader* Lopozisyon. Onorab ou a met ou Mosyon devan Lasanble silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker sa Mosyon pe demande ki Gouvernman i donn Lasanble Nasyonal kontra ant *Travizory* e Gouvernman Sesel. E dezyenm Rapo Finansyel an sa ki konsern *Travizory* ki Lasanble ti ganny promet pou pare lafen Mars 2022.

MR SPEAKER

Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Nou a demann en segonnman. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon segonn Mosyon, anmennen par Onorab *Leader* Lopozisyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay. Ou a prosede avek prezantasyon ou Mosyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker nou ava rapel ki pandan term ki'n pase, mon ti anmenn en *Private Notice Question*. Pou rod serten leklersisman vizavi sa sistenm *Travizory* ki egziste ant Gouvernman Sesel lo baz en kontra. Ki aparaman in ganny sinyen ant Gouvernman Sesel, e sa lakonpanyen *Travizory*.

E nou ava rapel ki pandan sa sesyon kestyon enn bann demann ki mon ti fer, se ki Lasanble Nasyonal i ganny sans vwar sa kontra. E osi ganny detay lo Rapo Finansyel ki egziste ant *Travizory* e Gouvernman Sesel.

Sa ki nou ti ganny dir par Minis Derjacques, ki Minis pou Transpor e Tourizm, Minis ki responsab pou sa portfolyo, *sorry*, pa Tourizm me ki responsab pou Transpor, i responsab pou sa portfolyo *Travizory* pou tonm anba la - se ki pou annan en Rapo Finansyel, ki sipoze vin devan Lasanble an Mars. E nou'n pa'n vwar, sa Rapo Finansyel vin devan Lasanble.

E ziska la, apre plizyer demann ki mon'n fer e kot mon'n menm ekri Minis

Derjacques koman en Manm Lasanble, mon pa ankor kapab ganny en kopi sa kontra *Travizory* ant Gouvernman Sesel.

Mon le sezi loportinite pou eksplik Lepep Seselwa premis oubyen rezon akoz mon pe anmenn en tel Mosyon.

Premyerman mon pe anmenn sa Mosyon, an relasyon avek en *ruling* ki ou menm ou koman Speaker ou ti donner, an relasyon avek en *matter of privilege* ki mon ti *raise*. Kot mon ti dir ki, i privilez Lasanble pou demann bann antite gouvemantal pou *provide* nou bann dokiman.

Dan *ruling* ki ou ti donner - e parey nou konnen anba nou *Standing Orders*, ou *ruling* Mr Speaker i final - ou ti dir, ek mwan koumsa ki, i preferab ki mon servi *National Assembly Powers, Privileges and Immunities Act*, e anmenn en Mosyon pou fer en *request* pou lenformasyon.

Pour lenformasyon piblik Seselwa, nou bezwen konpran ki en Mosyon, i vin en *size*, en rezolisyon ki ganny pase dan Lasanble. E si i *size* en rezolisyon ki ganny pase dan Lasanble, e i alor *subject to* en vot dan en Lasanble.

E si okenn moman, a okenn moman, sa dimoun ki pe

anmenn Mosyon pou sa lenformasyon ki i pe rode i an minorite, i vremen difisil pou nou vwar ki mannyer son Mosyon pou pase. *Unless* Gouvernman li menm i santi poudir - kote ki i reprezant Gouvernman li menm - i santi poudir Lasanble i devret ganny sa lenformasyon.

Fodre nou fer kler ki Legzekitiv ziska la in refize donn Lasanble Nasyonal sa kontra. E pour mwan sa i reprezant en *breach of privilege*. Sa i mon lopinyon, i lafason ki mon pe regard keksoz.

Zot konnen nou koman Lasanble Nasyonal, nou pa en ekstansyon pou Legzekitiv. E nou pa fonksyonn anba lord Legzekitiv, nou osi pa fonksyonn anba lord Zidisyer akoz Konstitisyon, i fer sa tre kler. Le sel lord ki kou fonksyonn anba la se nou *Standing Orders*.

E si a en moman ki nou le fer nou *role oversight* nou demann, Gouvernman pou *provide* nou ek en lenformasyon, i devwar e rol Gouvernman, pou *provide* nou ek sa lenformasyon. *Unless* Gouvernman i annan en rezon valab, ki i ava eksprimen formelman, akoz i pa oule donn nou sa lenformasyon.

Ziska la mon pa'n zanmen resevwar okenn kominikasyon, sorti kot Minis Derjacques pou eksplik mwan, akoz, Lasanble pa ankor kapab ganny sa kontra. Be mon krwar sa ki bann Manm i bezwen apresye, se ki ozordi apre midi, nou kapab pas sa Mosyon, nou pou pe lans en lapel ek Legzekitiv, ki okenn *statements*, okenn prononsman ki en Minis i fer dan Lasanble, pou *subject to oversight* Lasanble Nasyonal, pe enport lekel parti ki pe demann *oversight* lo sa *statement*, oubyen lo sa prononsman ki Minis in fer dan Lasanble.

Mon bezwen, osi anmenn en pwen enportan dan sa ki nou pe konsidere. Malgre ki largiman i se ki koman *Chairman FPAC*, mon devret anmenn sa size dan *FPAC*, mon krwar i pou met mwan dan en pozisyon konplike.

E mon oule eksplik pep Seselwa sa. Par lefe ki konpozisyon bann komite Lasanble, e son fonksyonman dapre bann Lalwa, ki gid fonksyonman bann komite Lasanble. I fer ki ankor enn fwa, mon bezwen fer *subject to* en vot, en *request* pou lenformasyon.

Si mon swiv lentansyon komite ki ti koz lo revizyon nou Konstitisyon, rezon akoz nou ti

le *Leader* Lopozisyon *chair* sa Komite. Se akoz zisteman pou li annan laliberte pou kapab asire ki annan *effective oversight*, lo sa ki Gouvernman pe fer. E mon ti a kontan piblik Seselwa i sezi sa byen.

Prezan, kwa ki pou arive? Si Lasanble i pas sa Mosyon, Speaker Lasanble Nasyonal, pou bezwen ekrir Minis Derjacques e dir li Lasanble in pas en Mosyon. E i bezwen prodwi sa kontra i e bezwen prodwi sa Rapor Finansyel.

E mon krwar i dan lentere tou Manm Lasanble pou rod leklersisman lo sa size. Si Lasanble pa pas sa Mosyon, mon pou napa swa, me anmenn sa size an deor Lasanble. E la mon pou bezwen anmenn li devan Lakour Konstitisyonnel, koman en kestyon konstitisyonnel, pou determinen ki mannyer rol *oversight* Lasanble i ganny egzerse vizavi Legzekitiv.

Mon bezwen dir Mr Speaker ki mon eksprim serten konsern. Akoz mwan, mon pa pou kapab al diskite ek Gouvernman deryer rido. Pou li kapab dir mwan ki desizyon i le pran lo en size.

Diskisyon ki mon bezwen fer ek Gouvernman, i bezwen ganny fer *live*, lo latab Lasanble. E pour mwan kapab *achieve*,

lobzektif mon travay, fodre ki Lasanble i ganny respekte. E son Lotorite koman en lenstitisyon endepandan, i osi ganny respekte. E sa i primordyal.

Set alor Mr Speaker, ki mon'n pran desizyon, pou swiv ou *ruling* akoz mon bezwen swiv bann prosedir ki'n ganny met an plas. E respe lefe ki annan en *ruling* ki'n ganny donnen lo sa size.

Vin devan, e rod sa lenformasyon. E prezan met sa lo latab Lasanble, e prezan piblik li menm i ava ziz-e ki direksyon nou le nou Lasanble i ale. *I beg to move* Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Pillay. Onorab Cosgrow, ou ti a kontan adres Mosyon la.

HON WALLACE COSGROW

Yes Mr Speaker. Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun a lekout.

Mr Speaker mon pou tre bref lo mon ladres an se ki konsern sa Mosyon prezante par *Leader* Lopozisyon apre midi.

Annefe *Leader* Lopozisyon in etal devan Lasanble devan bann manm piblik ki pe ekoute, rezon akoz sa Mosyon ozordi

apre midi. E mwan an tan konman en Manm Lasanble Nasyonal mon en pti pe regrete, sagren ki nou'n bezwen ariv a sa lenstans kot in bezwen annan en Mosyon, pou demann en dokiman, ki a mon avi e petet an avi tou dimoun - mazorite dimoun i en keksoz ki ti devret senp, en keksoz ki ti'n devret arive, e petet sa *matter* ti kapab ganny *laid to rest*.

Me an dizan sa Mr Speaker, malgre mon dezapwente, mon pa soke akoz parey bokou lezot keksoz ozordi kot nou isi lo sa kote latab dan Lopozisyon, bokou bann keksoz ki nou dir, bokou bann *request* ki nou fer, i paret ki tonm sa ki parey *Anglais* i dir - *to deaf ears*.

Nou koz lo par egzanzp bann *issues* pri lavi, e nou ganny dir tou sord kalite keksoz. Nou ganny dir nou pa realistik. Nou koz lo *issue* sosyal, bann diferan keksoz ki nou pep pe pes ladan. Nou ganny dir diferan lezot keksoz ankor. Nou koz lo logmantasyon pri lavi nou ganny dir poudir ankor nou pa realistik. Nou pa le travay ansanm avek Gouvernman.

Me nou, nou santi ki sa parti sa louvraz ki nou konman Lopozisyon dan Lasanble nou bezwen pe fer.

Dan lepase Mr Speaker, mon pa ti dan Lasanble sizyenm Lasanble, in annan bokou lenstans kot in annan bann *request* pou lenformasyon, bann demann avek bann Minister, bann Minis ki vin devan Lasanble.

E in annan bokou lenstans kot zot in ganny demande pou anmenn bann lenformasyon, an relasyon avek serten *statement* ki zot in fer. Ouswa petet menm relasyon bann alegasyon ouswa keksoz ki pase deor e ki konsern sa bann Minister, sa bann Departman.

E sa ti ganny swiv, ti ganny met presyon, pou fer sir ki sa bann keksoz i ganny delivre. Me ozordi ki nou vwar, nou vwar ki en senp demann fer par Lasanble Nasyonal, i kontinyen ganny inyore.

Leader Lopoziyon in dir, in fer demann an ekrir antan ki *Leader* Lopoziyon apard ki demann ti ganny fer lo *floor*, demann in ganny fer an ekrir. Me ziska prezan naryen pa ankor materyalize.

Bokou manm piblik deor ozordi, pe enport nou afilyasyon politik, bokou manm piblik deor pe demande be pour kwa en senp keksoz en senp demann pou en lenformasyon pou en dokiman, ozordi dan sa

Lasanble Nasyonal zistans ki nou'n arive, nou pa kapab *provide*.

I les bokou dimoun krwar annan dout ki i annan keksoz ki pe ganny kasyet. Bokou dimoun deor ozordi i krwar poudir i annan keksoz ki pe ganny kasyet, akoz pa kapab ganny donnen.

E mwan okouran i annan lezot dimoun ki'n fer serten *request*, atraver Lalwa ki an plas pou *access to information*, akse avek lenformasyon, sa i en Lalwa ki ti ganny pase devan Lasanble. E si mon pa tronpe menm sa bann dimoun pa ankor kapab ganny sa dokiman ki zot pe demande.

So ki i annan sekre ki i annan sitan sekre dan en dokiman ki ozordi, nou pa kapab zis met an laporte Lasanble *or* met an laporte en manm piblik atraver son drwa pou li ganny lenformasyon, dabor Lalwa ki nou'n pase dan Lasanble. Prosedir in ganny swiv. Prosedir parey sa Lalwa i demande, me malerezman nou pa gannyen.

So ozordi sa Mosyon in arive, pou nou kapab ankor enn fwa demande ki nou ganny sa Kontra e ki nou ganny kopi sa rapor konfidansyel.

E i enportan *Leader* Lopoziyon in fer resorti nou

annan zis 10 nou la e manm pep Seselwa bezwen konpran, manm piblik i bezwen konpran poudir pou kapab ranforsi sa, nou bezwen nou bann koleg lot kote osi ki an mazorite pou pas sa Mosyon.

E zot pa pe pas sa Mosyon pou nou zot. Zot pa pe fer nou en faver zot. Zot pe pas sa Mosyon akoz zot lobligasyon lenformasyon a piblik Seselwa. E sete sa rezon ki zot la ozordi, pou deservi sa piblik ki'n elekte zot, e pou fer sir ki sa piblik i ganny lenformasyon.

Mon konfidan. Mon en pe konfidan apre midi ki zot pe ganny mon, zot pe konpran ki laliny mon pe ale, e ki zot pou donn nou en koudmen lo sa kote latab pou nou kapab *at least* ganny sa lenformasyon ki nou bezwen.

So Mr Speaker, i mon krwar i primordyal e mon krwar si i annan manm Gouvernman ki pe ekoute, Minis an partikilye, mon krwar i primordyal ki Lasanble i ganny sa lenformasyon e ki pou nou kapab met sa *matter to rest* o pli vit posib. E si napa nanryen ki pa an konformite, *then* napa nanryen pou nou enkyet, *or* napa nanryen pou nou pa donn sa lenformasyon ki bezwen ganny donnen.

So mwan mon pou siport sa Mosyon pou la senp rezon ki i annan en demann la deor. I annan en lanvi par pep Seselwa parey mon'n dir pe enport ki napa nanryen politik ladan, pe enport ki lopinyon politik. Kantite Seselwa i anvi konnen ki pe pase an se ki konsern *Travizory*.

Kantite Seselwa in eksprim zot pwennvi lo *Travizory* e sa i ava ed zot osi pou zot kapab, petet si zot ti annan serten dout eklersi zot bann dout, zot ava konnen egzaktaman kisisa *Travizory* atraver son kontra, atraver son bann rapor finansyel. E nou *move on* avek lezot keksoz enportan ki i annan pou Lasanble fer.

So avek sa Mr Speaker mon pou termin la. E mon pou parey mon'n dir mon pou siport sa Mosyon, e mon pe espekte parey *from* nou bann koleg lot kote latab. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Cosgrow. Prosen enterven an Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker tou Manm e tou dimoun ki pe ekoute.

Mr Speaker mon lentervansyon i pa pou long. Mon oule zis atir nou latansyon lo lareg nou lenstitisyon. E petet si nou devret re-vizite pou nou asire nou pe desarz nou responsabilite.

Mr Speaker parey tou dimoun i konnen, nou Lasanble i annan son prop lareg travay. Tel ki nou Konstitisyon pei *to certain extent*. E son prop *Standing Order* tre detaye pou gid travay Lasanble Nasyonal.

Anba okenn sironstans, okenn sa bann lareg pa devret ganny konpromiz-e. I pou touzour dan lenterre Lasanble pou desarz son responsabilite lo pli o standar posib, pou garanti lakseptans popilasyon dan travay ki pe ganny fer.

I egalman enportan, pou lezot brans Gouvernman respekte lendepandans e regilasyon an plas brans Lezislatif.

I tre enportan alor ki okenn dokiman ki ganny demande pandan *sitting* dan *Chamber* i ganny donner dan en dele letan rezonnab pou asire ki popilasyon i ganny lenformasyon, a ler e konplet, pou zot kapab fer zot prop analiz e pou evantelman tir zot prop konklizyon.

Mr Speaker i tre enportan alor ki tou regilasyon,

trwazyenm brans Gouvernman, i ganny respekte a tou moman, pou ki nou tou nou ava apresye ki ler nou fini fer nou travay dizour, nou'n kapab akonpli nou responsabilite dapre gidans nou bann regilasyon an plas.

E an dizan sa, mon santi ki i normal i dan nou regilasyon osi ki i annan demann ler i annan Minis ki vin dan Lasanble, i annan bann demann ki ganny fer par tou le de kote. E mon santi vi ki nou koz bokou lo latransparans, rann kont, mon krwar i dan nou lavantaz, pou nou kapab pratik sa ki nou dir e donn dimoun lenformasyon.

Koumsa tou dimoun i ava vwar be lenformasyon i ganny donner e si i annan *issues* ki bezwen ganny diskite nou ava diskite, nou a *iron out* nou ava *sort out*. Me selman a lafen dizour lenformasyon i bezwen ganny donner, akoz sa i form par dan nou travay, e nou ganny gide pou nou fer sir nou fonksyon dan en fason transparans. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Prosen entervenans Onorab Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, konman en Lasanble e konman en Manm Lasanble, i regretab pou vwar nou Lasanble ki ti a en tre o nivo, kot i konsern Gouvernman fer delivre lo bann demann ki nou bann Manm nou fer dan sa Lasanble, pou montre latransparans, rann kont, i tris pou vwar poudir nou pa pe zwe sa rol parey nou dir zwe avan.

Sa rol *oversight* ki nou bann Manm Lasanble nou annan pou nou fer lo bann travay ki Gouvernman ler i vin devan nou Lasanble bann komitman ki zot fer, e pou nou kestyonnen e ler nou, nou demann dokiman pou nou kapab vwar vreman, si bann alegasyon ou bann serten kritik ki pe ganny fer anver serten departman pou montre vre poudir keksoz pe ganny fer diferaman, oubyen kont ki pa neserman sa ki nou, nou pe dir.

Mon rapel tre byen dan sizyenm Lasanble kot nou'n annan letan kot deba menm dan letan deba, ki bann Manm pe fer dan Lasanble avek sipor Speaker, nou Lasanble ti demande pou sispann sesyon parfwa par lerdan.

Oubyen menm si pres lo apre midi nou ava retourn pli tar, pou nou kapab ganny sans

swa ganny en reprezantan sorti kot Gouvernman pou vin devan nou Lasanble pou eklersi serten size.

Oubyen menm anmenn serten dokiman pou adres bann konsern ki nou bann Manm Lasanble lo tou le de kote latab a sa letan, pou kapab met o kler ki nou bann Manm nou okouran ki pe pase e ganny byen lenformasyon e nou azour. E bann Manm i kapab fer sir ki letan nou bann deliberasyon ki nou fer nou pe koz ou lo bann fe. E nou eklersi bann dout ki bann Manm i kapab annan lo petet lafason ki serten pratik pe ganny fer lo nivo Gouvernman.

Sa ki enteresan se in a mazorite fwa dan sizyenm Lasanble, kot bokou sa bann presyon ti vin lo kote Lopozisyon. E byensir ti ganny ranforsi par *Leader* Lopozisyon sa letan, ki ozordi Prezidan pei e li ki dan Gouvernman, pou fer sir ki i annan sa latransparans e ki bann Minis dan ansyen Gouvernman, i vin devan pou li kapab reponn sa bann kestyon ki Lopozisyon ti annan pou demann Gouvernman.

E i ti marse li. I ti marse i enteresan pou vwar i ti marse. Me la ki fer li pli enteresan, se ki ler sa menm Lopozisyon ki ozordi i dan Gouvernman, e ki zot sipoze pe anplifye sa travay

latransparans e rann kont, vin devan ler i annan bann komitman ki zot bann Minis i fer dan nou Lasanble pou zot montre poudir zot kapab fer bokou pli byen, me laranzman lo kote delivre, i pa parey. Boul i sanz kare la.

Sa osi i pa'n zis letan Manm in vin demann kestyon Minis. In annan bann moman Komite osi in fer pledwari avek Gouvernman lo son bann lasirans ki in fer, devan nou Lasanble e nou'n vwar kot Gouvernman in reponn lapel - mon rapel en fwa ti annan en presyon kot bann Manm ti pe demande ki lasirans ki ti ganny dir pou donn lenformasyon kot Lazans Proteksyon Sosyal, lenformasyon bann Manm ti gannyen, ti resevwar.

Gouvernman ti fer fason pou reponn son komitman langazman lasirans ki'n fer avek Lasanble Nasyonal e Lasanble Nasyonal ki ti resevwar sa dokiman kot bann Manm apre in ganny akse.

Ler Manm i demann en Minis en dokiman, ki swa i relye avek son distrik, oubyen i relye lo nivo benefis pei, ki nou bezwen rod leklersisman, nou bezwen fer sir ki keksoz pe mars byen i pas atraver Lasanble Nasyonal.

I pa vedir poudir sa Minis i bezwen vin donn mwan Onorab Audrey Vidot, me i pas li atraver Lasanble Nasyonal. Akoz ler ti demande ti demann lo non Lasanble Nasyonal. I difisil ozordi pou kapab krwar poudir nou sorti en oter pou vwar nou pe desann, kot menm letan ou demann kestyon komitman in fini ganny donner poudir lafen Mars ozordi nou'n ariv Me, ki nou bezwen vin avek en Mosyon pou demann Gouvernman ki ti koz for lo rann kont latransparans ozordi pe fer keksoz diferaman.

Mr Speaker si ozordi nou konman en Lasanble setyenm nou pa kapab kit sa oter, ki sizyenm ti konmanse nou annan en problemm.

Nou annan en gro problemm. Alors mon konnen ki nouvo dan setyenm, zot pa ti la. petet pa neseserman zot in swiv ki mannyer sizyenm ti marse.

Me mon pa ti ava krwar poudir zot pou prefere nou desann pou en lenstitisyon ki'n ariv en oter, nou vwar nou, nou desann kot nou bezwen flat Gouvernman petet akoz zot, zot an mazorite si zot, zot ganny lenformasyon ki petet nou, konman Manm Lasanble - akoz nou dan Lopoziyon ozordi zot pou anpes nou ganny

lenformasyon ki pa neserman zis pou zot.

Akoz a lafen dizour konbyen nou ki'n *travel*, ki'n peye atraver *Travizory* nou larzan ki'n peye, in kontribye, ki nou bezwen demann permisyon pou nou antre se nou. E i annan nou ki menm ganny kit ater ki pa fasil pou ou get ou frer oubyen ou ser ki vwar li ganny kit ater, akoz li i pa kapab retourn Sesel akoz en dokiman pou li retourn se li.

Ozordi ler in ariv ler pou nou demann lenformasyon Gouvernman, pa oule partaz avek nou Lasanble, *but this is bad! This is bad!* Alors mwan mon pou demann avek mon bann koleg, annou si nou seryezman krwar dan latransparans avek rann kont, si nou seryezman krwar parey nou'n toultan dir fer sir ki Gouvernman i donn en komitman *regardless* lekel ki la, i donn en komitman pou li rann kont avek nou Lasanble, nou bezwen fer li.

Akoz si nou'n anmenn en kestyon ozordi ek en Mosyon, i ganny bloke kwa ankor demen ki ler nou pou demann avek bann Minis ki vin la, ki dan benefis ozordi i annan en keksoz ki konsern Nasyon Seselwa, be demen en keksoz ki konsern nou distrik, i pou

anpes nou ganny lenformasyon, eski sa pou *fair*?

Alors mwan mon ava demann tou mon bann koleg annou reflexir byen e annou siport sa Mosyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Prosen entervenans Onorab Ernesta.

HON PAUL ERNESTA

Bonn apre midi Mr Speaker, mon bann koleg Onorab e tou dimoun a lekout bonn apre midi.

Mr Speaker mon pou konmans mon lentervansyon, lo sa pledwari ki mon koleg in termin lo la. Se ki pou demann sipor nou bann koleg Onorab ki lo lot kote latap, pou vin zwenn nou an sipor sa Mosyon ki Onorab *Leader* Lopozisyon in anmennen.

Letan sa Mosyon li menm kot Onorab pe demann nou Gouvernman pou zot senpleman prodwir dokiman ki'n ganny demande dan Lasanble, sa i konsern lo kontra e rapor finansyel e *basically* ki Minis letan ti vin dan Lasanble i ti fer son komitman pou li donner.

Me letan nou get s Mosyon nou get li zis la petet nou pou vwar li zis la. Me sa Mosyon i al

pli lwen ki sa kot i reflekte lo nou lenportans konman en Manm Lasanble.

I reflekte lafason ki lezot lebra Gouvernman i get nou. Letan nou vwar ki en Minis i refize prodwir dokiman ki Lasanble i demande, sa i montre en mank respe pou nou travay pou nou konman en Manm Lasanble.

Si nou ava mazine dan en demokrasi, i annan 4 lebra. Sa se Legzekitiv, Zidisyer, Lezislatif e osi sa katriyenm e sa se lo kote medya.

Mon pou konsantre petet lo zis sa premye 3. Kot li si oule pirman si oule kot i konsern bann rol e ki mannyer sak nou fonksyon i ganny separe.

Premyerman letan nou get Egzekitiv, Egzekitiv i annan sa rol pou li enplimant si oule egzekit bann Lalwa ki nou ouswa bann propozisyon ki nou mete e nou aprouve dan sa Lasanble.

E letan nou get Zidisyer, Zidisyer li i anmenn sa rol, ki senpleman konman sa *checks and balance*. I fer sir li dan sa milye sa balans dan sa milye pou fer sir ki napa enn ki *overlap* travay kanmarad - travay.

E egalman nou lo nou kote nou, nou petet annan en rol en pti pe pli larz, se nou parey

mon'n dir pli boner se nou ki enplimant Lalwa se nou ki anmenn sa rol *oversight*, e nou osi annan sa rol reprezantatif.

Letan mon koz lo sa rol reprezantatif nou tou ki la nou mazorite nou *basically*, dan dernyen eleksyon nou ti al kot nou dimoun. Nou ti al demann dimoun nou siport pou vot pou nou aköz pou nou reprezant zot dan Lasanble.

I annan mazorite zot ki dimoun in donn zot konfyans. Me i annan en minorite nou, ki dimoun in plito donn lot kote zot sipor.

E dan sa konteks letan ganny sa sipor e nou ti promet dimoun ki nou pou vin reprezant zot, nou pou koz pou zot. Sa ki pe arive la e sa ki nou'n fer mon get pandan sa letan ki mwan mon'n la depi ler nou'n rantre, i annan bokou keksoz ki nou'n anmennen, ki pou koz pou dimoun. Ki nou pe pouse devan pou dimoun.

Me i annan serten nou vwar ki i annan sa sourdorey lo la, ki menm pa konekte avek dimoun.

So letan nou retourn lo sa separasyon pouvwar, i fer ki napa enn annan plis pouvwar swa pou abiz lo sa pouvwar mazorite ki li i annan.

E dezyenmman lot rezon, se ki letan en lebra pa pe

fonksyonnen i permet lezot de lebra kapab fonksyonnen libreman. Me letan nou vwar nou dan en sityasyon kot en lebra pe mank respe, ouswa i pe manipil lot lebra la nou dan en problem parey dan sa sityasyon ki nou ladan.

E se pou se la, ki mon pou demann mon bann koleg lo lot kote latab, pou zwenn nou lo sa kote latab pou nou anpese ki sa i arive. Akoz si nou pa konmans li la, en keksoz ki pou repete, e kot nou dimoun ki'n vot pou nou ki espekte nou pe reprezant zot in fer ki nou vot zot vot zot in vot dan nanryen.

Savedir nou pa pe fer sa lot bout ki nou sipoze fer.

So Mr Speaker ankor e vwala rezon. Nou pa kapab *afford* nou annan en sityasyon kot Legzekitiv i enterfer dan okenn travay okenn lebra. *Either* Zidisyer ou menm Egzekitiv. Akoz nou pou vwar nou dan en sityasyon kot nou pou annan en pei ki pou annan dezord. E mon per sa nou tonm dan sa semen.

Akoz nou pou napa kontrol. Zis Egzekitiv pou anvi fer keksoz nenport kwa ki li i anvi avek nou e nou dimoun ki'n vot nou la nou pa kapab koz pou nou dimoun.

Senpleman sa Mosyon nou pou demann Lotorite pou

respekte, respe nou Lasanble. Letan nou demann en travay, letan nou demann en lenformasyon ki daryer i form parti nou travay se demann kestyon ki anliny avek nou rol *oversight*, nou bezwen ganny lenformasyon. Non selman zis fanny lenformasyon, me osi *the right information*.

Parey mon koleg in dir si napa nanryen pou zot kasyet, akoz letan nou pe zwe sa bann zwe sounboula la, dimoun i krwar ou pe kasyet keksoz. Be vin kler.

Be mwan si tou keksoz ti kler si le 2 Mars mon ti'n fer sa komitman be le 3 Mars mon'n donner. Mon onor mon komitman. Pou montre ki mon kler mon napa nanryen pou mon kasyet.

Me letan ozordi konbyen letan in arive? Mon krwar 3 mwan 4 mwan, depi ler nou'n demann sa lenformasyon pa ankor annan? Ki sa nou pe pran letan pou nou aranze apre pou nou donner? Fodre pa ki nou fer sa.

Annou montre dimoun, annou donn konfyans nou dimoun. Annou fer sir ki nou dimoun i annan konfyans dan nou. Se par lafason ki nou pou fer ki pou fer dimoun donn nou konfyans. Be si nou kontinyen zwe sa bann zwe mirmire

kasyet, kasyet la dimoun pa donn nou konfyans.

So avek sa Mr Speaker mwan lo sa kote latab mon'n deza dir e mon pou toultan dir keksoz ki enn ;- ki konsern dimoun, ki konsern nou pep, ki fer sir ki la demokrasi i ganny enplimante dan nou pei, i ganny enplimante byen mon pou siporte.

E se pou se la ki atraver sa de mo ki pou anmenn mon sipor pou mon koleg ki'n prezant sa Mosyon.

E mon demann nou tou pou zwenn nou zot osi donn nou sa sipor. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Swivan Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon krwar sipor pou sa Mosyon i egalman en sipor pou ou. Akoz sa Mosyon i enn ki'n vin atraver en *ruling of the Speaker*.

Fransman pou dir laverite mwan *there's other things I would much rather be doing* ki pe *engage* mon lekor dan sa diskisyon lo sa Mosyon ozordi akoz i annan lezot travay mon ava prefere pe fer. *There you*

have it, there it is - en ruling in ganny donner.

E se sa semen ki nou'n ganny demande pou swiv. La mon war i annan pe zwe tronpet ziska dernyen minit la pou lev lanmen.

(Murmurings off-mic)

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker, Parti *LDS* e ou konn sa pli byen ki mon, letan ti prezant li dan eleksyon zot ti prezant zot lekor lo serten promes. Zot ti prezant zot lekor angiz zot pou antre dan Lasanble e zot pou travay en serten fason. Zot ti demann en mazorite.

E zot ti asir Lepep Seselwa ki menm si zot Gouvernman ki la, dan Legzekitiv, zot ti pou *hold* zot Gouvernman *to account*, zot ti pou *press* zot Gouvernman pou annan en lenformasyon e i ti pou annan en fason toutafe fer keksoz ti pou *operate* dan la demokrasi. Ti pou annan bann *liberal principles* e tou kalite sanson ki zot ti kapab sante zot ti sante pou zot anmyel sa pep pou ganny en vot. Nou dakor lo sa bout?

Be ki nou pe trouve ozordi se ki sa bann zoli parol ki zot ti koze dan konpanyi tou in evapore dan divan ! Ozordi olye

sa boul *work of the democracy* ki zot ti promet zot pe vini, *comme* dir taler Onorab Norbert Loizeau in dir nou fer red, en sou sa ! En sou sa. Pa trouv zot. Napa en sou.

En traizon konplet e total zot bann prop prensip ! *Completely void of principles.*

zot mont lo zot prop lipye, zot pyetin zot prop lekor, e tou sa ki zot ti dir dimoun dan kanpany pa vo *rien!* Pa vo en fou sou, nanrye ! Fo promes en *culmination of 30*an mansonz ki zot in koze pou ariv kot zot ete ozordi.

Prezan ozordi ler mansonz i kontinyen pli gro pese ki nou, nou kapab fer lo sa kote latib, se *point out* poudir be la i annan en mansonz ki'n ganny dir. Pa seye en pa fer sa fot pa dir i annan en mansonz ki'n ganny dir ou pou ganny met deor!

Taler pou anvoy *Sergeant at Arms* laba anndan dan gro lapli pou tir ou pou met ou deor dan *car park*. Si ou pa konn debout pou ou lekor defann ou lekor zot pou fer Serzan tir ou met ou deor dan lapli. Sa i pase isi anndan ! Sa i pase isi anndan.

Pa dir i annan mansonz en. Akoz zot pa oule tande konmela, zot ti pou debout pou laverite zot. Zot ti sipoze debout pou laverite ozordi zot noye dan

mansonz ! Zot noye dan fo lenformasyon.

Zot nepli kapab ni menm debout. Zot zis lie *back and allow it to happen*. Be se sa.

Se sa ki Lepep Seselwa in elekte avek en gran mazorite - bren zerb, sa dernyen pti divan ki pase zot *phut!* Pa kapab tenir dibout en sou leren napa. Leren min bwi ! Se sa ki zot in vini ozordi. E sa zot bezwen ganny dir.

Kelken, kek par bezwen dir zot sa bann gran defanser la demokrasi ti pou debout ek zot prop Gouvernman. Ozordi Minis i asize la i vid fo lenformasyon lo nou par barik zot asize, tou kagou, kagou tou pati, pati, pa kapab dir Minis nanryen. Minis i fer bay, i fer gro bra *it's no longer our Assembly. The Minister is the guest of the House! The Minister is a stranger in the House*. Nou ki Manm. Napa enn nou Manm ki kapab defann nou privez.

Akoz mazorite in ganny mete dan zot lanmen. Zot ki ti sipoze bann gerye, ozordi *turns out* en bann gerye an papye.

Fas avek zot prop Gouvernman, en bann gerye an papye. Zot pa kapab fer nanryen, zot pa kapab dir zot Gouvernman nanryen. Zot a mirmire deor. Zot a mirmire dan dan koulwar, zot a mirmire dan

car park. Be la anndan zot pa kapab. Napa kouraz. Pa kapab ouver labous dimoun ! Lanmen i vin diplon pa kapab leve pou demann Minis en kestyon. Si pou poz Minis en kestyon akoz en *friendly question*.

Minis i *get away* avek nenport kwa. Minis i dir sa ki zot le. Avril ti so *aircorn* isi laba, patatipatata. E tou sa Seselwa dan nou prop distrik ki napa *aircorn* ki ti abitye pey bil R600 i vini i dir ou Onorab 2 mwan mon bil in ariv R2000 konsekitiv toultan mon bil in 600. I napa *aircorn* li.

Be ler Minis i dir akoz *aircorn* nou tou nou aksepte akoz *aircorn*. Minis i *walkout* trankil. *Nobody pressures the Minister. Nobody can press the Minister!*

E si Loze i sey ouver son labous poudir be non fo mansonz - *eps* taler Serzan pou met li deor. Taler-

MR SPEAKER

Onorab. Serzan i fer dezyenm fwa ou mansyonn Serzan met ou deor. Serzan i anba Lotorite Speaker. Sa ki ou pe dir i pe akiz mwan en keksoz ki mon pa aksepte. Mon pou demann –

HON JOHAN LOZE

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Atann-atann. Atann mwan Serzan i anba Lotorite Speaker! Silvouple evite sa bann referans avek Serzan e kontinyen ou diskour silvouple. Mersi.

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker i annan pe kriy mwan malelve. Selman mwan zanmen mon'n deza vol bennzin dan minimok touris lo lans Baie Lazare mwan!

Mr Speaker mon santi a sa pwen mon bezwen koriz en me apreansyon e demann ou en leskiz, akoz mon pa ti pe refer lo ou mwan Mr Speaker. Pa ou ki ti anvoy Serzan tir mwan met mwan dan lapli Mr Speaker. Mon pou kit li lanmenm mon pa pou al pli ladan, selman mon oule fer byen kler *on record not you* Mr Speaker, *not once* ki mon ti pe refer lo ou.

MR SPEAKER

Thank you. Kontinyen.

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker ozordi nou pe viv dan en pei kot nou'n vin parey *L'Amerique* anba Trump *alternative facts*. En basen mansonz. E nou pep i konnen li i pe viv dan mansonz. Minis i dir ou koumsa i annan larzan pou donn zanfan lekol goute,

Bidze i annan ase larzan kapab donn goute. Apre ou tande Caritas ki bezwen donn goute.

Minis i vini i dir ou tou latizann Lopital i annan latizann korek napa problemm, menm zour menm pa ran i *call* ou i dir ou in anmenn son zanfann panse Lopital e i mank sepa ki lakrenm pou pans boubou, ners pe dir zot al aste dan farmasi, Lopital napa.

E Seselwa li i konnen li. Menm si nou pe lager en lager en *battle* ki *up hill* isi anndan dan sa Lasanble, mon konfidan ki dimoun deor i konnen. Seselwa i konpran li. Mwan zot kapab dir mwan sa ki zot anvi ensilte mwan mannyer zot oule, apel mwan mannyer tou sord kalite non, selman sa pep la deor i idantifye avek sa ki mon pe dir.

Sa pep Seselwa la deor i konpran laverite e senserite ki pe sape dan mon parol. E zot konpran sa pasyon ki mon adres size avek isi dan sa Lasanble. E i annan en rezon pou sa. Be selman lenformasyon letan i ganny demande i pa ganny demande par malis li, i pa ganny demande par malelve li.

Lenformasyon nou pa demann pou nou, nou. Lenformasyon i ganny demande pou Lasanble Nasyonal Sesel.

Minis ler i fer en komitman la devan i fer komitman avek Lasanble Nasyonal Sesel. Pa avek Lopoziyon, pa avek *Leader* Lopoziyon, me avek Lasanble Nasyonal Sesel. E parey mwan toultan dir, kot nou tou nou lev lanmen anler. Nou tou nou lev lanmen dan Lasanble. E nou *swear an Oath*.

Be sa ki mon pa konpran se sa *reluctance* de zot par debout e defann lentegrite zot sez. Lentegrite zot pozisyon. Ou a krwar sa sez i annan zis dosye pou apir leren avek, be leren napa.

Lot keksoz ki mon anvi eklersi Mr Speaker sa kestyon *Travizory* la, in vin *a line drawn in the sand* ki reprezant bokou lezot keksoz. Finalman i pa zis *Travizory* li menm li. I tou lezot keksoz dan menm *genre* ki pe pase dan sa pei.

Yer mon ti demann en *matter of privilege* pou adres en kestyon lenformasyon Minis, ki i annan pou fer avek Minis Zafer Entern. Be sa *issue* *Travizory* napa naryen pou nou pou fer avek *the company* li menm. *Travizory* i en biznes parey tou biznes e biznes Sesel i bezwen ganny defann e proteze.

Travizory i en anplwayer. I pe anploy dimoun. I pe *provide*

en *service* e tan ki son bann keksoz i annord i devret kontinyen anploy dimoun e *provide a service*.

In fer sa platform elektronik in fer lavi bann travayer Imigrasyon fasil. E sa osi mon sipoze *that is* si lenformasyon sa pep, lenformasyon personnel dimoun i *secure then* sa osi i kapab kontinyen. Napa problemn avek sa nou.

Nou *issue* se sa *reluctance* ki Gouvernman Sesel Legzekitiv, Gouvernman dan lekel nou form parti son brans Egzekitiv pa oule *release* lenformasyon. Se sa nou problemn nou. Se tou! E sa *reluctance* pou donn lenformasyon, sa *reluctance* pou koz laverite in vin en maladi kronik avek zot ozordi.

Zot zis vwar li enposib pou asize pou zis donn en lenformasyon senp pure et *neutre*, koz laverite reponn en kestyon, dir laverite dan sa Lasanble.

Les lepep konnen le vre sityasyon ki pe pase Sesel ozordi. Zot pa kapab. E si ou sey adres laverite ou ganny *met* avek larogans ou ganny *met* avek trete serten fason. Be nou pa pe fer sa pou nou, nou. Nou fer li pou Lepep Seselwa. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mersi Onorab. Mon ava apel Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun. Mr Speaker mon prn laparol ozordi. E mon premye keksoz ki mon le fer se rapel sa plis ki 35mil Seselwa ki ti vot pou bann kandida *LDS* ki swa dan eleksyon prezidansyel e Eleksyon Lasanble Nasyonal dan sa eleksyon zeneral ki ti fer an Oktob 2020.

Ki zot ti elekte nou baze lo promes ki nou ti fer dan en Manifesto. E lo paz 7 nou Manifesto mon pou lir ki nou ti dir lo kestyon rann kont e latransparans.

“The LDS Government will hold truth as a necessary condition of Government and will be transparent in its decisions and action. It will be accountable to the people it serves.”

Alor baze lo sa Mr Speaker, an akord avek *Standing Orders 44. 44(1)* i dir ki ler i annan en lamannman lo en Mosyon, sa ki le fer sa lamannman i bezwen ekrir ou 48 erdtan avan.

Me ou koman Speaker ou annan sa pouvwar pou ou *waive* sa *requirement* si ou santi

par egzanp ki i pa vreman en lamannman sibstansyel.

Alor avek ou permisyon mon ti ava kontan *move* en lamannman lo Mosyon anmennen par *Leader* Lopozisyon. Zis pou azout en keksoz avek dan son premye laliny.

Letan son Mosyon i dir “sa Mosyon pe demande ki Gouvernman i donn Lasanble Nasyonal” la mon le azout sa. “Sa Mosyon pe demande ki Gouvernman i donn Lasanble Nasyonal atraver Komite Ladefans avek Sekirite” e tou keksoz apre i reste parey dan son Mosyon.

E Mr Speaker, rezon ki nou pe *move* sa lamannman akoz nou pe koz *Travizory*. *Travizory* i konsern *border control, border security*. E i konsern sekirite pei.

E parey Lalwa Akse avek Lenformasyon ki nou ti aprouve an 2017, *Clause 24 (1)* i fer bann leksepsyon kot i kapab annan restriksyon avek akse lenformasyon letan i konsern sekirite pei avek la defans pei.

E *Travizory* son kontra ou ki son bann dokiman ki zot pe demande, i kapab konsern bann lenformasyon ki kapab enpakte negativman lo bann servis sekirite parey Lapolis, Imigrasyon, *Customs*.

E i kapab konpromiz souvrennte Nasyonal, Lalit ki nou pe anmennen kont krim organize atraver nou lafrontyer, Proteksyon pei kont terorizm ouswa propriyete ekonomik pei.

Donk si Lopozisyon ki'n anmenn sa Mosyon, i dakor ki nou amande e dir wi, nou a ganny sa rapor atraver Komite Ladefans avek Sekirite ki ava apre kriy bann dimoun neserer pou demande.

Zot dakor avek nou lamannman, nou pou siport zot Mosyon. Baze lo prensip latransparans e rann kont ki nou'n ganny elekte lo la.

Donk sa i nou kondisyon Mr Speaker. Si zot aksepte nou pou aprouve. me si i kont zot Mosyon pou ganny zete.

E nou, nou ti ava kontan ki Mosyon i ganny segonde. Sa propozisyon pou amannman i ganny segonde Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Henrie. Mon'n sezi ou pwen ki ou'n fer. Me selman mon le fer ou rekonnèt ki dan sa Lalwa ki nou pe diskite,il annan provizyon pou Minis oubyen Prezidan fer en derogasyon si i annan konsern sekirite dan okenn dokiman ki i santi poudir i pa devret ganny swiv dapre lareg anba sa *Order*.

So i annan en posibilite pou konsider si i annan kestyon delika, ki konsern sekirite piblik dan okenn dokiman ki pe ganny demande pou donn donnen avek Lasanble.

Alor dan sa ka, mon pou dir ki ler nou demann sa dokiman, sa i pou dan lanmen Gouvernman pou deside dan ki fason i kapab donn sa dokiman si i bezwen met okenn rezervasyon lo la.

Alor mon mazine poudir sa Mosyon i kapab kontinyen manner i ete.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon annan en *point of order* Mr Speaker.

MR SPEAKER

Wi ale mon ava pran ou *point of order* Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Avan mon fer mon *Right of Reply* mon le *raise en point of order* e met devan ou ki sa ki pe arive i en *travesty of justice*.

I en mank respe pou menm Manifesto LDS ki'n ganny lir. E i montre en mank respe pou sa Lasanble.

Premyerman lamannman ki'n ganny met devan ou, e ki ou'n donn serten komanter lo la ...

MR SPEAKER

Wi anba ki *Order* ou pe fer tou sa bann referans?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon pe fer sa *point of order* anba *Order 44*. Ok? Anba *Order 44* son lamannman pe vin sibstansyelman sanz konteks mon Mosyon.

E ki an okenn ka koman Speaker ou pa devret pe *entertain* en largiman lo mon Mosyon.

Mon Mosyon in ganny *submit*. E si li i ti annan lamannman pou li fer, i ti annan 48erdtan, oubyen in annan plis letan tou pou li deside kan ki i pou pran, ki lamannman i le anmennen lo mon Mosyon.

I pa'n fer li. E sa ki kler se ki i annan en *attempt* pou kasyet serten keksoz vizavi sa kontra. I kler sa. E la pep Seselwa pe war poudir i kler.

So, mon ti ava demann ek ou Mr Speaker pou pa donn okenn *ruling* ankor adisyonnell lo sa Mosyon. Ou'n deza fini fer ou *ruling*.

Dan ou *ruling* pa ti dir ek mwan koumsa poudir pou annan derogasyon lo ki manner Gouvernman pou deside donn sa lenformasyon.

Ou *ruling* ti demann mwan pou anmenn en Mosyon, ki pou

ganny soumet devan Lasanble pou mwan ganny kontra *Travizory* e rapor finansyel an an se ski konsern *Travizory* ki Minis ti promet nou.

Mon pa konnen ki rapor ki Onorab Henrie pe koz lo la ki konsern sekirite. Mon pa'n demann okenn rapor lenformasyon *Travizory*. Mon'n demann kontra. E mon war lo drol ki en kontra pou annan eleman sekirite ladan, kan sa i en kontra komersyal. E dan *verbatim* Minis ti dekrir sa koman en kontra komersyal.

So mwan mon bi se ki sa kontra i ganny donnen avek Lasanble Nasyonal. E ki i ganny servi konman en dokiman piblik pou Lasanble Nasyonal.

Si, - si kote group mazoriter ti anvi move dan sa direksyon, zot ti ava'n ekrir ou. Mon ti a kontan ki nou respe *Standing Order*. E respe lefe ki mon pe swiv ou *ruling* pou anmenn sa Mosyon dan fason ki ou ou'n demann mwan! Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon *ruling* i reste parey. Mon ava dir derogasyon ki mon'n mansyonnen i dan Lalwa.

Swa ki mon'n mansyonn li oubyen mon'n fer kler poudir i

la, i dan Lalwa. Ler egzekitiv i ganny sa demann, i pou toultan annan posibilite pou li gete si i le servi a derogasyon.

E mon pa pe al plis ki sa lo bann pwen ki Onorab Pillay in fer. Wi Onorab Arissol mon a ekout ou pwen.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi. Bonn apre midi tou dimoun. Mr Speaker mon anvi zis ganny konfirmasyon avek ou pou dir nou annan en lamannman lo *floor*.

Si ou koman Speaker ou pe aksepte lamannman oubyen ou pa pe aksepte lamannman. Akoz mwan mon ti pare pou mon segonn lamannman propoze par Onorab.

(Off-Mic)

MR SPEAKER

En enstan silvouple. Ou kapab les li koze?

(Interruption off-mic)

MR SPEAKER

Be les li koze silvouple. In ekout ou. Mersi.

Ou pe demann mwan si mon pe aksepte okenn lamannman Onorab Arissol?

HON SANDY ARISSOL

Mr Speaker mon pe demann ou koman Speaker. Parske enn mon Manm in propoz en lamannman lo *floor*. Tou dimoun in tande ki dapre Mosyon Onorab Pillay pe demann kontra e osi rapor finansyel.

I annan en lamannman. Mon pe gete si ou pe aksepte lamannman pou mwan segonde. Oubyen si ou pa pe aksepte lamannman silvouple. Mersi.

MR SPEAKER

Mon pa pe aksepte lamannman, akoz mon krwar i annan en lot fason ki sa i kapab... Ki son konsern pou ganny adrese. Mersi.

Onorab Henrie ou'n terminen?

HON GERVAIS HENRIE

Wi Mr Speaker mon ti ava kontinyen selman si ou ti'n aprouve. Me lefe ki ou pa'n aksepte mon...mon, i tonbe. Mersi.

MR SPEAKER

Si ou'n terminen wi Onorab Pillay ou ava fer ou *summing-up* lo sa Mosyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon pou demann tou dimoun

kot zot ete ozordi pou ouver zot radyo e ouver zot televizyon e swiv tre byen ki mon annan pou dir zot.

E ekout tre atantivman sa ki mon pe al met devan zot. Mon pou demann tou Seselwa kot zot ete pou asire ki zot decide tre kler ki kalite mazorite zot in met dan Lasanble ozordi.

En mazorite ki pare ou kasyet laverite. Ki pare pou fer tou pou ki laverite pa sorti. Esey rod tou fason, kantmenm zot ava pyetim nou Konstitisyon nou pei pou zot kapab anpese ki lenformasyon i sorti dan domenn piblik.

Mr Speaker, in annan plizyer size ki mon'n bezwen anmenn devan sa Lasanble e fer li an traver en fason si oule agresiv.

Zisteman akoz sa Lasanble in vin difisil pou ou kapab *hold* sa *Executive to account*, akoz son mazorite i les li ganny mars lo la kan egzekitiv i anvi.

Mon'n bezwen mon menm mwan lager pou bann kontrakter *LWMA*. Mon'n deza mwan menm mon anmenn lager an relasyon avek *strike* pou *PUC*.

La resaman mon'n bezwen anmenn lager an relasyon avek *Bill* pou *PUC*. E sa kontrerman avek bann *MNA* ki al en pe

partou ki apre i dir ek dimoun lo zot peron mon pa kapab fer naryen pou ou.

Mr Speaker, an relasyon avek pri bann bato e bann sanzman ki i pou arive, se nou ankor dan *US* ki'n bezwen vini anmenn lager lo la.

An relasyon avek la kantite bann loperasyon ki ti pe arive dan Lopital, se nou *US* menm ki'n anmenn lager lo la.

E a okenn moman okenn Manm lo lot kote latab pa'n siport nou. An relasyon ek presyon ki nou'n mete lo *welfare* se nou menm bann Manm *US* ki'n anmenn sa presyon.

E la an relasyon avek bann biznes se nou menm ankor ki pe komans koz pou zot. Eski i pa ankor vin kler ki zot in met en mazorite dan Lasanble ki per son Legzekitiv. E ki pa pare pou debout kont son Legzekitiv. E napa pou ilistre sa pli byen ki sa manev ki'n sey arive la apre midi.

Mon anmenn en Mosyon ki baze lo *ruling* Speaker, *word for word* baze lo *ruling* Speaker ki sipoze klerman demande ki sa kontra i ganny mete devan Lasanble Nasyonal.

En mazorite, mazorite Gouvernman dan Lasanble i vin rod en fason pas par en laport deryer pou blok sa *attempt* pou

nou ganny sa kontra. E anmenn li dan Komite Defans ki zot, zot *chair* pou asire ki sa lenformasyon i a fini dan Komite Defans.

E ki ou manm piblik pa ava konnen ki sa ki zot pe sey kasyet.

Akoz Komite Defans i annan en lobligasyon ki lenformasyon ki vin devan li i bezwen gard sekre. Sa napa naryen pou fer avek bann dimoun ki lo Komite Defans sa. I annan pou fer ek konfigirasyon sa komite.

So pou ki rezon ki ozordi apre midi zot pe decide pou zot move dan sa fason. Rezon ki zot pe decide pou zot *move* dan sa fason se sa ki pou fer dimoun krwar poudir i annan keksoz ki le kasyet dan sa kontra.

I annan serten *collusion* ki'n arive dan sa kontra ki zot le kasyet. I annan serten benefis ki probableman serten dimoun in gannyen atraver sa kontra ki zot le kasyet.

Me pa fini la pep Seselwa, pa fini la. Apre ki mon'n lager pou anmenn sa size devan Lasanble. Apre ki nou'n lager lo sa kote latab pou anmenn sa Mosyon devan Lasanble, la aprezan nou ganny dir Gouvernman pou ekrir e dir *dan ki fason* i pou fer nou ganny sa kontra.

Mon ava konpran poudir bann lenformasyon *Travizory* i bann lenformasyon privilezye. Be mwan mon napa naryen pou fer ek sa bann lenformasyon. E sa bann lenformasyon i bezwen reste kot zot ete. Mon napa problemm avek sa bann lenformasyon.

Sa ki mon annan konsern avek se sa kontra ki mon oule war. E ki koman Manm Lasanble i devret zot drwa e zot prerogativ pou demande pou vwar.

Nou pe prosed dan en fason danzere e mwan mon pa pou aksepte ki si nou fer sa demann e sa Mosyon i pase dan sa Lasanble Gouvernman ki pou deside dan ki *format*.

Be demen Gouvernman pou deside dan ki *format* pou demann nou, pou donn nou okenn lenformasyon dan Lasanble.

E se pou sa rezon ki menm ozordi mazorite Gouvernman pe bezwen kre bann komite pou annan diskisyon *deryer rido* lo bann size pertinan nasyonalman.

E apre zot bann siporter i ava al partou lo rezo sosyal, i ava al koze partou e dir Lopoziyon i fay, Lopoziyon pa pe travay.

Be ki mannyer lopoziyon i kapab travay si ou

le anmar lanmen anmar lipye Lopoziyon?

E se sa ki pe koz lo *freedom of the press? Freedom of expression. This is democracy delayed.*

E i fer lapenn pou vwar ki ozordi nou'n vwar, atraver ou Mr Speaker, Deputy Speaker Lasanble Nasyonal asim rol Sekreter Zeneral *LDS* lo latab Lasanble.

E pourtan li ki *Chairman* nou Komite *Standing Orders*. Kot i konnen i pe anmenn en vyolasyon nou *Standing Orders*. Me Onorab ou *unfit to remain as the Chairman of the Committee!*

Ou pe ou menm ou *violate* ou *Standing Order* an sanz mon Mosyon. An sanz mon Mosyon pou ki rezon mon pa ganny en konpran.

E pourtan sa Mosyon i lo *Order Paper*.

MR SPEAKER

Hold on. Hold on Onorab Pillay. Les mon a dir ou ki mon pa krwar poudir sa ki Onorab Henrie in fer i en vyolasyon ou drwa.

In lev en pwen lo si i kapab anmenn en lamannman. E mwan mon'n swiv Lalwa e mon pa'n aksepte sa lamannman.

Ou devret satisfé avek sa e pa akiz lo ki in *distort Standing Order* e i pa'n swiv *Standing*

Order. Mon krwar sa i ase e sa i ganny rezourd. Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker mon pou montre ou mon grander lespri e mon pou retir sa lakizasyon. Me mon pou *raise* en pwen.

Eski si i ti dan *Chair* la anler pe fer rol Deputy Speaker, li i pou aksepte sa lamannman? Sa kestyon ou bezwen demann ou lekor.

Akoz li si i ti pou dan *Chair* i pou'n aksepte sa lamannman baze lo lefe ki in santi la a sa moman sa lamannman i pertinan lo en Mosyon.

Which means ki demen okenn Mosyon ki lo kote Lopozisyon pou anmennen pou challenge Gouvernman, pou pas atraver en sistenm kot pou sey ganny amande *on the floo,r* zisteman pou fer li fasil pou Gouvernman kapab *get away* avek keksoz ki sipoze *get away* avek.

MR SPEAKER

Ok annou prosede avek ou *summing-up* Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker mon *summing up* ki mon pe fer i pe montre en *pattern* ki pe arive. E mon pa pe fer sa en pou nou lopozisyon mon pe fer sa pou Lasanble.

En *pattern* ki pe arive kot bann Minis pe war li ok pou koz bann keksoz ek bann *MNA* e dir e donn *MNA* en larepons san *validate* bann keksoz ki ganny dir ek *MNA*.

E sa Mosyon son lespri, son lentansyon se montre avek egzektiv ki *you are beholden to the National Assembly*.

Lasanble Nasyonal ki pou fer *oversight* lo ou. E non pa ou ki pou fer *oversight* lo Lasanble Nasyonal.

Yer nou ti ganny en larepons lo en kestyon ki en Manm Onorab ti demande vizavi *meter*. E mon'n al tyeke mon osi. Be pa korek, i annan dimoun i ankor pe espere pou zot *meter*.

Be ki mannyer nou kapab ganny en larepons koumsa donn donner ek en Onorab koman en afirmasyon. E mwan menm mwan mon'n personnelman al gete. Personnelman mon'n al rod sa lenformasyon *at source*.

Nou'n ganny detrwa semenn pase en Mosyon kot en Manm Onorab ti pe dir poudir serten devlopman ki pe arive dan son distrik i pa okouran, oubyen Gouvernman pa pe *provide* li ek tou sa bann lenformasyon.

E sa vin menm atraver, ti menm anmenn kreasyon en komite Lasanble pou fer sa.

Mwan mon le ki koman en manm Lasanble ler en Minis i antre dan sa Lasanble, i realize poudir *whatever* ki i pou dir, *whatever* ki i pou promet Lasanble nou pou *hold li to account* !

Se sa ki mon le fer. E se sa ki pou permet nou delivre pou sa pep ki'n met nou la. Me malerezman mon pe vwar poudir lentansyon se pou kasyet keksoz.

E ti kler si ou pa ti'n dir sa ki ou'n dir Onorab Henrie in fini *let* nou *on* pou fer nou konpran pou dir i pou zet anba mon Mosyon.

Si i reste parey i ete i pa anvi sa kontra vin devan Lasanble. i pa anvi konnen ki rapor finansyel *Travizory*. E pou bann zabitan Mont Buxton, Saint Louis, Glacis, Anse Aux Pins, Cascade, Roche Caiman, Praslin, Baie Ste Anne Praslin, Point Larue i pa pou enportan pou zit konnen ki kantite larzan ki *Travizory* in fer atraver sa laranzman.

E pou mwan mon war sa koman tre dezapwentan. Dezapwentan ki nou'n ariv a en pwen kot Lasanble Nasyonal pe vin en sibaltern egzekutiv.

Mon ti ava kontan demann mon bann koleg lo lot kote, oli sa pasyon ki ti anim zot pou al ver eleksyon e promet *accountability* e transparans sa bann dimoun ki'n vot pou zot?

Oli sa fever politik ki zot ti al ver elektora pou demande ki elektora i donn zot en mazorite dan Lasanble, ensi ki Legzekitiv pou fer marse pei?

Oli sa konpasyon ki zot ti dir zot pa pou kit personn deryer e ki zot pou asire ki tou dimoun i ganny gete *once* zot vin o pouvwar?

Oli sa *commitment* ki nou ti donneren ki nou pou *hold* tou sa bann Minis *to account*, akoz se nou ki aprouve pou zot vin Minis anba Konstitisyon?

Ozordi pou konmans par en kontra *Travizory*. Demen i pou vin par en lot kontra. Apre demen i pou vin par en lot kontra.

E tre byento sak fwa Lasanble Nasyonal pou fer en demann pou lenformasyon, nou pou war nou ganny difikilte pou gannyen.

Nou pou war menm telefonn *MNA* pe enport ki si ou lo kote mazoriter, ki si ou lo kote minoriter, Minis pa pou enterese pou reponn. Akoz Legzekitiv pou perdi respe pou Lasanble Nasyonal.

Akoz i pou konnen poudir Lasanble Nasyonal pa pou kapab fer li naryen. Mon swete i pa sa direksyon ki nou anvi ale.

Mwan mon krwar senserman ki bokou zot i konpran sa ki mon pe dir. Bokou zot i konpran rezondet akoz mon le anmenn nou ver en direksyon kot nou ganny sa respe koman en lenstitisyon ki nou *deserve*.

Akoz si nou pa gannyen sa respe, si nou pa lager pou mentenir sa respe, nou pa pou kapab enfliyans bann desizyon ki afekte bann dimoun ki demann nou pou et la pou egzers en lenfliyans lo zot par.

Mr Speaker, mon Mosyon pe demande ki Gouvernman i donn Lasanble Nasyonal kontra ant *Travizory* e Gouvernman Sesel.

Mon Mosyon pe osi demande ki rapor finansyel ant sa ki konsern *Travizory* ki Lasanble ti ganny promet, sa ti en lasirans ki ti ganny fer ek Lasanble pou pare par lafen Mars 2022.

Mars 2022 in fini. Avril 2022 i vini e nou *still* pa ankor ganny rapor finansyel.

Plizyer seselwa in peye pou servis *Travizory*. Plizyer Seselwa in rankontre difikilte lo Airport enkli *MNA*.

Ki malgre zot pa le koze zot konnen, ki'n rankontre difikilte pou *Travizory*.

Plizyer endividi, enkli fonksyonner Gouvernman. E zot tou zot vini zot konplent ek ou zot dir ou poudir 'sa sistenm sepa kisisa ou bezwen permisyon eksetera pou antre dan ou pei'.

E se nou ki'n lager pou sanz konponan lotorizasyon pou antre dan ou pei.

Mr Speaker an terminan mon bezwen dir ou ki mwan mon apresye lefe ki koman Speaker ou'n donn mwan en *ruling*.

Pa tou keksoz ki mon pou tonm dakor avek ou lo la. E pa tou moman ki mon pou eksprim mon lekor dan fason ki ou, ou ti ava voudre mon eksprim mon lekor.

Me sa i natir louvraz ki mwan mon fer. E i natir pozisyon ki ou, ou annan.

Me mon ti ava enplor avek ou ki si Lasanble i vot sa Mosyon. Akoz si Lasanble i vot kont sa Mosyon, i vot sa Mosyon parey i été, mwan mon krwar nou devret ganny sa kontra parey i ete.

E se sa ki pou montre poudir Legzekitiv i annan respe pou nou.

Me si Lasanble i vot kont. E la nou dan en lenpas nou en.

ruling Speaker pa kapab ganny *challenge*. Si zot vot kont, zot pou pe *challenge ruling* Speaker.

E i pou enteresan sa pou vwar. E si zot vot an faver Speaker pa kapab sanz son *ruling* ki li in donnen. Akoz son *ruling* a sa moman ti final. I pou enteresan pou vwar ki mannyer zot navig sa enn.

Mr Speaker mon Mosyon in ganny met devan latab Lasanble. In pas son - mon ti anvoy sa Mosyon koman irzan. Ou ti dir mwan ou pa konsider lizans. Mon'n espere mon'n swiv tou prosedir ki i annan.

E mon'n met sa Mosyon devan Lasanble. Lepep Seselwa in ekout sa ki mon annan pou dir. Presyon ki mon pe sey mete lo Gouvernman pou onor langazman ki i bezwen fer devan Lasanble.

E pou mwan parey mon'n dir i al pli lwen ki sa Kontra. I al lo tou langazman ki Gouvernman pou fer avek Lasanble Nasyonal.

Ki mon ti ava kontan Gouvernman i onore. E Gouvernman i respekte.

Ki swa i en proze dan distrik. Ki swa i en travay ki bezwen ganny fer lo nivo nasyonal. Me mon le ki Lasanble Nasyonal i ganny sa respe ki i *deserve*.

Avek sa Mr Speaker I *beg to move*. E mon swete senserman ki Lasanble i aprouv sa Mosyon. E ki Gouvernman i donn nou akse ek sa kontra parey sa Mosyon pe demande. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Pillay. Mon pou evit Lasanble pou vot lo sa Mosyon ki'n ganny met devan zot. E sa Mosyon i lir koumsa: -

Sa Mosyon pe demande ki Gouvernman i donn Lasanble Nasyonal

1), kontra ant *Travizory* ek Gouvernman Sesel.

2, rapor finansyel an sa ki konsern *Travizory* ki Lasanble ti ganny promet pou pare lafen Mars 2022.

Manm ki an faver lev lanmen silvouple? Manm ki kont?

Mon annan en pti ezitasyon akoz mon pa konnen si i annan okenn nesosite ki sa i en senp mazorite. Normalman leka dan tou sa bann Lalwa ki nou'n pase, en senp mazorite i ase *to carry the Motion*.

So vot lo sa Mosyon, 7 Manm in vot pour, 0 kont, e 19 in *abstain*. Alor sa Mosyon in pase par Lasanble. Aprouve.

Dapre sa Lalwa ki mon'n refer referans lo la pou enstri Mosyon Onorab Pillay, dapre sa

Lalwa mon devwar prezan se demann Clerk Lasanble pou ekrire sa Minis ki konsernen pou sa lenformasyon sa dokiman.

E demann li pou soumet sa dokiman avek Lasanble. e se sa ki mon pou fer.

Lo lot pwen ki mon'n mansyonnen. E mon profite pou mwan fer sa Lalwa i annan serten lezot *Clause* ki aplike avek dokiman ki Legzekitiv i kapab donn Lasanble.

E Lasanble pa kapab enpoz lo Legzekitiv si Legzekitiv i swiv sa bann lezot dokiman. sa i sel klarifikasyon ki mon fer.

Alor mon ava remersye zot pou travay lo sa Mosyon. In ariv 3er 22 mon krwar nou ava pran en poz la. E nou ava retournen 4er pou pran en lot Mosyon. Nou ava pran poz.

(BREAK)

MR SPEAKER

Nou a kontinyen avek en lot Mosyon ki lo nou *Order Paper*. E sa enn osi i pou ou Onorab Sebastien Pillay *Leader of the Opposition*. Onorab Pillay ou a met ou Mosyon devan Lasanble silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Bonn apre midi Mr Speaker. Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou koleg Onorab e tou

dimoun ki pe ekout nou oubyen pe ekout Lasanble. Mr Speaker mon Mosyon i lir koumsa: -

Sa Mosyon pe demande ki anliny avek lespri nou Konstitisyon *SBC* i ganny menm tretman parey tou lezot antite an sa ki konsern kestyon Lasanble. E an aliny avek sa *Management* sa lorganizasyon i ava piblikman ganny loportinite pou vin reponn tou kestyon Lasanble ki bann Manm i kapab annan ki relye avek *SBC*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a ganny segonnman. Onorab Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mon pe segonn Mosyon anmennen par Onorab Sebastien Pillay. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay ou ava adres ou Mosyon silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon santi li i en privelez ki mon pe gannyen, par lefe ki mon pe ganny sans anmenn sa bann tel Mosyon devan Lasanble. E en rezon pou sa, se akoz mon krwar ki ler mon'n fer mon resers, mon premye Manm dan listwar nou Lasanble ki

anmenn bann tel Mosyon devan Lasanble.

E sa i pe permet mwan pou teste en pti pe striktir e prosedir ki nou annan an plas, an relasyon avek travay Lasanble e rol ki Lasanble i annan pou zwe.

KMon swete ki bann Manm i ava angaze atraver sa bann Mosyon zisteman pou regard prosedir Lasanble e si oule konsider bann evolision ki nou oule anmennen koman Lasanble an relasyon avek travay ki nou fer.

Premyerman Mr Speaker ou a permet mwan etabli premiz pou mon Mosyon. Mon Mosyon son premiz i baze lo lefe ki en *Private Notice Question* ki mon ti demann *SBC* an relasyon ek *SBC*.

Minis i responsab pou kominikasyon e sa se Vis-Prezidan Ahmed Afif ti vin li tousel pou reponn sa bann kestyon dan Lasanble. E pandan bann repons ki i ti pe donn nou atraver bann repons ki in donn Lasanble, i ti fer li kler ki malgre ki li i kapab reponn serten size vizavi serten eleman an sa ki konsern *SBC*, i annan lezot eleman ki i pa pou kapab reponn, akoz sa bann kestyon pou pli byen ganny adrese par *Management SBC*.

Me malerezman nou ti napa *SBC* ki ti'n kapab akonpany Vis-Prezidan dan Lasanble. Mon fer referans Mr Speaker avek en lot ka kot en lot antite ti vin devan Lasanble e sa se *IDC* e sa ti dan Sizyenm Lasanble kot sa fwa si Vis-Prezidan Meriton ti dan prezans *CEO IDC* pou reponn serten kestyon an relasyon avek sa lakonpanyen.

Mon osi fer referans avek lefe ki nou ti osi - mon ti osi anmenn en *Private Notice Question* ki ti konsern *STC* e ki sa fwa si Vis-Prezidan menm ki ti vini me an prezans *Chairman Board STC*.

Rezon mon fer referans avek sa 3 antite Mr Speaker, ou ava permet mwan pou al dan en pti tour lorizon e fer en pti ledikasyon pou piblik ki pe ekout nou. E si oule partaz serten lenformasyon avek Manm Lasanble.

Parey nou tou nou konnen Prezidan Larepiblik i met 3 sapo ; i met en sapo koman Komandan Sef Lafors Defans, i met en sapo koman Sef Egzekitiv e i met en sapo koman Sef Deta.

Koman Sef Deta Prezidan i annan anba son responsabilite bann Lenstitisyon Leta, e bann Lenstitisyon Leta i pou enkli sa ki nou apel bann *state-owned*

enterprises. Dan ka *IDC*, dan ka *STC*, me i osi enkli lezot lenstitisyon parey *SBC*.

Prenon kont sityasyon e konfigerasyon *Cabinet* Minis e bann portfolyo ki'n ganny *assigned*, responsabilite sa portfolyo i tonm pou Minis Lenformasyon an relasyon avek *SBC*. E *therefore* se Minis pou Lenformasyon ki Minis ki responsab pou *SBC* e se Minis ki vin dan Lasanble parey Konstitisyon i demande, an relasyon avek bann repons kekyon ki bann Manm in anvoye an ekrire.

However, nou annan en lenpas e lenpas i se ki i annan en persepsyon ki *SBC* i en antite endepandan, e *therefore* i pa kapab ganny menm tretman parey lezot antite an relasyon avek *oversight* ki Lasanble i ofer.

Mon swiv sa avek *statement* ki ti ganny fer par *Board SBC* kot zot ti dir ki zot, zot napa okenn problem e zot santi ki zot kapab vin devan Lasanble pou reponn bann kekyon ki ganny mete avek sa antite.

Alors kote sa i kit nou? Gouvernman i bezwen konpran ki rol *oversight* Lasanble i *extend* lo tou antite ki Lasanble i pran en vot lo en Bidze ki zot

gannyen atraver *Consolidated Fund*.

E si okenn antite, pe enport si i *budget dependent* oubyen non, i egziste koman en lenstitisyon anba Leta Sesel, pe enport si i form parti egzekitiv parey Konstitisyon i egzize, oubyen i en Lenstitisyon Leta, *oversight* Lasanble i *extend* lo zot.

Se pour sa rezonn ki pandan deba lo Bidze Rezistrar Lakour Siprenm i bezwen vin devan Lasanble Nasyonal, pou eksplik Lasanble Nasyonal son Bidze aköz zisteman an sa ki konsern sa konponan fonksyonman Zidisyer, Lasanble Nasyonal i annan en *oversight*.

Alors mon Mosyon pe demande ki parey tou sa bann antite ki bezwen konparet devan Lasanble, ki Lasanble i osi kapab apel *SBC* pou li vin reponn bann kekyon ki bann Manm i a kapab annan.

Par egzanp nou konnen ki *SBC* pe pou tre byento bouz dan son nouvo *building*, *well*, i ankor an konstriksyon, i kapab annan Manm Lasanble ki ava annan kekyon vizavi sa konstriksyon.

I kapab par egzanp *MNA* pou English River i anvi ganny serten lenformasyon lo sa *building* ki trouve dan son

distrik. E napa naryen ki devret anpes *MNA* pou English River pou anmenn *SBC* e *Management SBC* pou li koz lo serten size ki konsern sa *building* ki trouve dan son distrik.

Akoz Konstisyonnelman se *MNA* English River ki'n ganny elekte pou reprezant distrik English River, e *therefore* se li ki lavwa dimoun English River. Pareyman i pou parey pou nenport *MNA* ki annan en tel size ki oule met devan *SBC* an sa ki konsern travay ki *SBC* i fer e ki *SBC* i ava kapab anvi reponn.

Mon oule fer kler met lo rikord ki an okenn ka mon pa pe atak *SBC* nor pa pe fer alegasyon *towards SBC*. Me persepsyon ki kapab ganny kree pour ki ler en kestyon i vini e ki *SBC* pa kapab konparab, pa kapab aparet devan Lasanble i pou donn en persepsyon ki i annan en lenterferans ant egzekitiv e *SBC*.

E se pour sa rezon avek bi klersi tou keksoz, mon krwar sa Mosyon son merit i ki *SBC* i kapab konpare devan Lasanble pou vin reponn bann kestyon. *I beg to move* Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Vidot Ou ti a kontan adres Lasanble la? Mersi.

HON AUDREY VIDOT

Mersi pou donn mon laparol Mr Speaker. Mr Speaker mwan mon pe aport sipor a sa Mosyon senpleman rezon se ki mwan mon krwar dan laliberte lekspresyon.

E mon krwar poudir Manm i annan tou drwa pou zot kapab kestyonn okenn antite Gouvernman oubyen ki swa i endepandan me i resevwar kek sours finansyel, oubyen reprezantatif ki annan en serten lyen avek Gouvernman.

E zis parey loter Mosyon in fer resorti, ant sizyenm Lasanble nou'n vwar kot serten idantite ki pa neseserman zot resevwar okenn zot travayer i resevwar okenn saler dan Bidze Gouvernman.

Me selman nou Lasanble nou'n nobou kapab anmenn zot, somonn zot pou zot vin devan. E zot in vini zot in eksplik nou serten keksoz pou klarifye serten kestyon ki bann Manm in annan anver bann tel antite.

E loter Mosyon in fer resorti, in koz lo *IDC* e ankor mon pou anplifye lo *STC*. Nou'n vwar kot *Leader* Lopozisyon in anmenn kestyon ki relye avek

STC, e nou'n vwar STC vin devan, nou'n demann kestyon.

E sa bann antite pa neserman annan zot travayer ki lo *payroll* ki zot larzan i sorti dan Bidze ki nou Manm Lasanble nou depouye e nou vot lo la. Tandis ki *SBC*, *CEO* in deza vin dan Lasanble ou vin zistifye. Akoz i santi poudir swa son Bidze i swa pa ase oubyen sa ki in gannyen, kwa ki li i pou al fer avek ki mannyer i pou depanse, i annan son bann zofisye ki'n vini.

Mon pa konpran akoz ki nou pa kapab ankore enn fwa gard sa standar ki nou ti'n komanse depi sizenm Lasanble. I montre ankore poudir bann pratik ki nou pe fer dan setyenm i diferan wi. Mon pa dir i pa normal ki i diferan. Me letan nou'n kre en standar nou pa kapab war nou lenstitisyon pe desann.

Nou bezwen gard li a sa oter espesyalman si nou pe koz lo latransparans, rann kont, kot pou met keksoz kler ki nou pa kasyet naryen avek bann elektora ki'n vot pou nou vin dan sa Lasanble Nasyonal. Pe enport ki swa nou'n ganny elekte direk par nou distrik oubyen nou'n ganny elekte par nivo nou parti lo proporsyonnel.

Mon santi ki nou bann Manm nou bezwen egzers nou

responsabilite, pou nou kestyonn bann antite ki espesyalman i resevwar en serten benefis avek - dan resours, dan Bidze Leta. E si nou santi poudir i annan serten keksoz ki pa kler ki nou annan kestyon ki nou anvi ki petet an term lafason ki i pe ganny fer, so i normal ki nou Manm nou ganny sa loportinite, sa drwa pou nou kapab kestyonnen.

E si i annan propozisyon e koman Manm nou fer li. E kot i annan kritik nou bezwen fer li dan en fason pou nou kapab kontinyelman ede, pou vwar keksoz amelyore ki dan lenteretou dimoun.

Mr Speaker mwan mon pa krwar poudir *SBC* i merit ganny trete diferaman. Ler mon dir a mon pa pe kraz *SBC* non, me o kontrer nou pe valoriz son lenportans koman en sours medya, ki bokou nou i benefisye pou enform popilasyon lo ki pe pase dan pei. Ki nou bann politisyen nou pe dir an rezilta kwa k pe pase dan pei.

So i enportan ki i ganny trete egalman parey lezot antite ki vin devan nou Lasanble, pou zot kapab ganny sans avek bann Manm pou poz kestyon e demann zot pou eklersi lo serten size.

Mon dir sa akoz osi ler *Leader* Lopozisyon ti anmenn

sa kestyon pou kestyonn *SBC* apre sa lo medya sakenn in komans sorti, in reakte lo ki manner sa kestyon in pase. Akoz reprezantan Gouvernman ki ti Vis-Prezidan ti fer kler poudir i pa pou kapab reponn pou *SBC*. Me selman i ti pran son letan i ti vin la dan Lasanble.

Dan lepase nou'n war kot i annan O Zofisye Gouvernman dan Gouvernman in vin akonpany *SBC* letan in vin dan Lasanble me li i ti vin li tousel e nou'n vwar *SBC* fer serten reaksyon lo medya.

E i annan serten keksoz ki zot in fer resorti ki petet bann reportaz ki parfwa zot fer ki zot pe sey, zot dir zot pe sey montre enparsyalite e osi zot oule ki pe enport ki dirizan politik i koze zot *SBC* zot bezwen *accountable*, pou fer sir ki lenformasyon ki zot pe pase i pa fo. Me bokou fwa nou menm, nou'n kapab vwar serten komanter ki'n ganny fer par menm bann diferan politisyen.

Zisteman mon donn en senp legzanp, parey lo drwa, ou war en reportaz k pase i dir ou Seselwa napa drwa. Me nou, nou konn tre byen poudir nou Konstitisyon i sit nou bann drwa ki nou sak sitwayen nou annan anba nou Konstitisyon.

E se pou sa rezon ki parfwa nou anvi anmenn serten klarite, koz pou eklersi bann keksoz ki petet i pase, e kestyonn *SBC* pou asire ankor pou ranforsi ki zot gard sa laliberte lekspresyon. Me an menm tan zot reste dan zot manda pou zot kapab pas lenformasyon ki korek avek medya.

Me i annan plizyer lezot ankor bann kestyon ki mon asire ki bann Manm, ki nou annan pou nou kapab demann avek *SBC* pou eklersi. E mon krwar en loportinite pou *SBC* vin devan nou Lasanble, pou nou bann Manm Lasanble kapab kestyonnen i enportan.

Alors mon pou aport mon sipor a sa Mosyon, akoz mon senserman krwar ki *SBC* i bezwen ganny menm respe e menm loportinite avek bann lezot antite, ki ganny somonn ou ganny demande pou vin reponn kestyon devan nou Lasanble Nasyonal. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Nou a pran entervansyon Manm ki anvi pran laparol. Mon annan Onorab Cosgrow pou komanse.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi ankor enn fwa tou dimoun. Mr Speaker, pou nou Lasanble kapab fer son louvraz dan en fason transparan e pli byen posibil, e pou ki pep Seselwa i kapab ganny sa lenformasyon ki i demande, e o *maximum* posibil. I enportan ki dimoun ki annan lenformasyon i ganny posibilite vin devan Lasanble kan i nesese pou kapab vin partaz sa lenformasyon.

Akoz dapre tou, isi bann reprezantan lepep. Bann dimoun ki'n ganny elekte pou rod lenformasyon pou lepep. Nou osi nou annan bann lezet parey mwan ki'n ganny mete la osi. Me nou louvraz pa difere. Nou louvraz i parey. Pou nou kapab donn lenformasyon o *maximum* pep Seselwa.

Si ou permet mwan Mr Speaker, mon le fer en pti referans lo en keksoz ki mon'n toultan tann atraver ou Mr Speaker, Onorab Henrie dir.

E mon'n war li souvandfwa parfwa petet mon santiman ki i fristre. Par egzantp enn de fwa serten antite in vin devan, i dir aköz nou pa war son *Chairman*?

I devret ganny reprezante par son *Chairman*. I en keksoz ki i eksprimen. E mon krwar i senser dan sa ki i pe dir. E si li

in nobou war sa, aköz in fer sa plizyer fwa plizyer repriz menm avan dan Lasanble Nasyonal sizyenm Lasanble.

Akoz ki ozordi dan setyenm Lasanble sa i bezwen diferan? Aköz ki ozordi dan setyenm Lasanble nou bezwen sipliye, pou annan par egzantp e parey Mosyon pe dir ozordi, ki *SBC* i annan loportinite atraver son *Chairman* or son *CEO* or *Management*, pou vin reprezant zot lekor a kote sa Minis ki responsab portfolyo lenformasyon, pou vin eklersi bann keksoz ki petet Minis i pa konn an detay. Or Minis napa tou petet lenformasyon a sa moman depandan lo dinamik kekyon dan Lasanble Nasyonal.

E ki sa *CEO* ouswa sa *Chairman* petet i ava annan sa bann lenformasyon pou kapab partaz avek Lasanble. E i pa pe zis partaz ek Lasanble me partaz avek pep Seselwa.

Pep Seselwa pe sivre. E zot ganny sa bann lenformasyon a zour anmezir ki Lasanble pe deroule.

Mr Speaker, *SBC* i depan lo en Bidze Gouvernman. Sa menm Bidze ki nou debat lo la isi dan Lasanble tou le lannen. E *SBC* i vini.

SBC i ganny odite par Biro Oditer Zeneral. Son kont i

ganny odite par Biro Oditer Zeneral. Be i *ok*. Alors akoz pou ki rezon Mr Speaker ki kan i annan en kestyon lo *SBC* resaman ki nou pa pe war *SBC* ganny sa loportinite pou vin a kote Minis ki responsab sa portfolyo pou lenformasyon, pou vin donn sa lenformasyon?

Mwan pou mwan, mon pa war rezon akoz i pa devret. Mon krwar mazorite piblik, taler Onorab Vidot in koz lo standar - mazorite piblik ozordi in abitye ek en standar. E en standar ki nou dakor en standar ki ase bon.

E nou devret *improve* lo sa standar. Me nou pa devret tourn an naryen lo sa standar. So mon krwar i enportan ki ler i annan en loportinite kestyon *Management, CEO or* reprezantan *Board* i devret kapab vin la prezan pou donn leklersisman e donn *maximum* lenformasyon posib.

Yer nou'n war Mr Speaker, Minis pou Lenerzi, *PUC* i en *state-owned enterprise*. I pa ganny Bidze *per se* avek Gouvernman, apard serten sibvansyon ki i met dan devlopman lenfrastruktir.

Me in annan en kestyon lo *PUC* yer. In annan en kestyon lo bann *issues Bill*. E Minis in vini avek son *CEO* avek lezot

zofisye. Me in vini in anmenn dimoun.

Akoz zisteman i annan serten leklersisman. E nou'n war yer dan deliberasyon nou'n war yer in annan serten leklersisman ki Minis pa'n neseserman o fe avek. In bezwen konsilte sa *CEO*.

E serten larepons in nobou ganny donner. Malgre si serten larepons ti en pe *conflicting*. Me solman in nobou ganny donner serten larepons.

E mon fer en pti retour *back*. Mwan osi ler mon ti dan sa menm pozisyon *PUC* ti tonm anba mon responsabilite. Mon ti bezwen vin avek *PUC* la devan. Lopozisyon ti asiz lo sa latab e zot ti kestyonnen.

Kestyon ki mon pa ti vreman annan en *in-depth knowledge* ladan, mon ti konsilte avek *CEO*.

So pou mwan sa pratik i en pratik normal. I en standar ki'n ganny etabli. E mon krwar poudir i en standar ki nou bezwen kontinyen swiv. E petet amelyor lo la.

Nou bezwen ganny loportinite dan Lasanble pou nou kapab demann kestyon, e al o pli profon posib pou kapab ganny sa larepons ki piblik Seselwa pe demande.

Souvandfwa mon war dan Lasanble ki ankor mon ava fer

referans avek yer. Kot ou lev ou lanmen, konmsi i en pti pe trakas mwan - mon bezwen fer referans ek sa. Akoz i en pti pe trakas mwan.

Kot ou lev ou lanmen e ou pa ganny laparol. Or letan in vin en priyorite par lao larepons e rann kont.

I annan letan Minis i vini i dir 2 pti parol *boup bap, bap*, apre i pe degaze pou li ale. Sa standar ki'n ganny etabli. Sa *practice* a mon avi - E mon krwar en kantite dimoun i *share* menm pwennvi - i pa devret tourn an aryer. Nou bezwen annan loportinite pou demann kestyon e fouye, e ganny larepons avek sa bann dimoun ki pli kalifye.

Dayer sizenm Lasanble zot ava rapel kantite letan Minis ti *spend* la devan. E i annan en konparezon. Dimoun i war, i annan en konparezon. Ou vin bomaten ou sorti nek apre midi. I annan zour ou tourn lanmen ankor.

So sa i en kestyon standar Lasanble Nasyonal. E i osi en kestyon lenformasyon pou sa piblik deor ki i ava anv tand baze lo bann diferan kestyon ki nou pe demande.

Alors Mr Speaker, mwan mon pou siport sa Mosyon, akoz mon santi ki tou dernyerman *SBC* pa pe byen

ganny reprezante dan Lasanble Nasyonal.

Lenformasyon ki *SBC* ti kapab pase, pa pe byen ganny reprezante dan Lasanble Nasyonal. E petet i pa pe fer zistis *SBC*. I pa pe fer zistis *SBC*. E dimoun i kapab tir diferan konklizyon.

Kan si nou ti kapab ganny sa larepons *comme* dir Angle *from the horse's mouth*. Keksoz ti pou *ok*. E dimoun ti pou napa bann konklizyon par deryer pou dir ki "*arr* sa pe kasyet, sa isi sa laba."

Non, sa dimoun in vini in vin devan in dir. Kontan pa kontan be selman in eksplik ou in dir ou. Napa rezon pou ou konplent akoz in vin dir ou.

Be ler ou annan en dimoun ki vin devan i sipoze reponn en kestyon, apre i dir i napa sa larepons lot, lot, lot. Be i kit bokou dout dan lespri Seselwa.

So mwan mon pou siport - parey mon'n dir mon pou siport sa mosyon pou ki nou kapab elev nou standar.

E fer sir ki okenn dimoun ki vin devan i annan respe pou nou Lasanble. Zot respekte nou Lasanble. Zot respekte prosedir nou Lasanble. E respekte sa louvraz ki Lasanble Nasyonal an zeneral pe fer.

I pa mwan, i pa nou lo kote isi. Me i nou tou dan sa Lasanble. I sa devwar ki nou annan anver pep Seselwa.

Pep Seselwa in met nou la pou kapab deservi zot. So avek sa Mr Speaker mon pou aret la. Mon ava dir ou mersi e dir ankor mon pou donn mon sipor sa Mosyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Prosen entervenans Onorab Ernesta.

HON PAUL ERNESTA

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker permet mwan zis letan pou mon komanse pou mwan donn en pri leksperyans.

Dan sizyenm Lasanble ti annan serten *issue in regards* kot SBC. Koman en Manm sizyenm Lasanble mon ti anmenn en kestyon pou SBC. Me malerezman sa zour letan kestyon ti pase lo *Order Paper*, mon pa ti kapab la rezon lasante.

Mon koleg Onorab Ghislain ki ti demann sa kestyon *on my behalf*. E la mon rapel ti annan Vis-Prezidan, sa letan ti Mr Meriton. E osi CEO SBC.

Sa lannen letan mon retournen dan Lasanble, son premye mwan koman mon antre dan Lasanble mon

demann, mon *submit en Urgent Question* pou SBC. Mon kestyon i ganny rezete e i pa ganny pase, e kot SBC pa vini pou reponn kestyon.

Baze lo tou bann largiman ki mon bann koleg in koze avan mwan in prezante.

Sa i donn mwan lenpresyon ki mon vwar en koleg ki sizyenm Lasanble in koz lo la. E la mon vwar koleg setyenm Lasanble ki osi ki'n koz lo la. In donn mwan en lenpresyon ki i annan *double standards* si ou le.

La lekel ki'n tonbe sizyenm, mon koleg sizyenm Lasanble i dan en pli bon pozisyon pou kapab ziz sa pou li menm.

E pli boner serten Manm dan mazorite ti dir ki zot sa Lasanble zot pou bouse, zot pou pouse, zot pou fer red. Me lenpresyon ki mon annan, sa pa li red.

Sa standar in plito mou, in flak. E i enportan ki nou bezwen relev sa standar.

Letan mon get Mosyon, si ou le premye laliny Mosyon sa ki'n tous mwan si ou le ki enportan baze lo tou sa bann leksperyans ki mon'n pas atraver, kot i dir anliny avek nou Konstitisyon. Letan nou get ou Konstitisyon Lartik 22. I koz lo laliberte lekspresyon ki

sakenn de non, nou tou nou annan.

E pli boner dan mon lentervansyon letan mon ti pe koz lo Mosyon pli boner. Mon ti mansyonnen ki i annan en katriyenm pilye nou demokrasi.

E mon ti zis pran li mon ti poz li la akoz mon ti konnen baze lo *Order Paper* i annan sa Mosyon ti vini ki kot egzaktaman lo sa katriyenm pilye nou la demokrasi. E sa se laliberte lekspresyon.

Li i sitan enportan dan en demokrasi. Akoz si ou le i sa pou ant Gouvernman, ant nou politisyen, ant relizyon ek dimoun. E sa ki fer nou drwa nou dimoun sa bann tel drwa ki zot, zot bezwen annan ki ganny enskri dan nou Konstitisyon.

Me par lefe ki ozordi nou pe eksperyans en sityasyon ki mon pa krwar in deza arive dan okenn listwar Lasanble, nou pei depi 1993 ziske ozordi - nou'n eksperyans ka pli boner, kot Manm i bezwen anmenn Mosyon pou kapab enplimant en keksoz ki nou sipoze kapab pe fer. Me sa i en problem.

Sa i montre li menm ki nou standar in tonbe. O kontrè si nou ti annan en bon standar ki ti anler ki ti ankor red, nou ti bezwen pe bouz par devan sa.

Nou pa ti pe kapab pe ozordi la mon vwar mon 4er

edmi pe, nou pe koz lo en tel Mosyon. Pou anmenn en keksoz ki nou sipoze annan dan nou *Standing Order* koman en Manm Lasanble pou nou kapab fer dan nou travay.

E ki donn nou sa drwa dan Konstitisyon. Me ozordi nou vwar nou pe fer en travay kot si ou le pe en travay ki nou pe zis pe perdi nou letan ki nou'n sipoze annan sa drwa pou nou fer.

E prezan letan nou gete sa letan ki nou, nou perdi pe koz lo la. Nou annan lezot size partikilye enportan ki nou kapab pe koz lo la.

Nou dimoun deor pe kriy lasasen. E nou koman sa lavwa nou dimoun nou sipoze sa bann letan la servi pou koz pou nou bann dimoun. E malerezman nou vwar nou pe perdi li dan en lot fason.

E se pou se la ki mwan Mr Speaker, mon pou anmenn mon sipor pou sa Mosyon. E mwan toultan mon'n dir sa bann keksoz koumsa la mon pou toultan siporte.

E deplis mon en Manm lo Komite Medya. Mon rapel resaman nou'n ale nou'n al vizit kot *SBC*.

Nou'n vwar devouman serten sa bann, pa dir serten tou bann travayer kot *SBC*. Nou'n rankontre ek zot, nou'n

koz ek zot. Nou'n konpran zot bann difikilte ki zot pe fas avek.

Me parey Onorab in dir, sa Mosyon *it is not about CEO. It is not about Management SBC. It is about fason fer keksoz.*

Demen bomaten dimoun *may come and go.* Me nou, nou bezwen fer sir ki nou annan en standar parey nou'n toultan pe koz lo la ki ganny mentenir.

E ki dimoun letan i vin dan sa Lasanble la, i respe nou. I respe sakenn de nou koman en Manm Lasanble.

Zot pa vini zis pou vini zis pou perdi nou letan. Parey Onorab in dir e kestyon i vini pou en antite partikilye, ou war en Vis-Prezidan i vini boup bap tape ale.

Me drwa nou bann lenformasyon. E nou bann kestyon ki nou ganny mete, i bezwen ganny reponn.

Se pou sela ki dan *Standing Order* i dir ki letan bann antite i vini, e bezwen se kestyon ki annan konsernan en antite an deor. I vin ek sa reprezantan.

Akoz sa teknisyen li ki dan pli bon pozisyon pou li kapab donn nou larepons.

Akoz ou dayer ou en Minis. Ou pa neserman *hold* tou lenformasyon. E letan nou pe donn bann tape ale koumsa,

dimoun i ganny lenpresyon ki zot pe kasyet keksoz.

Fodre nou arete sa bann kalite pratik. E letan dimoun i vin devan bann *Minister* in *summon* zot pou vin devan Lasanble, son bann antite i vini zot vin zot prepare. Zot vin ek tou zot bann lenformasyon. I pa parey yer letan ou tande en kestyon i ganny demande Minis i donn ou en sif apre letan re demande pou klarifikasyon son teknisyen i donn li en lot sif.

Savedir ki i pe dir nou? Zot pa *on the ball.* Letan ou pa *on the ball* anmenn enn ki on the *ball* pou li kapab *play the ball.*

Sa i ekstrememan enportan Mr Speaker. E sa bann mesaz ki nou, nou pe dir, bann keksoz ki nou, nou pe demande pou nou kapab fer pli byen ki sizyenm e ki bann Lasanble avan.

E sa ki nou koman en Manm Lasanble nou drwa nou dimoun la deor.

Ankor mon repete se avek sa de mo ki mwan mon pou anmenn mon sipor pou sa Mosyon e pou lavenir nou Lasanble. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Swivan entervenans Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker ou ava agree avek mon ki si i annan en keksoz ki'n epitomiz lalit *SNP* se plito 2 keksoz non pa enn, sa se lalit pou drwa lekspresyon, drwa lapres apre *rule of law*.

E mon servi sa mo epitomiz dan le vre sans du termin ki en lesans parfe, si i annan en keksoz ki kapab servi komen en legzanp parfe zot lalit ki dayer ou, ou'n form parti Mr Speaker, se sa 2 keksoz, drwa lekspresyon, drwa lapres avek *rule of law*.

Ofet dna lepok *SNP* letan ki Minis Derjaques dan letan Onorab Derjaques i dan Lasanble, Lasanble ti tou le Mardi, sak fwa ki Onorab Derjaques ti pran laparol *at least* enn de fwa *minimum* enn a de fwa, de fwa 4 a 5 fwa i koz lo *rule of law*. Ti'n ariv en staz kot dimoun ti sikann li Onorab *Rule of Law*. Ti sitan zot lakoz sa bann keksoz.

E zot in sanpyon sa bann keksoz pandan en 30enn lannen in zot lakoz. Zot in anmenn devan zot in milite, zot in promouvwar ban valer otour sa bann size e zot in konsyantiz sa pep e zot in anmenn en *struggle* ki personn pa kapab *deny*. Napa personn ozordi *that can take that away from you*. e

zot devret fyer - *should be proud* sa ki zot in *achieve*.

Ozordi napa personn ki kapab debout e met ledwa anba zot nennen e dir zot ki zot *pedigree* i *lacking*, dan sa *respect* ki zot pa'n milite i pou sa bann keksoz.

Be en keksoz enteresan in arive, letan zot in ganny pouvwar zot in sanze. Zot in sanze, i paret sa *DNA* ki zot ti annan pandan letan zot *struggle* in deleye ek en kelkonk. Mon pa konnen si lasid, si *javel*, si kwa ki'n melanz ek zot mwan. Si i annan dimoun ki zot in melanz avek ki'n sanz zot, be in sanze, in sanze, zot fason in sanze.

E zot pandan 30an zot in milite lo sa premye *rule of law* zot in milite lo labaz liberte lekspresyon liberte lapres e zot gannyen pouvwar. Zot in gannyen pouvwar Seselwa in konfyte zot pouvwar par en gran mazorite, konfyte zot Legzekitiv, konfyte zot presidir tou latab isi anndan.

And *in the internal words of* mon Onorab koleg Onorab Georges in ganny li 2 tim foutbol avek 3 lo ban. 2 tim lekip foutbol konplet ek 3 lo ban e vwala en nivo konvenab ki Lepep Seselwa in mete dan zot. E le moman ki Seselwa i konfyte zot, zot fer vol fas, deswit zot

sanze, zot montre zot vilenn, toudswit.

Zot pa ni'n fer okenn pretans, zot pa'n les sa sez ki zot in asiz lo la fre. Non, zot sanze deswit ! E ozordi in ariv en staz kot si zot lo zot kote sirtou dan Legzekitiv i dir en Seselwa bonzour ou bezwen get deor si soley pe tape.

Bezwen verifye sa ki zot dir. Akoz zot in ariv sa staz zot, sa ki zot dir i kapab lanver sa ki zot lentansyon, sa ki zot dir avek sa ki zot fer i 2 keksoz, toutafe diferan.

E se sa ki'n arive sa i en keksoz vreman drol sa, konmsi pou en group dimoun ki'n pran en trantenn lannen pou milit lo en size ozordi zot pyetin lo zot pop *cause* selebre. Zot pil lo la zot prop lakoz ki zot in milite anver en 30enn lannen, e ki Seselwa in krwar ladan dayer, Seselwa in krwar dan zot lakoz in aste antye *hook, line and, sinker*, bal koko ek kafoul ladan. Bal koko ek kafoul ladan. Aste tou! In anvale e in vote in met zot la.

Ozordi ki zot fer, i napa sa defans drwa lekspresyon pe sorti, kot zot. I napa sa defans drwa lapres pe sorti kot zot. SBC ki sipoze lavwa lanasyon Seselwa li menm li ni *deny* li en lavwa li i napa drwa vini asize la koze li, VP ki pou vini.

VP i asize 2 pti minit, kas nou sek, vire sorti ale e nou tou nou *ok* ek sa nou. Nou adere ek sa nou i *ok*. Be selman zot realize ki ozordi menm parmi zot bann prop siporter, dimoun i komans dir ou si ou war Vis-Prezidan i vin anndan dan sa Lasanble la, konnen swa pou annan en teat pou fer kanmi Lopozisyon, ouswa ou pa pou ganny okenn larepons, oubyen i vini i kas ou sek ek en *one liner* i vire i sorti i ale e personn pa pou *hold* li *accountable*.

Florette Zot in fer en keksoz e zot, zot in donn lanmen fer sa keksoz ki ozordi pe *draw* zot prop *leadership into disrepute*. E sa in pas isi anndan *and we've all been witness to it*, be si zot, zot ti'n debout kont sa bann prensip zot ti'n fer sa ki pandan en trantenn lannen zot in dir ki zot ti pou fer, ti an anpes sa lerozyon kot zot pou vwar zot lekor ozordi.

Zot pa ti pou la zot ozordi. Zot ti pou dan en bokou pli bon pozisyon ki zot ete. Be se sa mank kouraz de zot par ki'n antrenn zot pou zot la ozordi, kot zot war *a line being drawn in the sand* kot zot pa pou kapab franchir ankor prezan. La in arete la. *Enough is enough!*

Akoz mon dir zot, zot in sanze e zot pa oule aksepte zot in sanze zot in fer volfas konpletman. Ou konnen dan sizyenm Lasanble zot ti annan zot en problem mazer avek *GICC*. Pa ti oule trouve, pa ti oule tann parle, briz a kase *until* a en pwen, *IDC* ti vin la, ti anmenn *IDC* isi anndan pou kestyonnen en, e *IDC* ti reponn kestyon lo *GICC* ki aktyelman son *subsidiary*. *Twice remove* la en, pa ni menm kouzen pros la, *twice removed* nou pe koze la, ti pase isi anndan. *GICC* ti menm *site* konbyen i kapab fer bese kou konstriksyon.

Ozordi sa *GICC* ki zot, zot pa ti oule trouve i ganny prononse koman parti Gouvernman, i form parti Gouvernman, mon ti poz en kestyon Minis la anndan diran Bidze i dir mwan sa Gouvernman, Gouvernman nou'n al kot Gouvernman, nou diskite nou fer arive, pa bezwen okenn naryen plis ki sa.

E koumsa zot pe travay, tou sa ki zot pa ti oule tann parle yer e zot in ganny elekte lo sa bann keksoz ki zot, zot pa ti oule tann parle.

I annan dimoun ki zot pa ti oule trouve dan zot lizye yer, ozordi i kole i kalkalandye avek zot, *bosom buddies*, zot pa

kapab viv san sa bann dimoun la, *joined at the hip*.

E zot bann siporter i efreye pou get zot telman ki zot in sanze, telman ki zot in fer *volte-face*. E mon demann mon lekor eski zot, zot pa trouve zot, fodre nou anmenn Mosyon pou zot pran, fer en priz de konsyans komans en realizasyon komans retras zot lepa e rode kote ki zot in al mal?

Koman bann Defanser la demokrasi koman bann defanser *free speech*, koman bann defanser lapres lib pou donn sa pov malere *SBC*, en lavwa isi dan nou Lasanble bezwen en Mosyon? Kan zot ki'n pas 30an, 30an swadizan be mon krwar ki nou problem i bokou pli grav ki nou pe realize.

Sa sanzman ki'n arive avek zot i bokou pli fondamantal ki Lepep Seselwa pe realize. E sa ki zot in fer la i *tentamount to* en vol konsyans sa pep.

Be mwan i pa'n sirprann mwan. Mon konnen i pou sirprann bokou dimoun, mwan i pa'n sirprann mwan aköz mwan i annan en kantite keksoz ki zot fer. Mon posed en bonn memwar enstitisyonnel mwan. Mon rapel en kantite zot bann zistwar. En kantite

keksoz ki zot in fet koman en parti politik.

I annan zot pe asize la pe get mwan pa ni menm realize trwa kar keksoz ki mon pe koz lo la, ni menm lanmwatye ni en kar. mon akont zot en pti lensidan, ti annan en fwa konsernan en *speech SONA* zot Dirizan i vini fer li en *speech SONA*. E i ti koz lo en esansyelman i ti pe koz lo en *efficient government* apre lo en leta normal. En pti pe letan apre Onorab Vicky Theresine i antre i dir koumsa poudir be sa la en keksoz ki zot in al vole lo *website World Bank* sa.

Zot pe koz en keksoz ki zot in *lift*, zot in met an Kreol prezan zot pe koz lo la konmsi pou zot. Ou konnen ki ti arive? Onorab Henrie i antre en pti pe pli tar i dir pa *SNP* ki'n al lev nide *google*, *google* ki'n al vol nide *SNP*! Ou konnen mwan i pa sirprann mwan i dan *verbatim* Onorab Henrie al get ou *verbatim* ou ava trouve.

MR SPEAKER

Onorab aret en kou, aret en kou, mon krwar Onorab Henrie pou *challenge* sa ki ou'n dir, mon sipoze mon war li lev lanmen.

HON JOHAN LOZE

Yes, i a *challenge* wi.

MR SPEAKER

Solman mon ti a kontan si ou kapab al en pe plis lo Mosyon. Mwan mon toleran avek adres politik, selman nou bezwen gard en serten metod ki ler i annan en Mosyon nou anmenn sa ki mou dir lo sa Mosyon.

Onorab Henrie mon sipoze ou pou dir sa ki in dir i pa zistifye, *ok*, mon pa krwar i *substantiate* la napa soz lo la, so mon ti a dir ki sa kontinyen avek ou ladres, koumsa nou ava kapab fini avek sa Mosyon silvouple. E mon *remind* ou in ariv en 15minit apepre.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mersi pou ou gidans. *Verbatim* Lasanble trwazyenm Lasanble mon krwar i ankor annan an egzistans. Fasil, facil, eskiz mwan, eskiz mwan katriyenm Lasanble, katriyenm Lasanble ou ti la ou, ou ti dir si ou'n bliye pe enport.

MR SPEAKER

Onorab Loze i annan en fason facil pou nou evit tousala, se aret adres ou bann komanter piu en Manm spesifik. Kontinyen lo Mosyon.

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker mon largiman ki mon ti pe fer i enn tre senp, sa *volte -face* ki zot in fer i pa sirprann mwan. Lontan i la, lontan zot koumsa. Be selman Lepep Seselwa ki pa'n konpran zot. I pa'n konpran kwa ki vremen zot ti pe aporte. Be dousman Seselwa pou konpran li, i pou trouve. Be aprezan a ki pwen ki zot, zot pou deside retournen e defann sa bann drwa ki zot ti pe sanpyonn avan? Akoz nou pa kapab zis vlni dir poudir SeSel in sorti trezyenm dan laliberte lapres akoz Sesel in amann en Lalwa isi laba, lot, lot, lot.

Selman isi menm Sesel dan nou Lasanble SBC napa drwa koze. Nou pa pe kapab fer sa. I pa fer sans pou nou fer sa. 13enm enternasyonal selman isi Sesel napa sa vre liberte i pa fer okenn sans. Alors nou pou bezwen donn sibstans sa vre liberte lapres, materyaliz li isi menm ater. Nou bezwen viv sa bann keksoz ki nou'n dir nou pou fer.

E koman en Lopozisyon nou pou *hold zot accountable*, zot tou! Nou pou *hold zot accountable* e la mon pe dir zot pou en dernyen fwa *this is a line being drawn in the sand* ki zot pa pou fransir ankor! Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Bon mon napa okenn lot entervenans lo lalis, alor Onorab Pillay i a fer *summing-up* son Mosyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi m Speaker. Mr Speaker mon karyer politik in anmenn mwan pou eksperyans 2 diferan konteks, en konteks ki ler mon ti dan Gouvernman e ki mannyer koman en Manm ki reprezant Gouvernman mon sipoze fonksyonnen, i en konteks ki ler mon'n ariv dan Lopozisyon ki mannyer mon bezwen fonksyonnen.

Mon annan en lapel pou mon bann koleg lo lot kote latab, komans ziz byen sa, akoz souvandfwa mon war zot, zot pran en labwet zot sot lo la apre ler i mord zot, zot pa oule i sot ankor dan delo.

Akoz i enteresan ki lo en Mosyon ki'n *involve* medya mon pa tann ditou *Chairman* Komite Medya donn son lopinyon, menm si i ti ava en lopinyon diferan, menm si i ti ava dir i an en santiman an deor atraver ou Mr Speaker mon pa pe atak Onorab mon pe zis fer en *statement*, mon vwar en silans, en silans ki pou mwan i montre poudir, eski nou realize poudir ozordi nou dan Gouvernman e ki ler ou dan Gouvernman ou

annan en rol pou zwe vizavi sa Gouvernman ki ou pe reprezante?

Ler mon ti komans mon lentervansyon, mon ti koz lo privez ki mon pe gannye pou anmenn sa bann tel Mosyon e mon'n fer lo Mosyon presedan ki sa Mosyon i pa *about* neseserman sa antre ki pe ganny mansyonnen dan mon Mosyon.

Sa Mosyon i *about set out* prosedir ki Lasanble i bezwen swiv. Mr Speaker ou'n dir ou menm ki ou tre toleran *towards* lopinyon politik. Me nou bezwen admet ki tou lede ki sa tolerans pa'n vin de zour o lanmen. In vin atraver plizyer mon kapab dir alternasyon, diskisyon, divizyon, serten dimoun in apel mwan e i an dimoun i dir kankan.

Me nou'n ariv a en pwen en levolisyon politik dan sa Lasanble Nasyonal ki lopinyon, serten lopinyon i komans ganny aksepte e i komans ganny konpran. Me fondamantalman en keksoz ki nou pa bezwen bliye, se ki koman Manm Lasanble i nou rol e nou responsabilite pou asire ki bann prosedir Lasanble i reste for. I reste solid pour ki sa lot Lasanble ki vini i kapab *build* lo la. Pe enport si mon dakor antyerman avek oubyen non,

me sizyenm Lasanble in *set* bann prosedir for e solid ki setyenm Lasanble i sipoze *build* lo la.

Me malerezman sa ki mon pe war i trakas mwan. So mon pou sey listre mon traka oubyen mon konsern atraver anmenn zot fer en pti parkour dan Konstitisyon e mon swete ki bann Manm i port latansyon avek sa.

Premyerman dan part 4 nou Konstitisyon parti 4 nou Konstitisyon Lartik 93(2) i dir poudir bann Minis, e la i fer kler Vis-Prezidan, Minis, oubyen en Minis "*shall attend the National Assembly.*" I devret vin dan Lasanble Nasyonal pou reponn a legzizans 1(a) or (c). Savedir kekyon ki'n ganny ekrir par en Manm pou li vin devan Lasanble en legzizans pu en Minis vini.

So Minis in komans vin dan Lasanble e pandan sizyenm Lasanble nou'n ganny plizyer Minis ki'n vini e prezan sa bann Minis in vin avek bann eksper. Par egzanp nou ti ganny Minis Mondon ki sa letan ti Minis pou *Home Affairs*, sa portfolio ti apel *Home Affairs* ki ti vin ek Komisyoner Lapolis.

E sa moman pou Komisyoner Lapolis kapab koze dan Lasanble ou ti bezwen al dan *Committee Stage*. E

Prezidan Larepublik Onorab Ramkalawan sa letan ti refize pou al dan *Committee Stag*, e akoz i ti di pou dir Minis i kapab reponn sa bann kestyon. Me pli tar Lasanble ti realize ki si Lasanble i oule fer son travay vizavi elektora, ti pou neserer ki sa bann ant sa bann *expert* i kapab koze.

Alors ki Lasanble i fer lefe ki Lasanble pa kapab, pa bezwen swiv lezot prosedir, Lasanble ti fer en lamannman dan son *Standing Order*. E ki Lasanble ti dir dan son *Standing Order* i ti dir ki en Minis i ava *attend* en *sitting* en Lasanble pou li vin reponn kestyon, me an menm tan sa Minis i a kapab ganny akonpanyen par bann Manm son *staff* ki pou ganny permisyon pou koze letan kestyon pe ganny demande.

E se pour sa rezon ki Speaker Mancienne ozordi ler Minis i la ou *advice* Minis e dir zot koumsa pou dir Minis *CEO*, *PS*, *DG* i kapab koze. E se pour sa rezon ki yer ler nou'n vwar Minis pour Lasante nou'n vwar Dr Jude Gedeon ki Komisyoner *Public Health* koze, e nou'n osi vwar *Deputy CEO* mon krwar *Health Care Agency* koze, Lazans Swen Lasante koze.

Sa i en premis Lasanble akoz pou fer sir ki Manm piblik

i ganny lenformasyon ki neserer. Sa premis i bezwen reste pou tou antite ki egziste anba lesyel isi Sesel, e sa i enkli *SBC*. Tou antite. E *National Assembly Power Privileges and Immunities Act* i mansyonn a plizyer repriz e menm Konstitisyon i mansyon a plizyer repriz lespri e lentansyon ki Lasanble ki nou Lasanble nou kapab demann kestyon.

Annou dizon par egzanp Glacis ti napa en proze 24/24 dernyen fwa e Onorab Esparon i oule met presyon lo Minis pour Later pou reponn sa kestyon. Be Onorab Esparon i konnen si Minis i vini i pa vin ek *PS* i pa pou ganny sa lenformasyon. Onorab Esparon i annan tou drwa lezitim pou egzize ki *PS* i vini. Se sa lozik deryer sa.

St Louis si Onorab Naidu i santi poudir bann sistenm drenaz St Louis pa bon, pa pe marse e i anvi ki Minis i vini e i anvi ki *DG DRDM* i prezan, e i annan en lekspektasyon rezonnab parmi popilasyon St Louis ki Onorab Naidu i devret kapab demann *DG DRDM* pou vin reponn sa bann kestyon.

I annan en lekspektasyon rezonnab ki parmi popilasyon ki sak antite ki annan en rol pou zwenn dan sa pei, i devret kapab konpare devan sa

Lasanble Nasyonal e vin reponn nou kestyon. Me i ava annan derogasyon, e mon pou admet derogasyon, mon pa kapab ete ipokrit e dir pou napa derogasyon.

I ava annan derogasyon an sa k konsern Komite Defans akoz i pou annan travay, akoz mon ti aprouv sa Lalwa mwan osi se Lalwa SIS ki pou fer si serten kestyon i ava al dan Komite Ladefans. Sa i en Lalwa i kler, me i pa vedir ki i annan serten kestyon ki SIS pa pou vin devan la.

Se sa ki nou'n etabli. Nou'n etabli en balans prosedir. Prezan kote sa balans prosedir i ganny son vre pouvwar? Sa balans prosedir i ganny son vre pouvwar anba Lartik 85 nou Konstitisyon.

E akoz Lartik 85 nou Konstitisyon, se atraver lartik 85 nou Konstitisyon nou ti pas en Lalwa ki apel *Seychelles Broadcasting Corporation Act*. Lefe ki sa i en Lezislasyon nou le sel antite dan sa pei ki annan *oversight* lo Lezislasyon.

Zis Lasanble Nasyonal ki annan drwa plas Lalwa. Zis Lasanble Nasyonal ki annan drwa amann Lalwa.

E kote ankor i vin pli konprometan pou Lasanble Nasyonal - e ankor enn fwa pou Speaker Lasanble, mon krwar

ou devret konsider sa seryezman, se lefe ki anba Lalwa SBC i prevwar ki enn bann Manm lo *Board SBC* pou ganny nominen par Speaker Lasanble Nasyonal.

Ki vedir ki lentansyon e lespri menm Lalwa SBC i fer kler ki SBC i anba *oversight* Lasanble Nasyonal. Akoz Speaker Lasanble Nasyonal i *Head* Lenstitisyon Lasanble Nasyonal. Me kot prezan nou an en prosedir enteresan ki pe pas devan Lasanble ozordi la, ki si parti mazoriter i vot kont mon Mosyon, zot pe vot kont ankor enn fwa en *ruling* Speaker.

E si zot kont en *ruling* Speaker, zot pou pe vot kont zot *Standing Order*. Se sa lenpas kot nou'n ariv e ozordi koman son Lasanble Nasyonal. Mon ri ava swete Mr Speaker ki sa 2 legzersis ki nou'n fer ozordi, i anmenn nou ver etabli en prosedir kler, ki an sa ki konsern lenformasyon parey nou'n dil avek anba Mosyon presedan, me an sa ki konsern antite personn pa *above and beyond* Lasanble Nasyonal an sa ki konsern nou rol *scrutiny* e *oversight*.

E ki en Manm Lasanble Nasyonal napa leksik pou li reponn avek en *PS* si li i anvi ganny lenformasyon *regarding* en keksoz ki pe pase dan son

distrik. En Manm Lasanble Nasyonal i form parti Legzekitiv e i pa form parti lysteransi gouvènmantal, alòrs i pe annan legzizans lo ki manyer i pou *exercise* son rol koman en Manm Lasanble.

Akoz sak dokiman ki la i dir li ki manyer pou fer. I ava annan Polisi e prosedir ki annan plas pou *set out*, me setou ki zot pou fer. E se pour sa rezon yer ki mon ti pou *remind* Vis-Prezidan Afif ki dan sa Lasanble napa en dimoun ki pou asiz dan sa sez pou dir e okenn Manm ki kestyon ki i pou demande e ki fason i pou demann kestyon.

E mon pwen final lo etabli sa prosedir i vin an relasyon avek sa prosedir avek sa kestyon devan Lasanble. Manm piblik i a note ki ler *SBC* i raport lo travay Lasanble, i pa dir poudir mazorite *LDS* dan Lasanble in aprouv tel Mosyon, oubyen mazorite *LDS* dan Lasanble in aprouv tel Lalwa – non. I dir ki lasanble Nasyonal in debat lo tel Mosyon e Lasanble in aprouv sa Mosyon.

Sa i en eleman enportan dan nou langaz ki nou servi koman Parlmanter. Ler en Manm i ekrir en kestyon, o moman ki sa Manm i anvoy en kestyon kot Speaker atraver bann prosedir ki annan, aköz

Speaker ki determin *admissibility* - savedir si en kestyon pou al lo *Order Paper* sa kestyon i ankor pou sa Manm.

Savedir si sa Manm pe fer *request* pou lenformasyon par egzanp meton en Manm i ekrir - dizon Onorab Gill i ekrir e i demann *Port Authority* pou donn li detay lo plan pou Lasose Praslin, o moman ki i pe demann sa kestyon i ankor pou Onorab Gill ki pe demann sa lenformasyon.

Si Speaker i *allow* sa kestyon lo *Order Paper* a sa moman ki sa kestyon i vin lo *Order Paper* i vin en kestyon Lasanble Nasyonal, aköz tou Manm pou partisip dan sa kestyon. E alòrs sa *request* pou lenformasyon i vin en *request* pou lenformasyon i vin en *request* par Lasanble e non pa Onorab Gill.

E zisteman ler mon anvoy en kestyon pou *SBC* i pa mwan ki pe fer vini *SBC*. I privez ki Manm i annan e mwan koman *Leader* Lopozisyon dan Lasanble ki mon annan pou anmenn en *PNQ* pou fer vini antite. Se Lasanble ki'n anmenn sa antite dan Lasanble.

Mr Speaker mwan mon pa oule krwar ki i annan, mon pa oule krwar, mon dir mon pa oule krwar me i paret ki i kapab

annan lentere, pour ki nou pa kapab kestyonn *SBC* direk dan Lasanble, mon pa ti ava swete ki sa i leka.

E mon swete ki atraver sa Mosyon ki mon'n anmennen mon reisir ouver lespri pa zis nou bann Manm, me tou dimoun ki dan medya e sey asire ki Lasanble Nasyonal i kontinyen fonksyonn lo en baz e lo en nonm enportan e sa se ki nou annan en rol pou nou zwe.

E mon lans en lapel avek mon bann koleg lo lot kote latab en sipor pou sa Mosyon i en sipor pou ou prop lekor koman en Manm Lasanble. Akoz ou mentenir ou lendepandans koman en Manm Lasanble Manm si ou pa form parti en *Caucus* oubyen en parti politik pli larz.

E fodre zanmen dan Sesel okenn dimoun ki ganny okenn rol pou ansarz okenn parti politik pa egzize ki mannyer en Manm pou konport li.

I ava annan *party line*, me pa tou keksoz ki devret vin en *party line*. E sa ki mon pe realize vitman Mr Speaker e mon bezwen dir sa tro bokou fwa dan sa Lasanble parti mazoriter keksoz pe ganny pran lo *party line*, e mon demann mon lekor kan ki keksoz pou ganny pran lo *the MNA line*.

So mon pe envit zot pou konsider sa ki mon pe met devan zot as *MNAs*, koman bann dimoun ki anvi war konsep *oversight* nou pei avanse.

E mon dernyen parol Mr Speaker i pou ou e mon bezwen fer sir mon reste anliny avek nou *Standing Order*.

Pou mwan in en dezapwentman pou mwan bezwen anmenn sa bann Mosyon malgre e mon santi in en privez, mon swete Mr Speaker ki dan le fitir mon pa ava bezwen anmenn ankore Mosyon pou nou vin fer bann tel deba ki sipoze vin en norm natirel pou Lasanble Nasyonal.

E ki mon santi ki si Lasanble i oule grandi e nou oule *rightfully serve* sa *modern democracy* parey nou'n mete lo nou laport, fodre nou kapab fer nou louvraz dan lendepandans, san lenterferans.

Me pli enportan ek bann prosedir ki asire ki sak antite gouvnmantal ki swa i en antite Leta ou en antite Legzekitiv i konnen poudir pou *subject to oversight of* nou Lasanble. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon ava apel bann Manm pou vot lo sa

Mosyon. Mon ava zis relir sa Mosyon. Mosyon i lir koumsa;

Sa Mosyon pe demande ki anliny avek lespri nou Konstitisyon SBC i ganny menm tretman parey tou lezot antite an sa ki konsern kestyon Lasanble, e anliny avek sa *Management* sa lorganizasyon i ava piblikman ganny loportinite pou vin reponn tou kestyon Lasanble ki bann Manm i kapab annan ki relye avek SBC.

Manm ki an faver lev lanmen silvouple? Mersi. Okenn Manm ki kont? Mersi. Lo Mosyon ki mon'n fek lir, 7 Manm in vot pour, 0 kont e 17 in *abstain*. Alor sa Mosyon in aprouve par Lasanble.

Ser Manm in en long lazournen e mon konnen zot anvi bouze pou al dan lakour, mon pou pran 2 minit pou mwan klarifye serten pozisyon ki pou zistifye desizyon lo ki manner deroulman in ale ozordi.

Bokou zot in sit *Standing Orders* i dir poudir *Standing Orders* i donn nou permisyon pou kestyon nenport dimoun. Mon oule met a zot latansyon *Standing Orders* i dir;

Questions may be put to a Minister relating to any subject, Ministry or department for which the Minister is responsible.

Dezyenm;

Ministers may be accompanied by the members of their staff who may be allowed to answer question with the permission of the Speaker.

Dan sa bann ladres lo *Standing Orders SBC* pa ganny kouver direktman akoz i en antite endependan. I pa anba responsabilite en Minis, e si en Minis i decide pou anmenn li dan Lasanble sa i son swa.

Par kont rezon akoz mon demande *Leader* Lopozisyon i met son Mosyon anba *National Assembly Privileges Immunities and Powers Act*, se ki sa Lalwa i donn en laliny kler lo si ou kapab fer sa, sa Lalwa Lartik 10 i dir,

“The Assembly or any Standing Committee may subject to the provisions of sections 13, 14, 20 order any person to attend before the Assembly or before such committee or to produce any paper group record or document.”

Lotorite ki nou annan pou fer sa ki nou pe demande ozordi si en Minis i *reluctant* pou li donn en dokiman, oubyen en dimoun in demann li en dokiman, en dimoun dan Lasanble in demann li en dokiman e i pa'n donner la i la rekour ki nou annan. E se

pour sa ki mon swazir ki nou al
atraver sa Lalwa.

E mon fer rekonnet ki sa
Lalwa i dir *The Assembly or a
Committee* ki kapab ganny sa
pouvwar. E alor i pa kestyon si
en Manm i demande, oubyen si
menm en kote Lasanble i
demande, i se Lasanble ki
bezwen demande.

Eskiz mwan Onorab
Woodcock mon pe termin la, si
ou annan en *point of order*
silvouple anmenn li, les mon
konnen ki oule anmennen e
mon a pran li *at the next sitting
of The Assembly*. Mersi.

Mon remersye zot pou zot
partisipasyon e mon remersye
zot pou zot long lazournen
travay. Mon swet zot bonn
kontinyasyon pou larestan
lasemenn dan zot louvraz ki zot
bezwen fer. Nou ava *adjourn*
pou ozordi e mon a rezwenn
Mardi prosen. *Adjourn*.

(ADJOURNMENT)